

הישיבה המאתיים-ושלושים-ושש של הכנסת השתיים-עשרה

יום שלישי, י"ז בכסליו התשנ"א (4 בדצמבר 1990)

ירושלים, הכנסת, שעה 16:01

א. ברכת היושב-ראש את חברי משלחת הפרלמנט האירופי

לארץ ביום ראשון. הבוקר נפתח הדיאלוג הרשמי כשהחל הדיון בנושא המדיני. המשלחת נפגשה עם ראש הממשלה ועם שר החוץ, עם ראש עיריית ירושלים ועם קבוצת חברי הכנסת המשתתפת בדיאלוג, בראשותו של הרווח, חבר הכנסת ראובן ריבלין, איש ירושלים.

בתום דברי יחזרו המשלחות להמשך הרב-שיח המדיני. מחר יחלו חברי המשלחת לדון בנושאים הכלכליים שעל הפרק, וביום האחרון לביקורם יערכו סיורים בירושלים ופגישות באוניברסיטה העברית ובמפעלים עתירי ידע, ושיחות עם עולים חדשים שהגיעו זה עתה לארץ. אכן, תוכנית עניינית מגוונת וגרדושה.

א-אפשר שלא להתייחס למה שאירע השנה ביחסים בין הפרלמנט האירופי לבין ישראל. אנו כואבים את העובדה שהפרלמנט האירופי התייחס בשנה האחרונה באופן שנראה לנו כהתייחסות לא-שקולה, חריפה, מפוחה ובלתי-מאוזנת.

הרגשתי היא שמערכת היחסים התקינה נפגעה, והשנה עמדה בסימן של קיפאון ונסיגה ככל מה שקשור בשיתוף-הפעולה בין הקהילייה לבין ישראל.

חברי הפרלמנט האירופי, אנו הטו לנו אוזן קשבת — לא רק הפשרת הקיפאון, אלא קידום של ממש במרקם המגעיים בינינו.

אני מאחל לכם דיונים פוריים באווירה נינוחה. ברוכים תהיו בבואכם לירושלים בירת ישראל ולכנסת ישראל.

כאמור, לכשאסיים את הברכות, יתחדש הדיאלוג באולם ההרצאות בקומה הראשונה, ואני מבקש מחברי הכנסת להשתתף בדיאלוג.

היו"ר ד' תיכון:

רבותי, ישיבת הכנסת פתוחה, הואילו לשבת.

רבותי חברי הכנסת, הרשו לי לקדם בברכה, בשמכם ובשמי, את חברי הפרלמנט האירופי שבאו להשתתף בדיאלוג השנתי שנערך בין הפרלמנט האירופי לבין הכנסת.

ביציע מולי יושבים שמונה חברי הפרלמנט, בראשם מר רנצו אימפני מאטליה, שהוא גם ראש עיריית כולוניה.

כמדין משתתפת במשלחת, כסגנית ראשונה, הגברת טובה נילסן מדנמרק, הזכורה לנו מדיאלוגים קודמים, בעת שכינה כיושב-ראש משלחת הקשר הקודמת עם ישראל בפרלמנט האירופי.

במשלחת חברי פרלמנט משבע מדינות של הקהילייה: מר רוג'ר ברטון מבריטניה, גברת כרמל דיז דה ריוורה מספרד, גברת ליסלוט גרונר מגרמניה, גברת סילווייה מאיר מצרפת, מר דן פראג מבריטניה וגברת מריקה ון המלדונק מבלגיה.

מחצית מחברי משלחת הפרלמנט האירופי חברים באגודה לידירות עם ישראל, שהוקמה בשטרסבורג ב-15 במאי השנה, בראשותו של מר וילי דה קלרק מן העיר גנט שבבלגיה.

רצוני להודיע בהזדמנות זו על הקמת האגודה לידירות ישראל — הפרלמנט האירופי, המורכבת מכל חברי המשלחת הישראלית לדיאלוג הנוכחי. בראש העמותה יעמוד עמיתו, סגן יושב-ראש הכנסת חבר הכנסת עובדיה עלי, שהוא גם ראש עיריית עפולה.

חברי הכנסת, המשלחת של הפרלמנט האירופי הגיעה

ב. ברכת היושב-ראש את חברי ועדות הביטחון והחוץ של הפרלמנט ההונגרי

משלחת הונגרית של שתי ועדות אלה הגיעה אמש לישראל כאורחת ועדת החוץ והביטחון. עם המשלחת נמנים: ד"ר ג'ורג' בלוג, מר ג'ורג' דיוטי, מר אישטבן הגדוש, מר אימרה מץ, ד"ר גבור פריש.

במסגרת ביקורה תקיים המשלחת ישיבות עבודה עם ועדת החוץ והביטחון ובמערכת הביטחון. כמדין תיפגש עם ראש הממשלה ותסייר ברמת-הגולן וביחידות צה"ל בצפון ובתעשיות ביטחוניות. תודה רבה.

היו"ר ד' תיכון:

רבותי חברי הכנסת, הרשו לי לקדם בברכה בשמכם ובשמי את חברי ועדת הביטחון וועדת החוץ של הפרלמנט ההונגרי, היושבים ביציע, משמאלי. במסגרת טיפוח קשרים עם ועדות מקבילות בפרלמנטים, נוסדו קשרי עבודה בין ועדת החוץ והביטחון של הכנסת לבין ועדת הביטחון וועדת החוץ של הפרלמנט בהונגריה.

ג. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

ברכב (תיכון — התקין ריסון), התשנ"א — 1990, שהונחה על שולחן הכנסת ביום ג' בחשוון התשנ"א, 22 באוקטובר 1990. תודה.

היו"ר ד' תיכון:
תודה.

היו"ר ד' תיכון:

הודעה למזכיר הכנסת.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבד להודיע, כי על-פי הודעת חבר הכנסת דוד צוקר בטלה הצעת חוק חגורות בטיחות

ד. הצעת חוק מס ערך מוסף (תיקון מס' 8), התשנ"א — 1990 *
(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

שאליהן באים לצורכי ריפוי. דבר זה יתרום גם לענפים נלווים רבים, והמדינה כולה תצא נשכרת.

אין כל הסתייגויות לחוק, ולפיכך אבקש מהכנסת לאשר את החוק בקריאה שנייה ובקריאה שלישית.

לפני שאני יורד מהדוכן, אני רוצה לברך את חבר הכנסת גדליה גל על היוזמה הברוכה ועל המאמץ הרב אשר השקיע עד שהגענו לנקודה הזאת, שבה החוק מוגש לאישור בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. ראיתי את המאמצים גם בוועדת הכספים, גם בפגישות אין-ספור במשרדי הממשלה על-מנת לשכנעם בדבר, ואני יכול להגיד שמבחינתי זו היתה דוגמה של מאמץ של איש אחד אשר הביא לחקיקה נכונה, שאני מקווה שתתרום ולו במשהו לכלכלת ישראל.

אני מבקש מהכנסת לקבל את החוק בקריאה שנייה ובקריאה שלישית.

היו"ר ע' עלי:

תודה ליושב-ראש ועדת הכספים של הכנסת. רבותי, אנחנו עוברים להצבעה, מס' 7. החוק הוגש ללא הסתייגויות, ולכן נצביע בקריאה שנייה על סעיף 1.

ה צ ב ה

כעד סעיף 1	— 25
נגד	— אין
נמנעים	— אין

סעיף 1 נתקבל.

היו"ר ע' עלי:

אני קובע שהחוק נתקבל בקריאה שנייה. אנו עוברים להצבעה על החוק בקריאה שלישית, הצבעה מס' 8.

ה צ ב ה

בעד החוק	— 26
נגד	— אין
נמנעים	— אין

חוק מס ערך מוסף (תיקון מס' 8), התשנ"א — 1990, נתקבל.

היו"ר ע' עלי:

אני קובע שחוק מס ערך מוסף (תיקון מס' 8), התשנ"א — 1990, נתקבל בקריאה שלישית.

ה. הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 12) **
(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר ד' תיכון:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצעת חוק מס ערך מוסף (תיקון מס' 8). התשנ"א — 1990, בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. יגיש את החוק יושב-ראש ועדת הכספים, חבר הכנסת אברהם שוחט.

אברהם שוחט (יו"ר ועדת הכספים):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, קודם כול אני רוצה לברך את האורחים הנכבדים — גם האורחים מהפרלמנט האירופי וגם האורחים מהונגריה. אני שמח שבראש משלחת הפרלמנט האירופי עומד ראש עיר, שכן ראש עיר וראש עיר לשעבר תמיד יש לו תכונות טובות.

קריאה:

בעיקר לשעבר.

אברהם שוחט (יו"ר ועדת הכספים):

בעיקר לשעבר.

התיקון קובע, שבחוק מס ערך מוסף, התשל"ו — 1975, בסעיף 30א, בסוף פסקה (8) יבוא: "(ז) אשפוז של חייר בבית-חולים רשום לפי פקודת בריאות העם, 1940, ושירותים נוספים הניתנים אגב אשפוז כאמור".

תיקון זה מוגש מתוך מגמה לפתח את ייצוא שירותי ענף הרפואה, שבו יש לנו יתרון יחסי.

חייר המבלה במלון אינו משלם את המע"מ בסך 16%, והמלון מקבל ביטוח שער. לעומתו, חייר המאושפז לצורכי ניתוח במרכז רפואי לידו משלם את המע"מ, ובית-החולים אינו מקבל ביטוח שער.

אנשים מארצות כמו קפריסין, יוון וטורקיה מרבים לנסוע לטיפולים אל מחוץ לארצותיהם, אולם רק חלק קטן מהם מגיע אלינו על אף הקרבה והנוחות. אחת הסיבות לכך היא, שבארצות כמו אנגליה הטיפול זול ב-10% עד 40% מאשר אצלנו. יתר על כן, באנגליה אין כלל מע"מ על שירותי רפואה. ביטול המע"מ יזייל את הטיפול ואת הניתוח בארץ ב-15% בקירוב, ויהפוך אותנו לבני-תחרות.

בבתי-החולים בישראל יש רצון ונכונות לקדם את הנושא, בתנאי שיוכלו להציע לחולים מהארצות השונות תוכנית בת-תחרות בתחומים רבים, כמו אורתופדיה, ניתוחי לב, עיניים, פלסטיקה והפריה מלאכותית.

מעריכים כיום את היקף הטיפולים הללו בבתי-החולים בארץ ב-5 מיליוני דולרים לשנה, וזאת נוסף על דולרים שמשאירים בבתי-המלון בני המשפחות המתלווים אל המטופלים.

עם קידום מכירות נמרץ ועם מאמץ המערכת כולה ניתן להקטין את העלויות, ונוכל לשבץ את ישראל בין המדינות

היו"ר ע' עלי:

את החוק יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט, חבר הכנסת אוריאל לין. בבקשה.

רבותי חברי הכנסת, אנו עוברים להצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 12). בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. יגיש

* "דברי הכנסת", מושב שני, חוב' ל"ג, עמ' 4333; נספחות.
** "דברי הכנסת", חוב' ו', עמ' 836; נספחות.

מייכאל איתן (הליכוד):
חבר הכנסת ליכאי, אתה תמכת בזה?
דוד ליכאי (המערך):
רשמתי הסתייגות אחת.

מייכאל איתן (הליכוד):
מנגנוני המפלגות — להם יהיה מותר לגנוב את דעת הציבור.
הי"ר ע' עלי:
חבר הכנסת איתן, אני רוצה להבהיר לך, שהחוק הזה כבר נדון בקריאה ראשונה והיה דיון במליאת הכנסת. אם היה לך מקום לערער או להשמיט את דעתך — — —

מייכאל איתן (הליכוד):
השמעתי.

הי"ר ע' עלי:
שאלת והערת הערה, אני רוצה להשיב. היה לך מקום להשמיט שם את עמדתך ואת גישתך לנושא. מכל מקום, אשר להערכתך שהנושא לא נמצא בסדר-היום, אני מודיע לך שאתמול היתה תוספת לסדר-היום, ההצעה הונחה אתמול על שולחן הכנסת.

מייכאל איתן (הליכוד):
מתי?

הי"ר ע' עלי:
אתמול אחרי-הצהריים. תוספת לסדר-היום מס' 78/ב' — — —

מייכאל איתן (הליכוד):
היה דיון בסיעה? איפה היה דיון בעניין הזה? בשם מי הוא מדבר עכשיו, אני רוצה לדעת? בשם עצמו בלבד.

הי"ר ע' עלי:
מליאת הכנסת לא באה במקום הסיעות ולא באה לדבר בשם הסיעות. חבר הכנסת אוריאל לין עומד כאן כיושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט ומביא את החוק.

אוריאל לין (יור' ועדת החוקה, חוק ומשפט):
אני רוצה להדגיש, שהחוק הזה, עם כל הכבוד, עבר בקריאה ראשונה בדיון ממושך, אם אינני טועה, כמעט פה-אחד. לאחר מכן ביקש יושב-ראש ועדת הכנסת לקבוע איוו ועדה תמשיך את הדיון בחוק הזה. לאחר מכן הוחלט שהדיון יהיה דיון משותף לוועדת החוקה, חוק ומשפט ולוועדת הכנסת. קיימנו כמה ישיבות ממושכות, וכל חברי הכנסת יודעים היטב מה עומד ומה מצוי בלב החוק הזה.

רבתי, אני רוצה להמשיך להציג את החוק, ברשותכם.
מייכאל איתן (הליכוד):
זו שעוררייה.

אברהם שוחט (המערך):
אתה לא יכול להתנגד כך. זה עבר הליכים רגילים בכנסת. יכולת להיות מעורב בזה.

מייכאל איתן (הליכוד):
זה דורש דיון ציבורי, ולא כך לחטוף. איפה היה דיון על העניין הזה? אתה דבק בפרשנות פורמלית בלבד. כמה חברי כנסת מודעים למה שכתוב כאן?

דוד ליכאי (המערך):
לא זו בלבד שהיה דיון ציבורי, היתה זעקה ציבורית.

אוריאל לין (יור' ועדת החוקה, חוק ומשפט):
כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבד להביא לקריאה שנייה ולקריאה שלישית את הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 12).

הצעת החוק היתה במקורה הצעת חוק מטעם ועדת החוקה, חוק ומשפט. היא נדונה בכנסת בקריאה ראשונה ביום "בתמוז החש"ן, 3 ביולי 1990, תחת השם: הצעת חוק למניעת מעילה באמון (נבחרי ציבור), החש"ן — 1990. היא הועברה לוועדת הכנסת, וועדת הכנסת החליטה שהמשך הדיון בהצעת החוק יהיה בדיון משותף של שתי הוועדות — ועדת הכנסת וועדת החוקה, חוק ומשפט. הצעת החוק מוגשת לכם כאן בצירוף הסתייגות אחת של חבר הכנסת דוד ליכאי, ואני מבקש להסביר בקצרה את עיקרי הצעת החוק ואת תוכנה.

הייתי אומר, חברי הכנסת, שאני גא וכוש כאחד להגיש לכם היום את החוק הזה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. אני גא משום שהוא יהווה שיפור עצום בנורמות ההתנהגות של נבחרי הציבור, בנורמות ההתנהגות שלנו; משום שהחוק הזה הוא תשובת אמת על נורמות של התנהגות שהיו כאן בכנסת ישראל ועוררו את זעם הציבור וגם ערערו את אמון הציבור בשיטה הדמוקרטית שלנו. מהצד האחר, אני כוש שבכנסת ישראל צריך להעביר חוק שיקבע נורמות של התנהגות, כשעל-פי כל אמת-מידה תרבותית וכל אמת-מידה של נימוס וטוהר המידות אין צורך בחוק כדי למנוע התנהגות זו. אנחנו זוכרים את מה שהתרחש לאחר הפלת ממשלת האחדות הלאומית, תופעות של נדידות מסיעות, חברי כנסת שמכרו את נאמנותם למפלגה תמורת טובות הנאה אישיות.

מייכאל איתן (הליכוד):
זה חוק דרקוני. איך זה בא פתאום בלי שום דיונים? זה חוק דרקוני, איך זה מגיע בצורה כזאת?

אוריאל לין (יור' ועדת החוקה, חוק ומשפט):
זה לא חוק דרקוני.

מייכאל איתן (הליכוד):
איך זה מגיע לפה?

הי"ר ע' עלי:
רבתי חברי הכנסת — — —

מייכאל איתן (הליכוד):
— — —

הי"ר ע' עלי:
חבר הכנסת איתן, חבר הכנסת הנגבי — — —

אוריאל לין (יור' ועדת החוקה, חוק ומשפט):
אולי אני יכול, ברשותכם, להמשיך להסביר את החוק?

מייכאל איתן (הליכוד):
החוק הזה הוא חוק מהותי מאוד, הוא חוק דרקוני לדעתי. הוא עובר כאן בצורה לא-מכובדת. כרגע הסבו את תשומת לבי. נכון, זה היה בוועדה, זה לא עבר בסיעות, זה לא עבר דיון ציבורי. זה חוק איום ונורא. אי-אפשר להעביר אותו בצורה כזאת. האנשים אינם מוכנים פה. הכנסת לא מוכנה. כל הצבעה שיוכרו עליה כאי-אמון תחייב את כולם להצביע? אדם לא יוכל להופיע עוד בכנסת בשום סיעה? מה קרה? אם מפלגה שלמה גונבת מנדט ומפירה את אמון הבוחר בה, מה קורה?

דוד ליכאי (המערך):
בוקר טוב. יש סדרים.

אברהם בורג (המערך):

אתה רוצה להאשים את נשיאות הכנסת שהיא לא יודעת מה היא מחליטה? איזה מין האשמה זו?

היו"ר ע' עלי:

רבותי חברי הכנסת — — —

אוריאל לין (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):
החוק הזה, רבותי חברי הכנסת — — —

מיכאל בריזהר (המערך):

הוא נקרא "חוק אפרים גור".

אוריאל לין (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

החוק הזה, רבותי חברי הכנסת, בא למנוע תופעות, שחברי כנסת, בניגוד להכרעה דמוקרטית, משתמשים במנדט שניתן להם לא כאופן אישי אלא כתכרים ברשימה כדי לסחור במנדט הזה תמורת טובות הנאה אישיות, והדברים ידועים. היתה שורה של הצעות חוק פרטיות, שבאו לקבוע שחבר כנסת הפורש מסיעתו ייחשב כמי שהתפטר מן הכנסת. לא אימצנו את הגישה הזאת.

מיכאל איתן (הליכוד):

— — —

אוריאל לין (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

חבר הכנסת מיכאל איתן, אולי תשמע מה אומר החוק.

לא אימצנו את הגישה הזו אלא קבענו, שאם חבר כנסת מצביע הצבעת אי-אמון לממשלה, או לכינון ממשלה בניגוד לעמדת סיעתו, או אם הוא פורש מסיעתו, הדבר הזה לא יוכל עוד להיעשות תמורת טובות הנאה.

האיסורים המוטלים כאן אומרים, שאם הוא עשה את המעשה הזה הוא לא ייכלל בכנסת הבאה באחת מהרשימות של הכנסת היוצאת, הוא לא ייהנה ממיומן הוצאות שוטפות, הוא לא יוכל להצטרף לסיעה אחרת בכנסת, והוא לא יוכל לכהן כשר או כסגן שר בתקופת כהונתה של הכנסת שבה פרש.

סעיפים אחרים הנוגעים לטוהר המידות גם הם קובעים, שאסור יהיה להתחייב שלא להעביר מתפקידו אדם שיש סמכות בחוק להעבירו מתפקידו, אם התפקיד בממשלה ואם בכנסת, אסור לתת ערכויות כספיות, וצריך לפרסם הסכמים קואליציוניים בהתאם להחלטת בית המשפט הגבוה לצדק, המקבלת עיגון חקיקתי בחוק זה.

רבותי חברי הכנסת, אני חושב שהחשבה שניתנת בכל זה על פעולות שעושים חברי כנסת, המשתמשים במנדט שניתן בהכרעה דמוקרטית לרשימתם ולא להם כאופן אישי, היא החשבה ההולמת.

החוק נדון בכנסת בהרחבה, במשך תקופה ממושכת, בשתי ועדות של הכנסת, ואיני מכיר דיון פומבי וציבורי יותר מזה.

יש הסתייגות אחת לחבר הכנסת דוד ליכאי. תודה רבה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אם אדם נעדר מהצבעה — — — אתם מגזימים.

היו"ר ע' עלי:

שאלה לחבר הכנסת שבח וייס.

קריאות:

— — —

היו"ר ע' עלי:

רבותי חברי הכנסת, מה קורה כאן?

שבח וייס (המערך):

יש לי שאלה והערה ליושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט. אני, כמובן, תומך בחוק הזה. השאלה היא פרוצדורית. רלית. היו בעניין זה שש-שבע הצעות חוק של חברי הכנסת, שכולן הועברו לוועדת החוקה, חוק ומשפט. אנחנו השתתפנו בדיונים לגיבוש הצעה משותפת. ברצוני לדעת אם זאת ההצעה המשותפת שלנו. אני מבקש תשובה כדי לדעת איך להצביע.

אדוני היושב-ראש, אני לא יכול לשאול כשיושב-ראש הוועדה כלל לא מקשיב. מפריעים לו.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת אוריאל לין בלאו הכי ישיב על ההסתייגויות.

שבח וייס (המערך):

זאת לא הסתייגות. זו שאלה פרוצדורלית, הנוגעת לסדר העבודה של הכנסת. אם יושב-ראש הוועדה לא מקשיב, הוא לא יוכל להשיב לי.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת אוריאל לין.

שבח וייס (המערך):

חבר הכנסת אוריאל לין, אני שואל אותך — — —

היו"ר ע' עלי:

רבותי חברי הכנסת. חבר הכנסת מיכאל איתן, אני מבקש ממך לשבת.

דוד ליכאי (המערך):

מנסים להפעיל מכש על חבר הכנסת לין.

אברהם שוחט (המערך):

אדוני היושב-ראש, יש התקהלות עלייד הדוכן.

שבח וייס (המערך):

עוד לא ראיתי דבר כזה. פנטסטי.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת מצא.

אברהם בורג (המערך):

— — —

היו"ר ע' עלי:

אל תתרגש, חבר הכנסת בורג.

אברהם בורג (המערך):

אני לוקח ללב.

היו"ר ע' עלי:

אני חושש ללבך, אל תתרגש יותר מדי.

שבח וייס (המערך):

חבר הכנסת לין, אני פונה אליך בשאלה פרוצדורלית מובהקת. הוא לא יוכל לענות לי, הוא לא מקשיב.

חבר הכנסת לין, אתה מקשיב לי? היו שש-שבע הצעות בנושא זה. דנו בהן בוועדה, ישבנו יחד וגיבשנו הצעת חוק. השאלה שלי היא, אם זו הצעת החוק של כולנו, או שאת ההצעות שלנו נביא מדי פעם, ואז ייתכן שתתקבל הצעה זו, ובעוד שבועיים תתקבל הצעה שלי או של מישהו אחר, שהיא שונה מזאת. פשוט שאלת הבהרה. מוכן שאני תומך בחוק.

אישי ולא בבחירות אישיות. לכן המנדט שייך למפלגה, משום שהבוחר בחר במפלגתו. הוא לא בחר בו אישית. הוא אחר מן הנבחרת הכוללת שהציגה המפלגה בפני ציבור הבוחרים.

לכן, אם הוא הגיע למסקנה שעליו לפרוש ממפלגתו, לפרוש מסיעתו, עליו להחזיר את המנדט למפלגתו, ויבוא במקומו הבא אחריו ברשימת המועמדים.

יגאל הורביץ (הליכוד):
אפשר לשאול שאלה?

היו"ר ע' עלי:

אחרי שהנואם יסיים את דבריו.

דוד ליבאי (המערך):

חברי הכנסת, התפיסה של הרוב בוועדת החוקה, חוק ומשפט היא, שהמקום בכנסת הוא בבחינת רכוש הפרטי של חבר הכנסת הנבחר. באופן שאם הוא משנה דעה, או נראה לו שמפלגתו שינתה דעה, או שהוא לא ביחסים תקינים עם חבריו, או מכל סיבה שבעולם הוא מבקש לפרוש מסיעתו — הוא יכול לטול את מקומו ואת המנדט ממפלגתו ולילך עמו לאן שהוא רוצה. בין שיישאר בכדידותו ובין שיעזב את מקומו ואת קולו למפלגה אחרת, שציבור הבוחרים לא בחר לתת לה מנדט נוסף.

אני גורס, שלא ייתכן שתהיה ותישאר נורמה כזו, אלא אם כן נשנה את שיטת הבחירות לכנסת ונעבור, כפי שרצוי, לשיטת הבחירה האישית של חברי הכנסת.

שבח וייס (המערך):

גם אז המנדט הוא של המפלגה.

דוד ליבאי (המערך):

בבחירה אישית — ניחא. אם הוא נבחר כאזור, לפחות הציבור נתן בו אמן. כיוון שהבחירות אינן אישיות בשלב זה, הרי הנוסח המקובל על הרוב לא מקובל עלי.

אדוני היושב-ראש, הרי אתה רואה שלא ניתן לדבר במצב הזה. חברי כנסת מתהלכים, חברי כנסת עומדים, חברי כנסת מתרגשים, מתווכחים, חברים גילו את אמריקה, גילו שיש הצעת חוק כזו בכנסת. חברים שלא משתתפים בישיבות המליאה, ולא באים לוועדות ולא טורחים לדעת מה קורה, לפחות יסתירו את כורותם ויתכיישו בה, ולא יעמידו את כורותם כאן לתצוגה כללית ויפריעו לדיון להתקיים, אולי במחשבה שזה יגרום לכן שהצעת החוק לא תעבור בכנסת.

היו"ר ע' עלי:

רבותי, אני חושב שדבריו של חבר הכנסת ליבאי הם במקומם, הוא צודק. אי-אפשר להפוך את המליאה לשוק. אם יש מי שרוצה להסתייג או להצביע נגד, שיצביע נגד. אבל אי-אפשר להמשיך לנהל כך את הדיון. אני מבקש מכם למנוע ממני אי-נעימות. אינני רוצה להוציא חברי כנסת מהמליאה.

דוד ליבאי (המערך):

אני ער לכן שהיו תופעות שחברים פרשו ממפלגתם ומסיעתם אך ורק מסיבות טהורות, ענייניות ואידיאולוגיות, מסיבות מצפוניות. אבל אני גם יודע עד היכן הידרדרנו, שחברים פורשים ממפלגותיהם, מסיעותיהם, תמורת טובות הנאה, תמורת כיבודים, תמורת עמדות, תמורת תועלת ותמורת כספים, ואת זה צריך להפסיק.

לדעתי, בהצעת הרוב אין משום הרחצה מספקת. הרוב בחר לשמור על העיקרון שלפיו חבר כנסת יכול לפרוש מסיעתו, אלא הוא מבקש להרתיע אותו, להביא למצב שלא

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת לין ישיב לך כשישיב על ההסתייגויות. חבר הכנסת דוד ליבאי, בבקשה.

מיכאל איתן (הליכוד):

— — —

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת מיכאל איתן, אני קורא אותך לסדר. חברי הכנסת, אני מבקש שלא להפריע.

חבר הכנסת דוד ליבאי, בבקשה.

דוד ליבאי (המערך):

חברי הכנסת, הרשו לי לברך את יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט, אוריאל לין, על שזם הצעת חוק שבאה לענות על תופעות חמורות של הידרדרות כנורמות של נבחר ציבור.

ההצעה המונחת לפניכם נדונה בוועדה משותפת לוועדת החוקה, חוק ומשפט ולוועדת הכנסת, כראשות חבר הכנסת קורפו וחבר הכנסת לין. ההצעה המונחת לפניכם התגבשה לאחר דיון בכמה ישיבות, התגבשה בהסכמה כללית, למעט בנושא אחד, שבו אני מגיש את ההסתייגות.

ההסתייגות שלי מבטאת דעה של קבוצת חברי כנסת, בהם כאלה שיזמו והגישו הצעת חוק פרטית, שמשמעותה זהה להסתייגות שאני מגיש בזאת. עם חברי הכנסת הראשונים שיזמו הצעה זו נמנים — — —

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת איתן, אני קורא אותך לסדר. אם יש לך עניינים לסדר, נא סדר אותם מחוץ למליאה.

אם רוצים דיון סיעתי, בבקשה. חברי הכנסת, אני מבקש שלא להפריע. הנושא מעורר התרגשות.

דוד ליבאי (המערך):

עם חברי הכנסת שיזמו הצעות חוק הזהות להסתייגות שהגשתי נמנים חברי הכנסת שבח וייס ועדנה סולודר.

אדוני היושב-ראש, ההסתייגות האחת שלי עניינה בהוראה המאפשרת לחבר כנסת לפרוש מסיעתו או לערוק מסיעתו ולהישאר חבר כנסת.

קריאות:

— — —

דוד ליבאי (המערך):

אדוני היושב-ראש, תאפשר נא לכנסת לקיים את הדיון. הרי אני לא שומע את דברי. ההתרגשות בסיעת הליכוד היא התרגשות של ממש. בסך-הכול מדובר כאן בטוהר מידות, לא צריך להתרגש, צריך לתמוך.

שושנה ארבל-למזוליני (המערך):

אפשר להחיל את ההוראה הזאת רטרואקטיבית?

היו"ר ע' עלי:

רבותי חברי הכנסת, אני מבקש לאפשר לחבר הכנסת ליבאי להשמיע את דבריו.

דוד ליבאי (המערך):

חברי הכנסת, כל מי שיושב כאולם הזה יודע כיצד הוא נבחר, מדוע הוא חופס את מקומו כאן. הוא נבחר ברשימת מועמדים, הוא נבחר כנציג מפלגה. הוא חייב את אמונו לבוחריו המפלגה. הוא חייב אמן למצע המפלגה. הוא לא נבחר באופן

שלי רואה בזה אמן או אי-אמן וגם מכריזה על כך; ואולי יש לכך משמעות של אמן או אי-אמן. אני שואל אותך: מה פירוש הדבר? הקרובים לי ביותר בתחום המדיני, נניח רפול או גנדי, אינני יודע מי — אתה מחייב אותי שלא ללכת אתם בעתיד? מה אתה מציע לי לעשות, להצביע לפי מצפוני או להיות בוכה בירי הסיעה?

היו"ר ע' עלי:

רבותי חברי הכנסת, הואיל ויש שאלות מספר, כי כנראה יש כאן כמה דברים לא ברורים, כיוון שחלק מחברי הכנסת לא השתתפו בדיון בעת הקריאה הראשונה, כמה מחברי הכנסת ביקשו לשאול שאלות הבהרה. אני אסכים לאפשר להם לשאול את השאלות בתנאי שיהיה שקט באולם. אני מבקש להפסיק את הדיבורים. חבר הכנסת רובינשטיין, אתה רוצה לשאול שאלה?

רוד ליבאי (המערך):

אתה מבקש שאשיב על שאלתו של חבר הכנסת הורביץ, אז תן לי להשיב.

היו"ר ע' עלי:

חשיב על כל השאלות יחד. חבר הכנסת פסח גרופר, בבקשה.

מיכאל בריזר (המערך):

אדוני היושב-ראש, גם אני מבקש לשאול שאלה.

פסח גרופר (המפלגה לקידום הרעיון הציוני בישראל):

אדוני היושב-ראש, יש בחוק הזה כמה סעיפים, שלא עולה על הדעת שאנחנו יכולים בכלל להצביע עליהם. אלה סעיפים פאשיסטיים. להכריח אנשים? במקרה של השקפה מצפונית יהיו חברי הכנסת מוכרחים להצביע בניגוד להשקפה המצפונית שלהם, ולא — ירדו לחייהם.

אני מציע שלא להצביע היום על הצעת החוק. שתהיינה התייעצויות במפלגות על כל סעיפי הצעת החוק, ולא, החוק יכה כל חבר כנסת בעתיד, עוד ככנסת הזאת. איש אינו יכול לדעת על מה. אביא לכם דוגמה. כאשר היתה ההצבעה על הסכם השלום, היו חברים בליכוד שהצביעו נגד הסכם השלום. האם נעניש אותם על כך? מחריצטרו לסגת מיהודה ושומרון. האם יענישו מי שיצביע נגד?

אדוני היושב-ראש, אני מבקש ממך לעשות הכול כדי שלא נצביע היום על החוק הזה.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת מיכאל בריזר, ביקשת רשות לשאלה. בבקשה.

מיכאל בריזר (המערך):

אדוני היושב-ראש, אני חושב שזה חוק חיוני וחשוב, וטוב שהכנסת תחוקק אותו, אבל יש לי שאלה לגבי סעיף 6א(א). לגבי סעיף זה יש שתי בעיות. אולי יידידי חבר הכנסת ליבאי יסיביר לי במה העניין.

בסעיף 6א(א) נאמר: "חבר הכנסת שפרש מסיעתו ולא התפטר מכהונתו סמון לפרישתו, לא ייכלל, בבחירות לכנסת שלאחריה, ברשימת מועמדים — — —". מה קורה אם הרשימה שלו למעשה מעלה באמון הבחור? האם גם אז נעניש את חבר הכנסת?

השאלה השנייה שלי לגבי המשך הסעיף הזה, סעיף 6א(ב), ובו נאמר ש"פרישה מסיעה" היא "לרבות הצבעה

יהיה כדאי לו בשום פנים לפרוש. מדוע? — כי אם יפרוש, לא יוכל באותה קדנציה לכהן כשר, או הוא לא יקבל מימון מפלגות, או הוא לא יוכל להצטרף לסיעה אחרת, וכיוצא באלה.

בחנתי את הגזירות הללו שמבקשים להטיל על חבר כנסת פורש, ומצאתי שעדיין יש כר נרחב למתן טובות הנאה לאותו חבר כנסת שביקשו לגייס אותו לכוחות האויב של מפלגתו, והיינו לחצות את הקווים ולחמוך במפלגה אחרת. לא יבטיחו לו כהונה של שר; יבטיחו לו מקום בהנהלת הסוכנות, יבטיחו לו מקום בוועדה המרכזת, יבטיחו לו תפקיד בכיר אחר. יבטיחו לו טובות הנאה, לרבות כספים. כל זה לא נאסר בהצעת החוק שלפניכם. מירב הפיתויים עדיין עומדים בפני מפלגה הרוצה להציב פיתוי לפתחו של חבר כנסת המוכן לחצות קווים ולעבור אליה, או נכון יותר — לחמוך בה.

מה היא ההרתעה הנוספת שמציב הרוב בוועדת החוקה, חוק ומשפט? שהוא לא יקבל מימון מפלגות? הוא יפרוש. כמעט בכל הסכם שיש בין מפלגה גדולה לבין אחד מאותם פורשים — וראינו את ההסכמים הללו, הם הונחו על שולחן הכנסת — יש סיכום או הסכם שבא לפצות אותו ולומר לו: אל דאגה, אנחנו, המפלגה הגדולה, נדאג לממן אותך. אז האיסור לקבל מימון מפלגות אם יפרוש הוא איסור של ממש? הוא איום של ממש?

ואם אומרים לו: לא תוכל להצטרף באותה כנסת לסיעה אחרת אלא תישאר בודד כחבר כנסת, זה איום? האם איננו יודעים, שסיעה גדולה יכולה להציע את מקומה בוועדת החוק והביטחון או בוועדת הכספים או בכל ועדה אחרת לחבר סיעה אחרת?

כל התגמולים יהיו. הפרישה תהיה אפשרית, והתופעות המשחיתות תימשכנה.

לכן, עד שלא נשנה את שיטת הבחירות לכנסת, אני מבקש מחברי הכנסת להציג כלפי העם עמדה ברורה, נורמה ברורה, והיא: המנדט שייך למפלגה בהתאם לרצון הבוחרים. נבחרת לייצג מפלגה, סיעה ואידיאולוגיה — תייצג אותה בכנסת. קשה לך — תתמודד בתוך מפלגתך, בתוך סיעתך, תילחם על רעויותיך.

אני מבקש מחברי הכנסת לשפר את הנורמה הציבורית ולהודיע לכל ציבור הבוחרים: אנו נבחרנו על-פי מנדט מסוים, על-פי מצע מסוים במפלגה מסוימת, ואנו נשרת אותה ואת המצע שלה, ואנחנו לא נעשה דין לעצמנו, ומי שפרש — פורש. יתמודד בבחירות הבאות על מקומו בהתאם למצעו, ייבחר בדין וימשיך ככהונתו בהתאם למצע ולמנדט שקיבל.

אני מבקש מהחברים, באותה נקודה יחידה שבה רשמתי את ההסתייגות, לקבל את ההסתייגות שלי.

היו"ר ע' עלי:

לחבר הכנסת הורביץ יש שאלה. האם אתה מוכן להשיב? בבקשה.

יגאל הורביץ (הליכוד):

חבר הכנסת ליבאי, אני מבין שההצעה הזו באה לאחר הטראומה שעברה עלינו עם כל המסחר המכוער שצפינו בו. אבל אל לנו להגיע עד להגזמה כזו. אני רוצה לשאול אותך שאלה: נניח שאני מצביע בניגוד לדעת הסיעה בעניין חקיקה דחית. או נניח שחברת הכנסת גאולה כהן מצביעה בניגוד לדעת סיעתה בעניין הסכם קמפ-דיוויד. המפלגה או הסיעה

ולא להגן על כל התווה הכלולות בהצעה. כיוון שנשאלו שאלות, שאלה אחת טעונה הבהרה מיידית.

חברי הכנסת יוכלו להצביע בהתאם להבנתם ולמצפונם, באופן חופשי ביותר, בכל ההצבעות, למעט סוג אחד של הצבעות. מדובר בהצבעה על כל הצעות החוק, על כל ההצעות לסדר-היום, בכל עניין שנדון במליאה. בכל מקרה כזה, אם חבר מבקש להצביע בעד, נגד, להימנע או להיעדר, הנוהל יהיה כפי שהיה עד עכשיו. במה דברים אמורים בהצעה הזאת שמשכה את תשומת לבכם? נראה שהשואלים לא עיינו בהצעה ולא קראו אותה. מדובר פה רק בהצבעה ממין אחד, בהצבעה על הצעת אי-אמון בממשלה. בהצבעה כזאת — נאמר — ההצבעה היא סיעתית, אלא אם כן האיש מוכן להסתכן בפרישה, או שהוא מקבל רשות להצביע אחרת.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
הצבעה על התקציב היא הצבעת אי-אמון?

דוד ליבאי (המערך):

ביקשתי להביא את הדברים. כאשר ראיתי את הסעיף הזה, גם לי היו טענות. הסעיף רוכך בהרבה מכפי שהיה בתחילה. הוא הונח בפניכם בצורה מרוככת. אני רוצה להתייחס אליו עוד בשלב זה. עליתי לכאן להציג את התזה האחת הכלולה בהסתייגות שלי. תודה.

היור' ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת דוד ליבאי. חבר הכנסת אוריאל לין, בבקשה.

אוריאל לין (יור' ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, התופעה שבה עוסק החוק הזה ידועה לכולנו, ידועה למדינת ישראל, והיא המיטה קלון רב על כנסת ישראל ונבחריה. החוק הזה נדון כאן בקריאה ראשונה וזכה לחמיכה כללית, אבל אין זה משנה. אני רוצה להבהיר: היו חברי כנסת רבים שהגישו הצעות חוק פרטיות. על-פי ההצעות האלה, חבר כנסת שפרש מסיעתו ייחשב כמי שהתפטר מהכנסת.

החלטנו לנקוט גישה שונה, המאפשרת לחבר כנסת לפרוש מסיעתו בלי שייצטרך להתפטר מהכנסת. אולי הוא יעשה זאת מסיבות עקרוניות או מצפוניות. אבל אמרנו, שכל אותם פיתויים שגרמו לכך שחבר כנסת לקח את המנדט השייך לסיעתו, ולפעמים גם העביר אותו למחנה היריב תמורת טובות הנאה — את זה הוא לא יוכל לעשות. אבל, יכול חבר כנסת להפיל את הממשלה שבה נמצאת סיעתו, בלי שפרש מסיעתו, בכך שבהצבעת אי-אמון באותה ממשלה הוא מצביע נגדה, או במכוון נעדר או נמנע, בלי שקיבל את אישור סיעתו. פעולה כזו מספיקה כדי להפיל את הממשלה שבה חברה הסיעה של אותו חבר כנסת. מעשה זה משול למעשה של פרישה.

חברים העלו כאן שאלות רבות אשר להבנת החוק ולניסוחו. אני חושב שהחוק כן מנוסח היטב, אבל אנחנו מוכנים לבדוק את עצמנו שנית, אדוני היושב-ראש, ועל דעת יושב-ראש ועדת הכנסת ועל דעתי אני מבקש להחזיר את הצעת החוק לדיון מחדש של שתי הוועדות. תודה רבה.

אברהם שוחט (המערך):

לפי סעיף 127 בתקנון הכנסת — הכנסת צריכה להצביע על זה.

אוריאל לין (יור' ועדת החוקה, חוק ומשפט):
סיעות מספר פנו אלי בעניין זה.

במליאת הכנסת שלא בהתאם לעמדת הסיעה בעניין הבעת אמון לממשלה או אי-אמון בה". זה מקובל עלי, אבל אחר כך נאמר: "הצבעה" — לרבות הימנעות מהצבעה או היעדרות מכוונת ממליאת הכנסת שלא ניתנה להן הסכמה מראש".

האם אפשר להתחיל לדון? חברי הכנסת על-מנת לבדוק אם חבר כנסת נעדר במכוון או שלא במכוון מן המליאה?

מאחר שאני תומך בהצעת החוק ואני תומך בהעברתה עכשיו, אני רוצה — לקבל תשובה על שאלות: ב. אם התשובה לא תהיה מספקת, האם ניתן יהיה להצביע על הצעת החוק סעיף סעיף?

היור' ע' עלי:

חבר הכנסת עוזי לנדאו, בבקשה.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, החוק הזה וגישתו חשובים מאין כמותם, אבל צריך להיזהר שלא לעשות טעות קשה. מן התנופה לחנוק כל תופעה של כלנתרזיס, אנחנו עלולים, בעיקר על-פי סעיף 6א, לחנוק את פעולת הכנסת ואת פעולת חברי הכנסת.

אני מבקש להסב את תשומת הלב לשני דברים. האחד, על-פי החוק בניסוחו הקיים, אנחנו עלולים לאפשר להנהלת סיעה, תהיה אשר תהיה, להביא לדיקטטורה בתוך הסיעה ולחייב כל אחד בתוכה כפי שאותה קבוצה בתוך הסיעה רוצה. אני חושב שהדבר הזה יביא ליבושת גמורה ולהפסקת היכולת של חברי הכנסת להביע את דעתם ולהתנהג לגבי נושאים שונים באופן חופשי לגמרי.

הנקודה השנייה שאני מבקש להסב אליה את תשומת הלב היא לגבי העובדה שאין לסיעה אפשרות לשקול שיקול-דעת, שעל-פיו היא תמנע את הפרישה של מישהו שלא הצביע, או שבפועל לא הצביע בלי לבקש קודם רשות לכך.

היור' ע' עלי:

רבותי חברי הכנסת, יש לפני רשימה של עוד עשרה חברי כנסת שביקשו רשות דיבור. הואיל ויושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט ביקש כרגע למשוך את החוק חזרה, הוא ביקש דחייה, אין טעם כרגע בהמשך הדיון. אני מציע שנסיים בזה את הדיון על הסעיף הזה. נפסיק את הדיון בסעיף זה.

דוד ליבאי (המערך):

חשבתי שלפחות תאפשר לי להשיב בקיצור, כדי שאנשים לא יישארו עם שאלותיהם במצב של מחת ואי-בהירות, ולאחר מכן תודיע את הודעת היושב-ראש.

היור' ע' עלי:

רבותי, לפי סעיף 127(א) לתקנון, בכל שלב של הדיון בקריאה השנייה רשאית הכנסת, לפי הצעת הממשלה או יושב-ראש הוועדה, להטיל על הוועדה לחזור ולדון בהצעת החוק כולה או בשאלה שהכנסת חפרש בהחלטתה. יושב-ראש הוועדה יאמר לנו מה בדיוק בקשתו.

בינתיים, חבר הכנסת דוד ליבאי, אם אתה רוצה להשיב על כמה שאלות, בבקשה.

דוד ליבאי (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אעיר רק הערה אחת לשאלות שנשאלו, כי המשיב על השאלות אמור להיות יושב-ראש הוועדה. עליתי לכאן לנמק אך ורק הסתייגות אחת,

חוק ומשפט לדין מחדש. הכנסת אמורה לאשר או לא לאשר את הבקשה.

נא להצביע, מי בעד החזרת החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט? מי נגד? זו הצבעה מס' 9.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להחזיר את

החוק לוועדה 31 —

נגד 3 —

נמנעים — אין

ההצעה להחזיר את הצעת חוק-יסוד: הכנסת

(תיקון מס' 12) לוועדת החוקה, חוק ומשפט

נתקלה.

הי"ר ע' עלי:

31 בעד, שלושה נגד ואין נמנעים. אני קובע שהצעת החוק חוזרת לוועדת החוקה, חוק ומשפט לדין מחדש.

1. הצעה לסדר-היום

הבטחת הכלים הדרושים לחיזוק של ירושלים

היא הגבוהה ביותר בארץ, גבוהה ב-40% לעומת ערים אחרות וב-20% לעומת תל-אביב וחיפה. ההכנסה ברוטו למשק-בית בירושלים נמוכה בכ-6% לעומת משק-בית תל-אביב ובכ-18% לעומת משק-בית בחיפה.

כידוע לכולנו — ובוודאי ידוע לחבר הכנסת עמנואל זיסמן, שאני שמח מאוד על כך שגם הוא מעלה את הנושא הזה על סדר-היום שלנו — האוכלוסייה בירושלים היא מגוונת מאוד ומורכבת מקבוצות שונות, ממגזר יהודי וממגזר ערבי, מדתיים ומחילונים, ממגזר חרדי על זרמיו השונים. ירושלים הרים סביב לה וזרמים רבים בה. והפיזור, הפיזור המבוזר, כיום, כתוצאה מהקמת שכונות חדשות, שטח השיפוט של ירושלים משתרע על שטח גיאוגרפי גדול. מאז 1967, אדוני היושב-ראש, גדל שטח השיפוט של ירושלים פי שלושה, ועומד כיום על כ-109,000 דונם.

המאפיינים הללו והתנאים המיוחדים שפורטו לעיל מביאים לרמת הוצאות גבוהה ולרמת הכנסות נמוכה, ויש לזה כמובן השלכות על תקציב העיר. העיר נתונה, אם כן, במצב מיוחד. הממשלה צריכה לשמש דוגמה, והשאלה היא: מה אנחנו צריכים לעשות היום, בשעות אלה? כמה שונה הצעה זו מההצעה שהעליתי חודשיים לאחר שנכנסתי לכנסת, בנאום הבכורה שלי?

הרי אנחנו מעלים את ירושלים על ראש שמחתנו ועל ראש דאגותינו ללא הפוגה בכית הזה. אבל היום, אדוני היושב-ראש, יש לעשות להחייאתה של העיר. העיר טעונה החייאה. מדהים הדבר לראות, כיצד תושבי השפלה חוששים להגיע לעיר. הם חושבים: אולי בירושלים יש קרבות רחוב, העיר נתונה במערכת דמים. נמנעים מלעלות לכאן. מדהים הדבר כיצד הורים מבקשים מהוועדים לפעול לכך שלא תהיה עליה לירושלים במסגרת טיולים, במסגרת הגדנ"ע, אף שהכול יודעים שיש הנחיות ברורות של משרד החינוך, יש מדריכים,

הי"ר ע' עלי:

רבותי חברי הכנסת, היות שיושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט ביקש להחזיר את החוק לוועדה, כדי שהיא תתייחס לשאלות שנשאלו כאן, ובהתייחס לסעיף 127(א) בתקנון, אנחנו צריכים להצביע על כך. סעיף 127(א) אומר: "בכל שלב של הדין בקריאה השנייה רשאית הכנסת, לפי הצעת הממשלה או יושב-ראש הוועדה, להטיל על הוועדה לחזור ולדון בהצעת החוק כולה או בשאלה שהכנסת תפרש בהחלטתה".

אנחנו צריכים להצביע עכשיו. אני מבקש להצביע: מי בעד ההצעה להחזיר את החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט? מי נגד?

קריאות:

הי"ר ע' עלי:

חברי הכנסת, אתם לא מקשיבים, לא שומעים, ואחר כך שואלים שאלות. אני מבקש מכם לשבת ולהקשיב. אמרתי דברים ברורים. אני חוזר ומסביר על מה אנחנו מצביעים. התעוררו כאן שאלות מספר ביחס לחוק. בשל כך, ובהסתמך על סעיף 127(א) לתקנון הכנסת, ביקש יושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט להחזיר את החוק שבו אנו דנים לוועדת החוקה.

הי"ר ע' עלי:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצעות לסדר-היום. לפנינו הצעה לסדר-היום מס' 3605, בנושא: הבטחת הכלים הדרושים לחיזוק של ירושלים — של חבר הכנסת אריאל ויינשטיין. בבקשה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רואה לכבוד לבית ולי לכבד את סגן השר לענייני ירושלים, הרב אברהם ורדיגר, בהצעה לסדר-היום בנושא ירושלים, הצעה ראשונה לכהונתו.

ירושלים, רבותי, היא הלב, והלב נתון בלחץ, ואת הלחץ צריך לשחרר. מבחינה כלכלית ניוונו ירושלים מארבעה ענפים עיקריים: תעשייה, מלונאות, השירות הציבורי ושירותי מרפא. אחד הענפים העיקריים בעיר, ענף המלונאות, נתון כיום בכביה קשה. בתי-מלון הפוכים לבתי-אבות. חדרים נסגרים. אין תירות-חוף ואין תירות-פנים, פשוט נמנעים מלהגיע לירושלים.

ירושלים מסחר בה, אבל חיי העיר התוססים נתונים בירידה, ויש בעיה של התרחקות מירושלים. אין מגיעים אל העיר, לא ועדי עובדים, לא קונגרסים, לא השתלמויות, לא עובדי חברות ממשלתיות ולא חברי מפלגות. ואפילו הממשלה בעצמה, ממשלה שכירחה ירושלים, היא ממשלה שמים ראשון עד יום רביעי בשבוע — ירושלים היא בירתה, ובספרייה-השבוע הופכת תל-אביב להיות בירתה. בספרייה-השבוע יורדת הממשלה לתל-אביב, ואילו במשך כל השבוע אין תל-אביב עולה לירושלים.

ובאיוז ירושלים אנחנו מדברים? מה מצבה הבסיסי של העיר? 32.4% ממשק-הבית של השכרים בירושלים נמצאים בשלושת העשירונים התחתונים של הכנסה. 32.4% לעומת 23.5% בתל-אביב ו-18.5% בחיפה. צפיפות הדיור בירושלים

הוועדות והדירקטוריונים של החברות הממשלתיות יתקיימו בירושלים, בבתי-מלון.

אם כן, חברות ממשלתיות, ההסתדרות, המפלגות — לתקופת מה, שלא יעבירו את הכתים, זה לוקח זמן. הקצו מגרשים, יש אטימות, בבקשה, לא משלימים עם זה, לא מעשי לומר: תבואו היום לירושלים, אבל מעשי לחבוע מהם לקיים את הישיבות בירושלים.

למשרד החינוך תוכנית מיוחדת לגבי ירושלים, ולא רק תוכנית, לא רק דיבורים, גם מעשים. ועד הורים שתובע שלא לעלות לירושלים יוקע ויתן את הדין, לפחות את הדין המוסרי. מדוע? למה הגענו?

מלונאות. ועדת הכספים של הכנסת החליטה לפני למעלה משנתיים להקצות 2.5 מיליוני שקלים למלונות בירושלים. זה לא בוצע; נכון, באשמת המלונאים. הם התבקשו להגיש ניירות. ויתרו על כך. הכסף מונח כי הוא שם. אפשר לחבוע העברת הכספים הללו למלונאות.

יש מענק-ירושלים של משרד הפנים. המענק הזה ניתן גם מתוקפו של חוק, מרצונה של הכנסת. הוא זעום. מענק-הבירה מגיע היום ל-46 מיליון שקל. אני יודע מה הם הצרכים התקציביים. כולנו יודעים כפני אילו בעיות אנו עומדים בתקציב. אבל בתקציב יש סדרי עדיפויות. אנחנו מקצים יותר לביטחון, פחות לרווחה, יותר לרווחה ופחות לביטחון. יש להעמיד את ירושלים בעדיפות בשעה זו. לא תבעתי הגדלת תקציבים לפני שנה ולא לפני שנתיים ולא לפני שלוש וארבע שנים. דיברתי על כך כאיש ירושלים. לא היתה תביעה. לא היתה תביעה חרמ-משעית. לא היתה זעקה.

אבל היום, אדוני היושב-ראש, המצב מחייב ומצדיק זאת. חבר הכנסת עמנואל זיסמן, אני יודע שבנושאים רבים דעותינו בוודאי מקבילות; לא שוחחנו על מה שנאמר היום כאן, אבל לפי התגובות אני רואה שדברים שנאמרו על-ידי נאמרו גם על-ידי וייאמרו על-ידי. כבואו נתאחד ללא הבדלי מפלגות, ללא כיוון פוליטי, ללא הבדלים פוליטיים, נתאחד כולנו כי ירושלים היא בירתנו וירושלים היא הלב.

אני יודע, אדוני סגן השר, שאין בידך תקציבים ואין לך תקציבי פעילות. אני מכיר את כל המגבלות. אני לא רגיל לתבוע ממי שאני יודע שאיננו יכול לתת. קשה, אבל אני חושב שבתוקף המוסר של היתוך איש ירושלים, מתוך העמדה החשובה שאחה נמצא בה ומתוך רצונה של הכנסת לסייע, נוכל לעשות משהו כדי להגשים את המטרה הזאת, והיא מטרה חשובה וקדושה. תודה רבה.

אני מבקש, כמוכן, להעלות את הנושא לדיון כמליאת הכנסת ומקווה לקבל את תמיכת הבית לכך.

הי"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת ויינשטיין.

יש שמירה. לא לעלות לירושלים, לא לעלות לבירה, זה החינוך שאנחנו מקנים לדור הצעיר? זה החינוך שהילדים מקבלים בבתי-הספר? איזה דור יגדל כאן? אנו זקוקים לדור השואף לשלום, לדור הנאבק על שלום, אבל נאבק גם בעת מלחמה, אם חס וחלילה תקרה לנו. ואין באים לירושלים.

מה אני מציע? ראשית, אני מבקש, אדוני סגן השר, הנושא מחייב דיון כמליאת הכנסת; לא להעבירו לוועדה. אנחנו מעבירים נושאים אין-ספור לוועדות. אנו יודעים מה קורה. כולנו יודעים.

שושנה ארבל-אמלמולינו (המערך):

מה קורה? אנחנו עשינו עבודה יפה בהצעה שלך.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

בהצעה בעניין עסקים קטנים, גברתי יושבת-ראש ועדת הכלכלה, ולא רק בה, גם בנושאים אחרים, אבל יש נושאים שעובדים לוועדות ולא דנים בהם. אולי את לא יודעת על כך, גברתי יושבת-ראש ועדת הכלכלה, כי את כן דנה, אבל יש נושאים שאין דנים בהם. זה נושא הראוי להיות על סדר-היום. אבל עד שידון, אני מבקש, חבר הכנסת זיסמן, זוהי השעה להפוך את ירושלים לבירה אחת. זוהי השעה. אומרים עיתוי — מתי זו לא העת? אבל אם לא עכשיו — מתי?

יש לבטל את לשכות השרים בתל-אביב. לא יעלה על הדעת שתהייה שתי בירות, שמרחק הנסיעה ביניהן הוא 40 דקות במכונית; לא יעלה על הדעת. איך אנחנו משלימים עם זה, שביום רביעי ירושלים מתורקנת? מרכזי המפלגות, הממשלה, ההסתדרות, הארגונים, המוסדות, החברות — בתל-אביב. אני מבין שתל-אביב היא בירתה הפיננסית של ישראל. זה מקובל בעולם. אבל משהו? ממשלה?

כאשר השרים הם בתל-אביב, הבירה היא תל-אביב, כי הישיבות מתקיימות בתל-אביב, וכל מה שקורה — אנחנו יודעים.

לכן אני מצפה, יקירי סגן השר ורדיגר, שתפעל וניתן יד לזה שירושלים תיהפך לבירה בכל ימות השבוע. אני מצפה לכך. אני יודע, קשה לתבוע שמרכזי מפלגות יעלו לירושלים, שההסתדרות תעלה לירושלים. הקצו מגרשים ודיברו על כך. אבל לתקופת זמן תקרא הכנסת לכל המוסדות, לחברות ולכולם לקיים את הפעילות בירושלים.

מה משמעות הדבר — פעילות? למה אני מתכוון? יש ועדי עובדים המקיימים כנסים. יש הנהלות חברות המקיימות ימי עיון. יש מרכזי ישראל לניהול. כל המוסדות הללו, בצורה זו או אחרת, נהנים איכשהו מתקציב המדינה; בצורה זו או אחרת. אין שום סיבה שלתקופה מסוימת — אל נקרא לה תקופת חירום, נקרא לה תקופה של שימת לב, לא משנה מה יהיה השם — נבקש מרשות החברות הממשלתיות להפיץ חזר, ולפיו הכנסים והישיבות של החברות הממשלתיות.

2. הצעה לסדר-היום

חיזוק ירושלים מבחינה ביטחונית, כלכלית וחברתית

שאחרי הסערה שהיתה ממכרים אותנו ואת הנושא בנוכחותם, אנחנו מקיימים את הדיון הזה — — —

הי"ר ע' עלי:

אתה מסכים אתי שהם מעטים מדי.

עמנואל זיסמן (המערך):

הם מעטים מדי, לכן הערתי.

הי"ר ע' עלי:

יעלה ויבוא חבר הכנסת עמנואל זיסמן בהצעה לסדר-היום מס' 4104, בנושא: חיזוק ירושלים מבחינה ביטחונית, כלכלית וחברתית. לאחר מכן ישיב סגן השר על שתי ההצעות.

עמנואל זיסמן (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ובעיקר חברי הכנסת

היו"ר ע' עלי:

עמנואל זיסמן (המערך):

מהו היעד הלאומי החשוב ביותר היום, מחוץ לאותם דברים שאנחנו רוצים בהם ושאופים לקדם אותם? היעד הזה הוא חינוך מעמדה המיוחד של ירושלים והבאה לידי כך שבעיר הזאת, ששטחה 110,000 דונם, יחיו מיליון יהודים. ואני מקווה ששדע פברואר, כעזרתו של סגן השר ורדיגר, תקבע ועדת החקירה של משרד הפנים את הרחבת שטח השיפוט של ירושלים. ואולי יבוא יום ונוכל להרחיב את שטח השיפוט של ירושלים לא רק לכיוון מערב, אלא גם לכיוונים אחרים, כשהמצב הבין-לאומי יאפשר לנו זאת. בשטח הזה של 110,000 דונם, פלסו השטח שאנחנו יכולים לספח היום, אם ועדת החקירה תפסוק בחיוב, יכולים להיות מיליון תושבים.

אליקים העצני (התחיה):

האם זה כולל את מעלה-אדומים?

עמנואל זיסמן (המערד):

לצערי העמוק, לא.

אליקים העצני (התחיה):

צריך להוסיף את זה.

עמנואל זיסמן (המערך):

אמרתי: משהו בראשית דברי, ואתה הבינות למה אני מתכוון.

אליקים העצני (התחיה):

כשאתה מדבר על היחס בין יהודים לערבים, אתה צריך להוסיף את זה.

עמנואל זיסמן (המערך):

כשאני אומר יחס יהודים-ערבים, אני כולל את מעלה-אדומים. אם אכלול את מעלה-אדומים, זה בוודאי ישתנה. אבל לא רק מעלה-אדומים. יש גם גבעת-זאב וחלקים אחרים. חבר הכנסת העצני, אני מתכוון למה שמכר היום כשטח המוניציפלי של ירושלים.

אליקים העצני (התחיה):

אבל, למעשה זה אותו דבר.

עמנואל זיסמן (המערך):

השאלה היא, האם אנחנו נוכל להתארגן ולהיערך כך

סעיף 4 לחוק-יסוד: ירושלים בירת ישראל, קובע: (א) הממשלה תשקוד על פיתוחה ושגשוגה של ירושלים ועל רוחתה וחשיבה על-ידי הקצאת משאבים מיוחדים, לרבות מענק שנתי מיוחד לעיריית ירושלים — הנקרא "מענק הבירה", והזכיר אותו חבר הכנסת ויינשטיין בדבריו — באישור ועדת הכספים של הכנסת; (ב) לירושלים ייתנו עדיפויות מיוחדות בפעילויות של רשויות המדינה לפיתוחה של ירושלים בנושאי משק וכלכלה ובנושאים אחרים — כפי שצינו גם חברי הכנסת המכובדים, וחבר הכנסת זיסמן הדגיש זאת במיוחד.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ירושלים, בירת ישראל הנצחית, ירושלים המאוחדת, עמדה תמיד במרכז ההתעניינות של העולם — וכונתה, במקרה זה, מצד אומות העולם — אבל כראש ובראשונה כבירתו של העם היהודי בעולם כולו, ירושלים מקורשת ומיוחדת; אליה מכוונים לבותיהם של אחינו בני ישראל בכל הפזורות ובכל הזמנים. בתקופה האחרונה החלו גורמים שונים בעולם לערער על מעמדה של ירושלים כבירתו הבלעדית של העם היהודי וכבירתה של המדינה היהודית. אומות העולם מציבות, בכל מיני פורומים בין-לאומיים, סימני שאלה סביב מעמדה של ירושלים, כאשר בנושא ייחודיותה של ירושלים קיים קונסנסוס לאומי מלא ורחב ביותר, שאין עליו עוררין. מצב זה דורש, כמובן, חיוק חשיבותה של ירושלים, ביצור מעמדה, תוך התמודדות עם בעיותיה של העיר כמטרופולין של המדינה.

ברוח זו פנה ראש העיר, מר טדי קולק, שאני מאוד מכבד אותו על עשייתו הרבה למען ירושלים, אל ראש הממשלה במכתב מפורט מיום ה' בחשוון שנת התשנ"א, 24 באוקטובר 1990, רק לפני כשישה שבועות, שבו הוא דרש, בין השאר, להעמיד את ירושלים בעדיפות גבוהה בנושאי ביטחון, קליטת העלייה, בנייה, תעסוקה, ביסוס כלכלי וכדומה. במכתבו טען ראש העיר, כי האירועים הביטחוניים בעיר מחייבים הסדרי ביטחון הכרחיים ורחופים ביותר, כמו אבטחת מוסדות חינוך למאותיהם, תאורה במקומות רגישים, ועוד ועוד, וכמובן לכל אלה דרוש תקציב מתאים. כמרכז ביקש ראש העיר להפעיל את ועדת השרים לענייני ירושלים תוך מתן סמכויות רחבות.

בנושא זה, כידוע, אדוני היושב-ראש, מינתה הממשלה לפני כשבועיים הרכב חדש לוועדת השרים לענייני ירושלים בראשותו של ראש הממשלה, עקב חשיבות המוסד והנושאים. כמרכז הוחלט על העלאת ענייני ירושלים ביתר-שאת למישור היומיומי של העשייה הממשלתית, על ייצוג ענייני העיר באורח מלא בעבודה השוטפת של הממשלה, ועל הפעלת מטה מיוחד ליד ועדת השרים, ועל-ידי כל אלה לתאם ולקדם את פיתוח העיר, ובהתאם לחוק — להעניק לה מעמד מיינסטריאלי.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הנני רואה בהטלת התפקיד עלי, להיות מופקד מטעם ראש הממשלה ומטעם הממשלה על המשרד הזה — אשר הוא, כמובן, עדיין בהקמה — זכות גדולה. ידוע אני את האתגרים העומדים בפני, הן את הציפיות והן את הביקורת אשר מלווה את הקמת המשרד הזה, לפעמים ביקורת מוגזמת, פוגעת, ואולי לא כל כך מקובלת. ידוע שבארצנו הדמוקרטית או עודף הדמוקרטיה הם בשיאם, אבל גם את הביקורת מקבל אני בהבנה ואינני מתרעם עליה.

בימים אלה, חברי הכנסת, החיליתי לארגן את הקמת המשרד. אין זה דבר קל ואין זו מלאכה קלה. בהתחלה זה נעשה, כמובן, על-ידי צוות מצומצם. בשלב א' אנו לומדים את הבעיות במטרה לקדם את העניינים, ולא, חלילה, לעצור

אחרון הדברים שצריך לעשות כדי לחזק את חיי היומיום בשכונות ירושלים, ובציקר בשכונות שבהן יש מגע בין יהודים לבין ערבים, שבהן חיים אלה בצד אלה, שכונה ליד שכונה. שום דבר לא התקבל.

אנחנו מעלים את הנושא הזה כשיטחון הפנים מעורער, כשהיציבות הביטחונית מתרופפת, כשהעלייה לירושלים בשפל, כשנמשכת הירידה של זוגות צעירים וחיילים משוחררים. ואני יכול להמשיך ולמנות. ובנושא הזה הביקורת איננה מקודרת ראות של אופוזיציה. הביקורת היא מנקודת הראות האומרת, שאנחנו חייבים להבטיח שיעשו אותם דברים שיבטיחו שירושלים תהיה שקטה יותר, שתחזור לשגשג כפי שהיה עד לתקופה האחרונה, ושתוכל להגיע לכך שהיא תהיה מוקד משיכה ליהודים וללא-יהודים, ונגבי את הויקה אליה.

לכן אני מצטרף להצעתו של חבר הכנסת ויינשטיין. אני חושב שאין להעביר את הנושא לוועדה, אלא לקיים דיון בנוכחות שרי ממשלת ישראל. צריך להבטיח שיהיה דיון בהשתתפות מרבית, עם כל השרים הנוגעים בדבר, כל ממשלת ישראל, כשאלה איך אנחנו מבטיחים את מעמדה המיוחד של ירושלים ואת הרוב היהודי, תוך אפשרות לכבד את הזכויות של המיעוט הערבי הגדול.

הי"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת זיסמן. אני מזמין את סגן השר לענייני ירושלים, הרב ורדיגר, ומנצל את ההזדמנות לברך מעומק הלב את יריי סגן השר לענייני ירושלים, חבר הכנסת ורדיגר, שזו לו הפעם הראשונה שהוא עולה כאן על הדוכן ונושא דברים במסגרת תפקידו החדש.

אני מברך גם את הממשלה על הקמת המשרד המיוחד לענייני ירושלים, ואני מקווה שהקמת המשרד מסמנת מפנה ואכן תעשה לקידומה של העיר.

הרב ורדיגר, שהוא איש ירושלים, מבניה היקרים של בירת ישראל, הוא בחירה מצוינת לתפקיד זה, וכמי שמכירו ולכן גם מוקירו עד מאוד ומערךר מאוד את יכולתו, ניסיונו וכשרונותיו, אני משוכנע שישכיל, במסירות ובדבקות במטרה, לעשות לקידומה של בירת ישראל.

תרשה לי לברך אותך ולאחל לך הצלחה מלאה בתפקיד רם וחשוב זה.

סגן שר לענייני ירושלים א' ורדיגר:
תודה רבה, אדוני היושב-ראש.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, תיתי להם לחברי הכנסת, אנשי ירושלים המכובדים, אריאל ויינשטיין ועמנואל זיסמן, אשר העלו היום בכנסת בהצעות לסדר-היום את בעיותיה של ירושלים ונתנו לי את ההזדמנות להציג בקורים כלליים תמונת מצב על הקמתו ותפקידיו של המשרד לענייני ירושלים, כפי שאני רואה אותו בשלבי הראשונים, משרד שעליו הופקדתי מטעם ראש הממשלה, המשמש כשר במשרד לענייני ירושלים.

בהתאם לסעיף 4(ג) לחוק-יסוד: ירושלים בירת ישראל, שנחקק לפני קרוב לעשור, ובהתאם לסעיף 33(א) לחוק-יסוד: הממשלה, החליטה ממשלת ישראל על הקמת המשרד לענייני ירושלים. סמכויות המשרד על-פי החלטה יכללו תיאום וקידום פיתוחה של ירושלים על-פי אותו סעיף 4 לחוק-יסוד: ירושלים בירת ישראל. המשרד יהיה גם מטה לוועדת השרים לענייני ירושלים.

ולא רק מקורות ממשלתיים, העמוסים בהוצאות אדירות עקב המשימות הלאומיות העומדות לפנינו.

דגש מיוחד יש לשים בנושאי הביטחון בירושלים. בעניין זה יש הצעות שונות, שכוודאי תועלינה בישיבה הקרובה של ועדת השרים לענייני ירושלים, בהשתתפותו של ראש עיריית ירושלים מר טדי קולק.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, גם את המגזר הקרוי חינוך לידי ישראל אסור להזניח, כי זה יסוד קיומנו. זכינו, ברוך השם, וירושלים גדלה גם באוכלוסייה מאז מלחמת ששת-הימים. אני רוצה להדגיש, כי מספר היהודים שומרי תורה ומצוות, במיוחד במגזר החרדי, הולך וגדל בעיר הזאת, כן ירכו, אם עליי עליה פנימית — משפחות ברוכות ילדים — אם עליי עליה מארצות הברית של יהודים שומרי תורה ומצוות, אשר מאז מלחמת ששת-הימים לא הפסיקו לדורם לבירת ישראל.

החינוך הזה סובל ממחסור בכיתות מתאימות עקב המדיניות שנוקטות כל הממשלות, שלא להקצות משאבים לבניין ולפיתוח כיתות לימוד במסדרות החרדיים המוכרים והלא-מוכרים. גם על נושא זה ניתן, בעזרת השם, את דעתנו. גם נושא מבני דת, כתייכנסת ומקוואות נמצא בפיגור רב. ודאי שאין זו מלאכה קלה, אבל מחובתנו לתת את הדעת על הבעיות האלה.

יש לתת את הדעת גם על החלק המזרחי של העיר, שבו לא הדבקנו את הצרכים במשך 20 השנים שחלפו. יש להפנות אליו את המשאבים המתאימים.

ולבסוף, אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, חיווך ירושלים וביסוסה — צו השעה. הבטחת מעמדה של ירושלים כבירה הבלעדית של ישראל ושל העם היהודי, חיווקה וביצורה, תלויים בנו, אזרחי המדינה, וכמובן כיהודי התפוצות, שגם עליהם מוטלת החובה להיות שותפים לאמץ הלאומי הגדול, ולהם אנו קוראים: בואו, עלו לישראל, בואו, עלו לירושלים, תחזקו אותה ותתחזקו.

אני מקבל את הצעותיהם של חברי הכנסת אריאל ויינשטיין ועמנואל זיסמן. אני מסכים לדיון בשתי ההצעות במליאה.

הי"ר ע' עלי:

תודה רבה לסגן השר הרב ורדיגר.

לפנינו הצעה אחת, לקיים דיון במליאה בשתי ההצעות לסדרהיום של חברי הכנסת אריאל ויינשטיין ועמנואל זיסמן. מי בעד ההצעה? זו הצבעה מס' 10.

ה צ ב ע

בעד ההצעה לכלול את

הנושאים בסדרהיום — 14

נגד — אין

נמנעים — אין

ההצעה לכלול את הנושאים שהעלו חברי

הכנסת א' ויינשטיין וע' זיסמן בסדרהיום של

הכנסת נתקבלה.

שמעון שטרית (המערך):

אדוני היושב-ראש, חבר הכנסת שטרית הצביע בעד

או להפריע לגורמים אשר עושים ופועלים למען ירושלים. אני מקווה שבעזרת השם יביא המשרד תועלת לירושלים כולה, על כל חלקי האוכלוסין בה.

אמש, אדוני היושב-ראש, נפגשתי עם ראש העיר וחבר עוזריו הבכירים והקרובים בלשכתו. אני מקווה שמצאנו שפה משותפת לגבי הצרכים החיוניים של ירושלים, ומתוך הבנה, בעזרת השם, נשתף פעולה לטובת בירתנו ולרווחת תושביה. בדרך זו, תוך תיאום והבנה, נוכל להתמודד עם הבעיות הקשות והמסובכות אשר לירושלים "נתברכה" בהן.

הנני רואה בהעלאת ענייני ירושלים, על-ידי הממשלה, ביתר-שאת למישור הענייני הממשלתי היומיומי הישג רב וחשיבות רבה, ואין לי כל ספק שבעזרת השם נוכל לקדם את הנושאים החשובים והרחופים אשר חברי הכנסת המכובדים העלו כאן בהצעות לסדרהיום, תוך תיאום מלא עם הגורמים הממשלתיים, כלומר, משרדי הממשלה הנוגעים בדבר וכמובן עיריית ירושלים.

חברי הכנסת, מדינת ישראל עומדת בפני משימה היסטורית שהיא לא ידעה כמותה מאז ייסודה, והיא קליטת העלייה ההמונית מברית-המועצות. זו הפעם הראשונה בדברי ימי תקציק המדינה, שתקציק הביטחון נסוג בפני נושא העלייה וקליטתה.

על-פי הנתונים שבידינו, מתוך 150,000 העולים שהגיעו השנה לישראל, רק 7% — 8% נקלטו בירושלים — חבר הכנסת זיסמן בא היום עם ידיעה טרייה, שכאילו ירדנו ל-4%, וזה כאמת נורא ואיום — כאשר השיעור מגיע ל-15% — 20% בערי ישראל הגדולות האחרות.

את המצב הזה מוכרחים לשנות. זו חובה וזה צו השעה. ירושלים זקוקה לתוספת כוח עבודה, ירושלים זקוקה לתוספת אוכלוסייה למען חיווקה וביצורה. ירושלים משוועת למפעלים חדשים, להרחבת הקיימים, להכנת תשתית למקומות עבודה לעשרות אלפי העולים. יש לשאוף לכך ש-25% מהעולים יופנו לירושלים, ואני מאמין ששר הבינוי והשיכון מודע היטב היתב לבעיות אלה וכוודאי עושה את המאמצים הדרושים להגשמת מטרה זו.

אדוני היושב-ראש, ודאי שאין זו מלאכה קלה, ולשם כך אנו זקוקים לתנאים מיוחדים לעולים הבאים להתישב בירושלים, כי מחירי השכירות בעיר הזאת גבוהים מאשר בשאר חלקי הארץ.

לגבי חיווק פיתוחה הכלכלי של ירושלים ויצירת מקורות תעסוקה, הן לעולים, הן לחיילים משוחררים והן לכל דורשי העבודה, כיום, לצערנו, הבסיס הכלכלי של ירושלים מושתת ברכו על המגזר הציבורי ומעט על שירותי הצריכה — תיירות, מלונאות וכדומה. מאידך גיסא, התעשייה בירושלים דורכת במקום זה שנים, ואולי נמצאת במידה מסוימת כנסיגה, והלוא התעשייה היא המקור והכלי העיקרי להבטחת תעסוקה לאוכלוסייה הנקלטת.

על כן עלינו לתת לירושלים מעמד מועדף בחעשייה, לשאוף ולדאוג לחיווקה של התשתית הכלכלית שלה על-ידי משיכת משקיעים מחוץ-לארץ ועל-ידי העברה והקמה של מפעלים על-ידי ישראלים. יש להרחיב ולפתח את אזורי התעשייה הקיימים ולשים דגש מיוחד בעטרות, וכן להכין תשתית לאזורי תעשייה חדשים. יש להפוך את ירושלים למקור תעסוקה.

רכותי חברי הכנסת, לשם כך דרושים, כמובן, משאבים.

במקום חבר הכנסת מסאלחה, וחבר הכנסת דן תיכון הצביע
בעד במקום חבר הכנסת חגי מירום.

היו"ר ע' עלי:

בעד — 14, אין מתנגדים ואין נמנעים. ובכן, ההצעות
יידונו במליאת הכנסת, כהצעת סגן השר.

ח. הצעות לסדר-היום

פיגוע חבלני באוטובוס באזור בני-ברק — רמת-גן

היו"ר ע' עלי:

אנו עוברים לנושא הבא, הצעות דחופות לסדר-היום מס'
4067, 4069, 4070, 4071, 4076, 4077, 4078, 4079, 4096,
4099, 4101 ו-4098, בנושא: פיגוע חבלני באוטובוס באזור
בני-ברק — רמת-גן. ראשון הדוברים — חבר הכנסת חיים
רמון. בבקשה.

מדינת ישראל? על זה אין ויכוח. אבל אם אנחנו רוצים לדעת
מהיכן שואבים כוח אותם אנשים שקמים בבוקר וקדחת
השנאה והטירוף תוקפת אותם, והם מניפים את הסכין ודוקרים
בני-אדם — למה? למה זה קורה?

כל מה שיש לכם להגיד לנו הוא — ואתמול שמעתי את
שר הביטחון — שזה היה במשך 100 שנה וימשך עוד 100
שנה.

אליקים העצני (התחיה):

באמת? ולמה זה קרה בתרפ"ט? ולמה זה קרה ב-1936
וב-1939? למה?

היו"ר ע' עלי:

אתה לא חייב להשיב לו.

חיים רמון (המערך):

אני לא רוצה להשיב לו. אני לא רוצה לדבר אתו. אין לי
אתו שיג ושיח. אני רק רוצה שהוא לא יפריע לי.

מה שנכשל גם בעיני דעת הקהל זוהי תיאוריית הסיפוח
שלכם. אתם מבטיחים לעם ישראל דבר אחד, אתם דורשים
מעם ישראל דבר אחד: שבשיגעון הסיפוח שלכם, ברצון
להפוך את ג'באליה ובלאטה לחלק בלתי נפרד ממדינת ישראל,
נופקר כולנו לטרור הרצחני הזה, על-מנת שעזה על
700,000 — 650,000 פליטיה ותושביה, שכתוכם יש עשרות
אלפים שמוכנים לעשות בנו יום יום את הדבר הזה — אתם
רוצים שאנחנו נמשיך לחיות כסייט המתמשך.

אני אומר לכם: אם אתם לא תנסו בכנות לקדם את התהליך
המדיני, הטרור ילך ויגבר. הוא נובע מייאוש, הוא נובע מחוסר
התקווה. ובעיניי זה אני יכול להביא לכם ציטטה קצרה מספרם
של זאב שיף ואהוד יערי. הם חקרו מה גרם לאינתיפאדה,
ובספרם הם אומרים שהיא באה כיוזמת הרבדים הנמוכים,
המבוזים, המקופחים בחברה הערבית. הם אלה אשר העיפו את
המכסה מעל הדוד הרוחת ושפכו את חמתם לרחוב.

פרץ הטרור-האחרון, נכון, הוא נובע מאירועי הריהובית,
הוא נובע ממעשי של סדאם חוסיין וממה שקורה במפרץ. אבל
הוא גם נובע מהפסקת התהליך המדיני. וכאשר ההשפלה
האישית מצטרפת להשפלה הלאומית, אלה הן התוצאות.

מהיכן אני יודע זאת? מהיכן אני שואב זאת? ממסמך אשר
הופץ על-ידי משרד החוץ ב-18 בנובמבר. אותו משרד החוץ
שבראשו עומד שר החוץ דוד לוי, מראשי החישיקאים, הוא
האחראי למסמך האומר: "הקפאון במישור המדיני במהלך
השנה השלישית של ההתקוממות, וכלי תחסתמן הפשרה
בעתיד הנראה לעין, גרם לפגיעה בכוחם של פעילי אש"ף
כאזור, שכן האידיאולוגיה שלהם כדבר דרך מדינית כדרך
לתחרון נראית בעיני הציבור כדרך שלא הניבה את הפירות
המקוים. קיפאון זה ודעיכה הולכת ומתמשכת באירועי
ההתקוממות, בצד אי-ראיית הפתרון בעתיד הנראה לעין, אשר
גרמו לייאוש גובר והולך בקרב האוכלוסייה כיו"ש, נתנו אף
הם את היתרון לזרמים הרתיים במישור האידיאולוגי."

אני מזכיר לחברי הכנסת שלפי החלטת ועדת הכנסת,
כשעולה נושא שמשחתחים בו יותר משלושה מציעים, לכל
חבר כנסת מוקצות שבע דקות בלבד, ואני מבקש מחברי
הכנסת לחנן את נאומיהם במסגרת זו ולהשתדל שלא לעבור
עליה. בבקשה, חבר הכנסת רמון.

חיים רמון (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בראשית דברי אני רוצה
לשלוח את תנחומי למשפחתו של יעקב ברוך הייזלר, זיכרוננו
לברכה, אשר נרצח בידי בני עוולה, ולאחל החלמה לפצועים
אשר נפגעו בפיגוע הרצחני.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מאז ראשית שנות ה-50
לא היה מצב הביטחון, ביטחון הפנים של מדינת ישראל,
מעורער כל כך. אזרחי ישראל חרדים, פוחדים וזועמים כל כך.
כל הארץ מלאה טרור, מאילת ועד לרחוב דיונגוף במרכז
תל-אביב, מהגבול הצפוני ועד לרחוב ז'בוטינסקי ברמת-גן,
משכונת בקעה בלב ירושלים עד גבול הירדן. מדינת ישראל
מוקפת ומוצפת באויבים.

אני זוכר, אדוני השר, שלפני שנה, ואפילו פחות, בכל פעם
שקרה אירוע טרגי, נורא, מתועב מן הסוג הזה היו קמים חבריך
לסיעה, מפלגות הימין, והיו משתלחים בשר הביטחון דאו,
חלק רבין, בשר המשטרה דאו, ומוקיעים את אוזלת-ידם,
מוקיעים את המדיניות הפייסנית ואת הניסיון להגיע לשלום עם
אויבנו. היו רואים בכך ביטוי של חולשה ואומרים: לו רק
היתה קמה ממשלה אחרת, לו רק היתה מדיניות אחרת, אז
הארץ היתה שקטה 40 שנה.

הנה קמה ממשלה כזאת, ממשלה לאומנית קיצונית,
קלריקלית, שאתם מגדירים אותה כממשלה לאומית: דרך אגב,
חלק גדול משריה ומסגני שריה לא שירתו בצה"ל. ותראו מה
קורה. תראו איך הטרור משתולל, תראו איך אתם מפגינים
אזלת-יד מוחלטת כטיפול בו. ויש שר משטרה, רוני מילוא,
ויש שר ביטחון, משה ארנס, שמישהו כאן, מהקיצונים בבית
זה, חבר הכנסת לנדאו, כינה אותו אתמול צ'רצ'יל, ולא
הצ'רצ'יל הזה ולא רוני מילוא ולא הממשלה ולא ראש
הממשלה מצליחים לעשות דבר, אלא מביאים אותנו למצב
שלא היה דוגמתו, שפחדים לצאת מהבית, שכל איחור של ילד
לשוכ לביתו גורם להתקף חרדה נוראי. ואולי הגיעה העת
לחשוב שמה שנכשל זה לא מדיניות השלום, אלא הקונצפציה
שלכם נכשלה. התפיסה שאפשר לפתור בכוח את הבעיה הזאת,
היא נכשלה.

האם יש ויכוח על כך שצריך להפעיל את המשטרה ואת
הצבא בכל הכוח כנגד מי שפועל באמצעי טרור נגד אזרחי

זה אני רוצה לשלוח תנחומים למשפחת ההרג ואיחולי החלמה לפצועים.

הפיגוע שהיה שלוש ברמת-גן מצטרף לעשרות פיגועים, אולי מאות פיגועים; הייתי אומר שהסכינאים הפלשתינים עשו להם מנהג קבוע — מעשה פיגוע בכל שבוע, וזה קורה עכשיו לעתים תכופות יותר ויותר.

אחרי כל פיגוע אנחנו קוראים שנערכים מחדש. אלמלא היה מדובר בדיני נפשות, בעניינים של חיים ומוות ממש, הייתי צוחק. עכשיו יקבלו נהגים ושוטרים אקדחים. מעתה ואילך הם יישאו נשק.

שלשום זה קרה באוטובוס. מחר, חס וחלילה וחס, כל אפתח פה לשטן, זה יקרה בתחנת אוטובוס. מחרתיים זה יקרה בבית-קפה, אחרי כן במסעדה, אחרי כן סתם ברחוב. יש מקומות שזה יקרה שם, ואני איני רוצה להעלות אותם עכשיו על דל שפתי.

מה נעשה אז? מה יקרה אז? האם נפקיד שומרים בכל מקום? האם נפקיד את כל זה"ל לאורך כל הגבול? זה"ל ייחפך להיות משמר גבול אחד גדול, הוא יזיח את ייעודיו העיקריים — בלאו הכי הוא מזניח אותם בגלל האינתיפאדה. לכל אורכו של הגבול נציב את כל זה"ל? הרי רוצים שתהיה סגירה הרמטית. בכל פעם שקורה משהו, מתגוללים על הצבא.

ואת כל המשטרה אנחנו נעמיד בכל קרן רחוב, עד שנגיע לאותו מצב שכולנו נשמור על כולנו ולהיפך, ולא יישאר מי שישמור על השומרים, ומדובר ביטחון פנים לא יהיה ביטחון כלל.

אני רוצה לשאול: האם באמת שר המשפטים — אני מכיר אותו — האם באמת שר המשפטים, כינו לבין עצמו, כאשר הוא מתחיל עם עצמו, חושב שניתן להתגבר על הדברים האלה בכוח? נפעיל את כל האמצעים, נתגונן בכל האמצעים, האם שר המשפטים חושב שכאשר ננקט את כל האמצעים — נגרש, נפוצץ, נגלה, נכלא במעצר מינהלי ונציב שוטר בכל קרן רחוב — האם אפשר לצמצם את הפיגועים האלה?

אני בטוח שכאשר אדם נכון, אדם סביר בישראל, עולה על יצועו כלילה וקם ממשכבו בבוקר בחורדה גדולה, הוא מודה בכל יום לאלוהים שלא קורה יותר ממה שקורה, והוא פוחד בכל רגע שיקרה יותר, והוא גם יודע שיקרה יותר.

יש רק שני פתרונות למצב הגיהנום הזה: האחד הוא פתרון חלקי ובעייתי, אני מודה, הוא פתרון לפי שעה — להחזיר את "הקו הירוק" למקומו ולהפריד בינינו לבין השטחים הכבושים. הפתרון הזה הוא כמוכרן בעייתי, כי אם לא תהיה שם תעסוקה חלופית, תהיה שם בעירה עצומה, והיא תתלקח, והיא תשרוף.

אבל אני רוצה לומר: המציאות בלאו הכי סוגרת. המציאות חזקה יותר מהחלטותיו של שר הביטחון, והפחד חזק יותר מהחלטות הממשלה כולה, ושניהם יחד, המציאות והפחד, סוגרים כליל, כפועל, את השטחים. ואחרי כל פיגוע הם סוגרים אותם יותר ויותר.

רבותי חברי הכנסת, אני רוצה לספר לכם שעוד אנחנו מתווכחים בינינו לבין עצמנו אם לסגור או לא לסגור, אם להפריד או להפריד, כבר היום יותר מ-10,000 פועלים ערבים פוטרו בלאו הכי ממקומות עבודתם. אין דבר משפיע יותר מהפחד, והפחד הוא לא רק חזק יותר מהממשלה ומהחלטותיה

חברי הכנסת, מי שלא רצה לדבר עם חוסיין ב-1987, נאלץ לדבר עם אש"ף. מי שלא רצה לדבר עם אש"ף, עומד עכשיו מול ה"חמאס" ומול "הג'יהאד האסלאמי". מי שרוצה את ארץ-ישראל השלמה, מי שרוצה את הסיפוח, לדעתי רצה להביא לתוצאה הזאת, הוא רצה לגרום לכך שלא יהיה עם מי לדבר.

אין פתרון אחר מהפתרון שמציעה מפלגתי זה שנים: הניתקות בין שני העמים. הם יחיו שם ואנחנו נחיה כאן. אין דרך אחרת.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
טרנספר.

אליקים העצני (התחיה):
חבר הכנסת זאבי, הנה יש לך נציג חדש לטרנספר. בדבריו ובהצעתו הוא דוחף לזה — — —

חיים רמון (המערך):
חבר הכנסת אורון, יש בינינו הסבורים שעל-מנת לקדם את ההינתקות — — —

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
— — —

אליקים העצני (התחיה):
— — —

עבדאללה דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אתה חושב שאתה מפחיד משהו? אתה יכול לעשות את זה? אם אתה יכול, תעשה.

אליקים העצני (התחיה):
זאת כל תורת הטרנספר.

היו"ר ע' עלי:
חבר הכנסת העצני, אני מבקש להפסיק. בבקשה, חבר הכנסת רמון.

חיים רמון (המערך):
רבותי חברי הכנסת, חלום ארץ-ישראל השלמה, החלום של זאב דובוטינסקי, נקבר יום יום, ובפעם האחרונה הוא נקבר ברחוב דובוטינסקי ברמת-גן.

רחבעם זאבי (מולדת):
גם החלום של ברל כצנלסון.

אברהם בורג (המערך):
גם "בית-ברל" נגמר.

חיים רמון (המערך):
החלום על מדינה שנוחיה בה כולנו יחד הוא חלום תעתועים. במקום דו-קיום, הוא מביא דר-מוות. אנחנו צריכים לפתוח כהליכים של דו-קיום, של הניתקות בין שני העמים, דבר שבסופו יביא לדילוג של חיים זה לצד זה. כי החיים המשותפים הפכו לסיוט מתמשך לשני העמים, ויש רק דרך אחת לשם לזה קץ — להידבר על בסיס של הניתקות ולא על בסיס של ארץ-ישראל השלמה.

היו"ר ע' עלי:
תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת יוסי שריד, ואחרי — לחבר הכנסת צחי הנגבי.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני היושב-ראש, אני חושש שאת הדברים שאני עומד לומר כבר אמרתי כמה פעמים בצורה זו או אחרת. אבל לפני

היום שואלים חברי הכנסת חיים רמון ויוסי שריד: איפה הביטחון? אדרבה, אני רוצה לשמוע אתכם נותנים גיבוי למדיניות ביטחון חדשה. אבל לא, מול כל גידוש אתם מקהילים קהילות. כשעוצרים את שני ראשי האינתיפאדה, רדואן אבו-עיאש וזיאר אבו-זייד, אתם מייד מוחים. וכשיוצאים למתקפת נגד לאחר שאלפים מתנכלים לנו בהר-הבית, אתם דורשים וערת חקירה.

חיים רמון (המערך):

השניים האלה הרי עצורים, אתה בשלטון, תעשה הכול.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אתה בשלטון.

צחי הנגבי (הליכוד):

וחבר הכנסת יוסי שריד עומד כאן על הדוכן הזה ואומר: יהודים רוקדים על דם ערבים. אז תפסיקו עם הצביעות הזאת. תנו גיבוי לממשלה.

חיים רמון (המערך):

אני אומר לך איך האנשים האלה היו יכולים להיות חיים היום אם האופציה של הניתקות היתה מתקיימת.

צחי הנגבי (הליכוד):

חבר הכנסת חיים רמון, הרי אתה לא מוכן להטלת עונש מוות, אתה לא מוכן גם לגירוש. אתה נגד עונשים קולקטיביים, אתה נגד כל פעולה. אתה קם היום ומיתמם ושואל — מה קרה לביטחון? במקום לתבוע להעמיד לדין כל צעין וכל חייל, במקום לעתור לבג"ץ, במקום לתבוע את עלבונם של הערבים, תאפשרו לכוחות הביטחון למלא את תפקידם. תפסיקו להסית כנגד הפעולה שממשלת ישראל מבצעת.

חיים רמון (המערך):

מי מפרע לשר המשפטים? המחאות שלנו לא מפרעות לכם בשום נושא.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אולי תגיד שגם שר המשפטים משתף פעולה?

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

מי שמאוש, צריך להעמיד אותו לדין.

חיים רמון (המערך):

כל הקורבנות האלה הם קורבנות של טרור, מפני שאין שלום, מפני שאתם לא מאפשרים להיכרע.

היור' ע' עלי:

חבר הכנסת רמון, אני מבקש.

צחי הנגבי (הליכוד):

יוסי שריד, כהרגלו, תמיד נעלם מן האולם — — —

חיים רמון (המערך):

— — —

צחי הנגבי (הליכוד):

חבר הכנסת רמון, לא הפרעתי לך, נתתי לך להציג באופן סדור ורהוט את הרצאתך, תאפשר לי.

חבר הכנסת יוסי שריד, שעשה לעצמו מנהג קבוע להיעלם בכל פעם שמישהו עתיד לתקוף אותו, אני רוצה להזכיר לבית הזה את מעלליו בהקשר של האינתיפאדה. לפני שלוש שנים, חודשים ספורים לפני פרץ האינתיפאדה, כתב יוסי שריד

ומשר הביטחון ומהחלטותיו, הגא אפילו חזק יותר מהשקפת העולם של כל אחד ואחד מאתנו, תהיה נאורה ככל שתהיה.

לכן ממשלת ישראל מוכרחה להיפטר ממדיניות הקולוניאליזציה, שלא אפשרה עד כה לפתח תשתית כלכלית בשטחים הכבושים. ממשלת ישראל היא זו שצריכה ליזום מאמץ של השקעה, מאמץ כספי אדיר, כסף מערבי, ערבי וישראלי, שיניח בסיס לתשתית כלכלית בשטחים הכבושים, שתציע מקומות עבודה חלופיים עכשיו, והיא גם התשתית שתשמש את המדינה הפלשתינית, שגם אם תתממה קום תקום.

הפתרון השני — עד כמה מלאה לדבר על כך חוזר ודבר — אין פתרון אחר וזולתו: לדבר. ראש הממשלה נוסע בשבוע הבא לרושניגטון. יאמר את הדבר הפשוט ביותר, האלמנטרי ביותר, בושה לחזור על זה בכלל. יאמר לנשיא ארצות-הברית: אנו מוכנים לדבר עם כל מי שמוכן לדבר אתנו. כי אם אנחנו לא נדבר, ידבר הסכין, ידבר עוד מעט גם האקדח.

היור' ע' עלי:

חודר רבה לחבר הכנסת יוסי שריד. רשות הדיבור לחבר הכנסת צחי הנגבי, ואחריו — לחבר הכנסת חיים אורון.

צחי הנגבי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת — — —

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

חבר הכנסת הנגבי, זה כל הליכוד? רק אתה?

צחי הנגבי (הליכוד):

בוקר טוב, חבר הכנסת דראושה, איפה היית עד עכשיו?

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אתה, אדוני השר מרדור, חי בתוך עמך, חש את הלחי הרוח בציבור, מבין שכשל כוח ההבלגה. אתה יודע לא פחות ממני, שהציבור הישראלי דורש כעת מממשלתו לאמץ כללי משחק חדשים לחלוטין, נחרצים ותקיפים, נחושים וקשוחים עשרות מונים מאשר עד כה.

לא עוד ועדות סרק, דיונים נצחיים וניירות עמדה. פעולה. פעולה מקפת. פעולה ולא עוד הסברים שיש למטבע הזה שני צדדים. למטבע הזה, ששמה השבת הביטחון לעם היהודי בארצו, אין שני צדדים, יש רק צד אחד, וזה הצד שלנו. הצד הזה מחייב אותנו להבין שהוכרזה עלינו מלחמת ג'יהאד, והגיעה העת להשתחרר ולשחרר את זרועות הביטחון מאפודי המגן ומאויקי הפרקליטות ומכבלי האגודה לזכויות האזרח ולנהוג כמו במלחמה: לירות כדי להרוג, לגרש כדי להרתיע, לגזור למות את דינו של כל מי שמעז לקטול נפש בישראל.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אפשר למגר את הטרור הברברי הזה. זה לא קל, זה לא פשוט, אולי זה לא מהיר. זה נחוץ, אבל זה בעיקר אפשרי. ברוך היזלר, זכרו לברכה, אולי היה היום בין החיים אילו חליתי לפני שבוע עד צאת נשמתו אותו רוצח מתועב שקטל שלושה חפים מפשע בשכונת בקעה. ושלושת קורבנות הרצח בבקעה גם הם היו אולי חיים היום אילו פעלנו כנחישות לאחר הרצח המזועזע, הפוגרום, הליניץ' ברצועת-עזה בחייל המילואים אמנון פומרנץ, אילו גירשנו מעל פני הארץ הזאת אותם קניבלי שרקדו בצהלה סביב המכונית הכוערת שבה הוא היה כלוא עד צאת נשמתו. ואולי אותו ליניץ' אכזרי באמנון פומרנץ, זכרו לברכה, היה נחסך ממנו ומאתנו אילו לאחר שחיטת צמד הנערים הרכים ככיש גבעתי-זאב — ירושלים מחקנו מעל פני האדמה את הכפר שאליו הובילו עקבות הרוצחים.

יאייר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
חבר הכנסת אורון, לא משפחת ההרז, משפחת הנרצח.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
משפחת הנרצח, ולצורך איחולי החלמה לפצועים.

כבוד השר, כפי שאמר קודמי, אתה חי בתוך עמנו ואתה חי בתוך הציבור. אם אומנם אתה חי בתוך עמנו ואתה חש מה שקורה בתוך הציבור, אתה יודע שהפחד מסתובב ברחובותינו. הפחד שמנע מרובם של היהודים זה שלוש שנים לבקר בגדה ובירצוה. מנע מהם בהמשך האינתיפאדה לבקר במזרח-ירושלים, מנע מהם בהמשך האינתיפאדה לבקר במערכה של ירושלים, והפחד מסתובב היום גם ברחובותיה של עיר — רמת-גן, תל-אביב, בני-ברק, פחד דומה, אולי חמור יותר, מלווה בייאוש נורא, מסתובב במחנות הפליטים של שכם, טול-כרם, ג'באליה וחברון. הפחד הזה, נוסף על הייאוש ההולך ומתגבר, מזין מעשי טירוף נוראים, שאנחנו, אני חושש מאוד, נקיים סביבם אחת לשבוע דיונים, נחזור על דברי עצמנו, נתווכח את הוויכוח המתקיים בינינו זה 23 שנים, אבל הוא נעשה מפעם לפעם חמור יותר וחריף יותר כאשר היכולת שלנו והאמונה, אני חושב, גם שלך, כבוד שר המשפטים, שאומנם יש בידינו האמצעים — גם אם נוציא 12,000, 24,000 תעורות זהות וירקות, גם אם נגרש, כפי שמדובר היום, עשרות ומאות, גם אם נסגור את כל השטחים — אנחנו יודעים שאין בזה תשובה על טרור החוצות, שהולך ומחליף את האינתיפאדה, הולך ומחליף את האינתיפאדה של האבנים ובקבוקי התבערה. וכאשר אני נותן בהם דרגות, אני לא קובע שהקודמת היתה טובה. אני רק מציע לכולנו לראות את ההבחנה שהולכת ומתרחשת בציבור, שהולכת ומתרחשת יום יום במציאותנו, שאת האבנים מחליפות הסכנים, מפכ"ל המשטרה יאמר חוזר ואומר — הוא לא היה ברשימות, הוא לא הגיע לכאן בתור פועל ואין כלפיו שום חשד, וגם לא מצאנו שום קשר בינו לכין כל ארגון שהוא — — —

יהושע שגיא (הליכוד):
מה אתה מציע?

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
הולכת ונוצרת מציאות, שהתחילה בעימות בין מדינות והתגלגלה לעימות בין עמים, והפכה למרי אזורי, והופכת היום לעימות בין קהילות המעורבות זו בתוך זו, ואין להם הנהגה ואין להם אחראי ואין להם כתובת, ומה שמוכר בעינינו כהנהגתם, שאותה אולי אחם רוצים לגרש, מגנה את מעשי הרצח הללו, ואחם תפנו את המגרש למי שאפילו לא יגנה — לא כפה מלא, לא בחצי פה ואפילו לא ברבע פה. אני לא עומד פה בשביל להגן על גינויים לחצאין ולרוביע של מה שנקרא מנהיגי הציבור הפלשתיני בשטחים. אבל היו גם גינויים מלאים ושלמים.

אין שום דבר חדש במה שאני אומר כאן עכשיו, כבוד שר המשפטים. אמרנו וחוזרנו ואמרנו, שזה הגיון ההתפתחות; לא על תקן של מי שצדק וצודק תמיד, כי המציאות חזקה מכל אמירותינו, ו"הקו הירוק" חוזר לא כי חיים מן רוצה נתק, ולא כי משהו אחר רוצה פתרון של טרנספר. "הקו הירוק" חוזר משום שהפחד הנורא השולט במקומותינו מרים אותו יום יום מחדש. מי שמשלה את עצמו שהוא מסוגל לסגור את כל "הקו הירוק" מצפון לדרום, או שלא יודע איך נראה "הקו הירוק" או שכאמת מתכוון להעמיד את כל צה"ל שם.

שבת וייס (המערך):

כשהשאל מדבר על נתק הוא משחק לידי הימין.

מאמר בעיתון "הארץ", שכותרתו: "מדריך למיגור הכיבוש הישראלי", "מטרתו של המאמר הזה" — כך נאמר בו — "להבהיר לתושבים הערבים ביהודה, בשומרון ובעזה כיצד לקעקע ולמוטט את הכיבוש הישראלי". וכותב יוסי שריד בכרוז מס' 1 לאוכלוסייה הערבית: "תפסיקו לעזאזל את שיתוף הפעולה עם הכובשים, צאו להפגנות מחאה, 50 אלף פלשתינים, 100 אלף פלשתינים, 500 אלף פלשתינים! חישמע ועזתכם מסוף העולם ועד סופו! ייווכח עם ישראל לדעת כי המשך הכיבוש הוא מותרות שלא יוכל להרשות לעצמו! צאו למאבק, למרי אזרחי מאורגן והמוני, עיקש, אמיץ, אבל לא אלים" — מוסיף יוסי שריד, כמובן, "לא אלים"...

מה חשב לעצמו יוסי שריד? שהוא יכול לקרוא למאות אלפים של מוסתים לצאת לאיוה מרי הומני?

יאייר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אלגנטי.

צחי הנגבי (הליכוד):

אלגנטי, קוסמטי. הוא לא ידע שהקריאה שלו וקריאות אחרות יכולות להוביל למה שאנחנו חווים היום על בשרנו — "אללה אכבר" עם הסכין? הוא נתן לחם מתכון למיגור הכיבוש הישראלי, אז הם לקחו את המתכון שלו. אבל הם הוסיפו למתכון הזה כמה תבלינים — את הדבק הבוער, את הסכין המשוננת, את האבן המנפצת, את הפטיש המשבר — — —

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
הכיבוש של הממשלה שלך הוא שאשם בכול.

צחי הנגבי (הליכוד):

אבל לאחר שיוסי שריד סיים את מאמרו הראשון, הוא כתב מאמר נוסף.

חיים רמון (המערך):

שר החוץ שלך טוען שזה לא כך.

צחי הנגבי (הליכוד):

אחרי זה כתב יוסי שריד מאמר נוסף, "עדכון למדריך למיגור הכיבוש הישראלי". הוא מתחנן בפניהם: "תפסיקו לחסל את משתפי הפעולה, זו תופעה מחליאה. תפסיקו ליידות אבנים, תפסיקו לזרוק בקבוקי תבערה כי זה מוריד את האינתיפאדה אל תהום הנשייה". זה היה כבר לפני כשנה, וזה לא קרה. והם ממשיכים בבקבוקי תבערה, באבנים, בחיסול משתפי פעולה. אבל מה המסקנה של יוסי שריד? לא, הוא לא מסיק מסקנות מה"ידידים" האלה שמקבלים את עצותיו, גם אם הם מאמצים רק את רוחן ופותחים במתקפה שכל כולה רצח, ברבריות ואכזריות חייתית. הוא עדיין ממשיך להטיף לנו: "מה עם התהליך המדיני?" בוודאי, תהליך מדיני על-פי תפיסת העולם של האינתיפאדה הוא כמו הוראת הג'יהאד האסלאמי: תהליך מדיני שמוכיל לחיסול הישות המדינית ששמה מדינת ישראל.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה לחבר הכנסת הנגבי.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אתם מפחדים מהשלום.

היו"ר נ' מסאלחה:

הצעה לסדר-היום באותו נושא לחבר הכנסת חיים אורון.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ראשית אני רוצה לצרף את ניהומי למשפחת ההרז.

המלים הנכונות הראויות לגינויו. ולא כל שכן כאשר נעיצות הסכין האלה מלוות בקריאה "אללה אכבר".

אדוני שר המשפטים, מעולם לא היה מצב שבו חשו ישראלים חוסר ביטחון אישי ברחובותיהם כמו בימים אלה. נכס גדול שהיה לנו, הביטחון האישי של תושבי ישראל, נשחק דווקא כשאחם, הליכוד, מושלים בכיפה, והחזון שלכם הוא חזון ארץ-ישראל השלמה.

אני זוכר ימים קשים בארץ, אני זוכר ימים של מהומות, אני זוכר ימים של חדירות "פדאיון" מעבר לגבול. אני לא זוכר שום דבר דומה למה שמתרחש בימינו אלה, להצטיידות התושבים בנשק חם וקר, לפחד המקנן, ולא יעזרו גם דברי ההרגעה והמלים השגרתיות: עוד נשיג אותם, אין צורך לחשוש, נמצא את הדין. הרי המציאות היא זו שמוליכה את הפחד, לא שום דעה קדומה.

אני רוצה להזכיר כאן לחברי הבית, שעד לפני זמן קצר כל הנושא הזה של המלחמה באינתיפאדה תואר על-ידי חלק מחברי הבית הזה כעניין של פוליטיקה בתוך הממשלה. השר שרון, למשל, חזר ותבע פעמים מספר שהממשלה תיתן הוראה לצה"ל למגר את האינתיפאדה.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

גם היום הוא חושב כך.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

אז בבקשה, תיתנו הוראה בכחב, בשלושה העתקים, תשלחו אותה בפקסימיליה. מי מונע מכך?

חברי כנסת מסיעת הליכוד עלו ואמרו, שהבעיה בדיכוי האינתיפאדה היא רק המערך ושד הביטחון שבא מתוך המערך, יצחק רבין, שבגלל מדיניותו אי-אפשר לדכא את האינתיפאדה.

ידידנו מהליכוד, אני רוצה להזכיר לכם ששר הביטחון עכשיו הוא איש הליכוד. קדימה, תדכאו את האינתיפאדה.

האמת היא פשוטה לחלוטין. אי-אפשר לדכא את האינתיפאדה הזאת באמצעים צבאיים גרידא, אם כי, כמובן, צריך להחמיר את אמצעי הביטחון כדי להגן על תושבי ישראל. אבל אי-אפשר לעשות זאת אלא מחמיר שגם אתם לא מוכנים לשלם אותו, או שאתם לא יכולים לשלם אותו. לא תוכלו לגרש את האוכלוסייה הפלשתינית מהשטחים, ואתם יודעים גם מה הסיבה. לא תהיה לכם אפשרות פיסית לעשות זאת, ארצות-הברית לא תיתן לכם לעשות זאת, חלק מכם גם לא רוצים לעשות זאת.

יש כאן מציאות, שפשוט לא תוכלו לפתור אותה אך ורק באמצעים צבאיים. אני מאמין שאנשים ישרי-לב ואומרים את זה לעצמם כשהם מסתכלים בראי, גם אם הם שייכים לימין ולליכוד. אין שום פתרון כזה. אפשר לצמצם את הסכנה וצריך לצמצם את הסכנה. אסור להכניס אנשים עם עבר פלילי, צריך להגביר את הסיכון. כל זה נכון, ואני תובע זאת כבר זמן רב, גם כשזה לא היה פופולרי. אבל הפתרון הוא מדיני.

מהו הפתרון? הפתרון הוא קודם כול בהכרה. ההכרה צריכה לומר, שהחזון של שני עמים החיים יחד, לא כל שכן אחד שחי תחת שלטון השני, הוא חזון נפל; כל הרעיונות האלה, שאם יזרמו עגבניות מעבר לגשרי הירדן וכיוצא באלה דברי הבל, יהיה כאן דריקום. זה דרימות, לא דריקום. כל הרעיונות האלה אין להם שחר במציאות.

אני יכול לסלוח לאנשים שחשבו כך בעבר, אם כי גם אתם

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

לכן כשהשמאל מדבר על נתק, חבר הכנסת שבח וייס, ולא אומר את הדבר הכבד, שמדובר בהינתקות מהשטחים, הינתקות מהשטחים זו הדרך היחידה להינתק גם מהאוכלוסייה וגם מהשטח — אין שום דרך בעולם להינתק מהאוכלוסייה הזאת בלי להינתק מהשטח, אלא בדרך הטרנספר. אין שום דרך. הכול אשליות. לא נוכל להיות אחראים, לא מטעמים פרקטיים ולא מטעמים הומניים ולא מטעמים מוסריים, למציאות של נתק, של סיר לחץ, שיכה אותנו יום יום בסכנים, באכזבים ואולי בחמור מכך.

צחי הנגבי (הליכוד):

— — — טרנספר — — —

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

חבר הכנסת צחי הנגבי, למי שמכיר רק בשני הפתרונות הללו יהיה הפתרון של הטרנספר. אתה בעצם מאמין בו גם היום. מבחינה זאת חבר הכנסת זאבי טוב ממך, כי הוא אומר את מה שאתה חושב. אתה עדיין, מפני עינא כישא של שר המשפטים, לא אומר מה שאתה חושב. אתה מתכוון שיהיה טרנספר, כי אתה יודע, אתה יודע מציין, שגם אם תגרש 1,000, וגם אם תגרש 2,000, וגם אם תגרש 5,000, גם אם תבער ותשמיד ותאבד כפר אחד וכפר שני וכפר שלישי, החברה הישראלית לא תעמוד בזה, גם אז — — —

צחי הנגבי (הליכוד):

גם שר המשפטים — — —

הי"ר נ' מסאלחה:

הוא מדבר עליך, לא על שר המשפטים.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אתה יודע שגם אז המרי האזרחי, המרי הזה שפרץ, שהוא ביטוי של מאבק של עם על חירותו, אין שום דרך שבעולם להתגבר עליו. יש רק דרך אחת, ויש מי שמרוצה מזה — הטרור יגבר, האמצעים יחורפו, יידרשו אמצעים חריפים עוד יותר ועוד יותר, והפחד יגבר במקומותינו, הועקה נגד מעשי עוול חקטן, עד שנגיע למצב שאליו אתה חוזר, יתבצע הטרנספר ולא יהיה מי שיעמוד נגדו. אני אמשך לקוות, שאם נצטרך לעמוד נגדו נעמוד שר המשפטים ואני בתזית אחת, ואני בטוח שאתה תימצא בתזית אחרת.

אין פתרון אחר אלא פתיחתו של תהליך מדיני, שהיום הוא קשה יותר מאשר לפני שנה, קשה יותר מאשר לפני שלוש שנים. תהליך זה יקטין את המתח, ייצור אינטרס פלשתיני אמיתי בהרגעת השטח, ייצור מאבק פנימי על הרגעת השטח, ויביא אותנו למסלול שהוא הפתרון היחיד. לא עוד אמצעי ביטחון, שצריך לנקוט אותם; לא עוד שוטרים, שצריך להביא אותם; לא עוד אקדחים, שסכנה איומה בצדם. רק הפתרון המדיני הוא התשובה על המצב.

הי"ר נ' מסאלחה:

תודה לחבר הכנסת חיים אורון. הצעה לסדר-היום באותו נושא לחבר הכנסת אמנון רובינשטיין. בבקשה.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כל נעיצת סכין, כמו נעיצת הסכין באוטובוס ברמת-גן, המפילה קורבן ישראלי נוסף, היא גם נעיצת סכין בסכיו להיברות ולשלום. היא גם נעיצת סכין בגופו של הכוח המתון ורודף השלום בישראל. היא גם מעשה של אכזריות שאין לה שיעור, שקשה להעלות את

האמצעים שצריך לנקוט אותם — וגם, אני אומר, צריך לסגור ולנעול ולבדוק ולהציב בודקי מתכות — גם אם נעשה את כל זה, שום דבר לא ישתפר ושום דבר לא יעזור לנו.

אין מנוס מהפתרון המשולב של מוח, דיבור ועשייה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה לחבר הכנסת אמנון רובינשטיין. הצעה כאותו נושא לחבר הכנסת גרשון שפט. עכשיו תוכל לעזור לחבר הכנסת העצני יש לך הזדמנות.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

הוא חושב שעוזה זו האשה שלנו.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
ג'באליה, לא עוזה.

אליקים העצני (התחיה):

אתה לא תיקח אותן, ותדבר עד מחר.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת כ"ץ-עוז. חבר הכנסת העצני, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה.

אליקים העצני (התחיה):

למה?

היו"ר נ' מסאלחה:

אל תגיד לי "למה?".

אני מבקש למחוק מהפרוטוקול את המלה "זונה", שחבר הכנסת כ"ץ-עוז אמר אותה.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

אני לא מוחק.

היו"ר נ' מסאלחה:

אני מבקש ממך. תגיד "אשה לא-חוקית", אתה לא חייב להגיד "זונה".

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

אני דיברתי על סיפור מקראי. שמשון הלך לדלילה, והיא לא היתה בדיוק נשיא בית-המשפט העליון. היא היתה בדיוק בעלת המקצוע הזה. זה בדיוק מה שרצועת-עזה למדינת ישראל היום, לפי הדוגמה של חבר הכנסת העצני.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת גרשון שפט, בבקשה.

גרשון שפט (התחיה):

אדוני היש-בראש, חברי הכנסת, הפעולות שנעשו בימים האחרונים וכן הרצח בבני-ברק — זוהי שרשרת שלמה של מעשי רצח. שנעשו מתוך ייאוש מכך שאי-אפשר להמשיך ולנסות לשבש את החיים בצורה אחרת, או מתוך להט של הסתה מכוונת, ומחייבים את הממשלה לשנות את מדיניותה כלפי מעשי רצח אלה. אזרחי ישראל, אדוני שר המשפטים, רואים את הממשלה כאחראית למצב. היא אחראית לכך ותפקידה להחזיר חוק, סדר, שלטון ושקט לתושבים. אם יש לנו אל מי לבוא בטענות, הרי זה אל הממשלה, שהיא צריכה להיות זו שאמורה לשמור על הסדר.

אם משהו חושב שעלידי מלים כמו: אי-אפשר לרכא את

רכנו בזמנם. משה דיין, ויכרנו לברכה, אולי מתוך חוסר כל חוש היסטורי חשב שאם יהיה כאן מסחר — יהיה גם דו-קיום. אבל היום, אחרי מה שעברנו, משהו עוד יכול להאמין בזה?

אפשר להאמין בדבר אחד — בגירוש בכוח. בזה אפשר להאמין. אני כמובן לא צריך לומר לכם עד כמה אני מסתייג מזה, אני גם לא חושב שזה אפשרי. אבל אני אומר שזה משהו שלם מבחינה הגיונית. חוץ מזה, כל הדרכים האחרות מחייבות פתרון מדיני ומחייבות את ההכרה כאן, בראש, כמות, ששני עמים אלה לא יכולים לחיות יחד, אלא להסתדר אולי לחוד ומעבר לגדר של שכנות, ואולי גם יהיו פעם שכנים טובים. אני לא שייך לאופטימיים.

הדבר השני, מהראש ומההכרה צריך האינסטינקט הפוליטי לעבור ללשון, והלשון צריכה לדבר. הפה צריך לדבר.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
כאן זה הפוך.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):
צריך להתחיל לדבר. כל העולם מדבר. מדברים עם אויבים, מדברים עם שונאים. ממשלת דרום-אפריקה מדברת עם הקונגרס הלאומי האפריקני, שלא ויתר על המאבק המזוין. נלסון מנדלה יוצא מבית-הכלא, לא מוותר על המאבק המזוין. הוא הורשע, לא נעצר במעצר מינהלי, ומדברים אתו.

קודם כול נדבר. אולי מהדיבורים לא יצא דבר. אבל לנסות מותר? והרי עצם הדיבור יש לו אפקט תראפי. כשמדברים אולי לא תוקעים סכינים.

יצחק לוי (המפלגה הרחבת הלאומית):
עם מי לדבר?

אליקים העצני (התחיה):
על מה לדבר? — — —

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת העצני, הוא אומר את דעתו, לא את דעתך.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):
אני יכול גם לענות לו. מוכן שאין לנו שפה משותפת, אבל תשמע מה שאני אומר. אני אומר שקודם כול ההכרה היא כאן, כמוה, ואחר כך מתרגמים אותה ללשון. לדבר על אותה השקפת עולם שאני מייצג אותה — הרעיון של חיים בנפרד.

אליקים העצני (התחיה):

— — — על גירושים מאשתך. לתת אותה לזולת.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

— — — באר-שבע.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אליקים העצני (התחיה):

אתה לא מרשה גם התיישבות יהודים בוואדי-עארה.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

כאשר ההכרה הנכונה קיימת ומתחילים לדבר, אז גם הידיים יכולות לפעול. והרי אפשר גם להתחיל לקדם את הרעיון המדיני לפעולה בשטח. מי גזר ש-100,000 עובדים יצטרכו להיות שכירי-יום בתנאים משפילים במשק שלנו? אנחנו גזרנו זאת. אז נבטל את הגזירה הזאת ונאפשר צמיחתו של משק עצמאי כחלק מהתוכנית הגדולה של היפרדות תוך שלום ודו-קיום. ואם לא נעשה זאת, גם אם ננקוט את כל

70,000 פועלים תושבי ישי"ע ולהחמרת העונשים נגד אלה שמעסיקים אותם. דבר שני, הפסקת מגורים בלתי-חוקיים של אותם אנשים מישי"ע כאן. אם זה לא חוקי — צריך לאכוף את החוק. אין אוכפים את החוק. כמרכן: איסור מוחלט על כניסתם לישראל של 23,000 מערביי ישי"ע הידועים כעבריינים מועדים.

זאת ההצעה של הקואליציה. אני רוצה לראות שהממשלה נוקטת אמצעים כאלה.

מה קורה כאן? באים אנשים עם סכינים, אני יודע שחלקם, לא כולם, אבל מה לעשות אם פתאום פוגעת סכין באדם שהולך ברחוב? צריך לנקוט את כל האמצעים הללו כדי לדלל את מספר האנשים שבאים מישי"ע לכאן.

פעם היתה בעיה מי יעבוד במקומם. בעלי התעשייה והקבלנים צעקו: מה נעשה? יש מי שיעבוד במקומם.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

גרשון שפט (התחיה):

יש מי שיעבוד במקומם, אל תדאג.

היום הופצה איגרת של חבר הכנסת אורון נגד יישוב עולים בוואדי-עארה — 10,000 עולים. מרדע לא ליישב? — כי מדובר באזור ערבי צפוף אוכלוסייה. אני מתפלל על חבר הכנסת חיים אורון. צריך ליישב כל מי שבא ולא מי שלא זכאי לשבת. שאין לו דירה. באים אנשים ורוצים ליישב אותם. ויש הסכמה ש"חם ושלום" הממשלה לא תבנה מעבר ל"קו הירוק" עבור העולים. אם לא בוואדי-עארה, ומחר לא בגליל, איפה כן? מי שחושב שערכים ויהודים אינם יכולים לגור יחד, לא בישי"ע, לא בגליל ולא בוואדי-עארה, באמת נוקט את העמדה של חבר הכנסת חיים אורון, ואני מתפלל עליו.

משפט אחרון. אנחנו עוסקים בעניין הביטחון. הממשלה היא האחראית. כשם שהיא אחראית ליישוב העולים היא אחראית לביטחון. של יהודים כערכים. היא תעשה טובה גם ליהודים וגם לערבים אם היא תשמור על הביטחון כפי שצריך.

אליקים העצני (התחיה):
אפשר לשאול אלה?

הי"ר נ' מסאלחה:

אותי — כן. את חבר הכנסת גרשון שפט — לא. אתם מאותה סיעה. האם אתה רוצה להנחות אותו לתשובה נוספת? הוספתי לו שלוש דקות מעבר לזמן. זה מספיק.

הצעה לסדר-היום באותו נושא לחבר הכנסת יצחק לוי.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, רצוני לפתוח בפרשה של חבר הכנסת חיים אורון. ראיתי הודעה שהוציאה סיעת התחיה, שכותרתה: השמאל הוציא עצמו מן המחנה הציוני. זאת הכותרת של ההודעה. ההודעה לאחר מכן מתייחסת לדברי חבר הכנסת חיים אורון.

אני אומר את הדברים דווקא מפני שאני מרגיש קרוב מאוד לסיעת התחיה, גם מבחינה אישית-חברית וגם מבחינת הדעות. אני חושב שעשיתם משגה חמור.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אתה חבר של העצני?

הי"ר נ' מסאלחה:

גם כאשר הוא מגן על השמאל, אינכם מאפשרים לו.

האינתיפאדה, וכדומה, הוא עוזר לעניין, הוא טועה. אני חושב שזה רק מתן שמן להשחתות הסכינים. כל מי שאומר שאי-אפשר להדביר טרור נותן עידוד למרצחים. מוטב שנדע זאת. אלה האומרים שאי-אפשר לעשות זאת, הם כמובן מעודדים בכך את הטרור. אז לא דרוש לכך רק השיח' חמימי, שאותו ראינו בטלוויזיה אומר שצריך לרצוח יהודים, אלא יש גם מישור אחר שאומר: מה אתם רוצים, זו התקוממות, אי-אפשר לעצור אותה. מובן שזהו עוזה, ולא בעקיפין אלא במישרין.

שיבחת את חבר הכנסת האשם מחאמיד וחברים נוספים שגינו את דבריו של השיח' חמימי. אבל אני פונה אל אותם חברי כנסת שגינו את השיח' חמימי, שיגנו כל פעולה ופעולה, ואני חושב שגינוי כזה יכול לעזור, אם הם היו מגנים גם פעולות של סכינאים, אם הם היו מגנים פעולות זיומיות של טרור. אם אנשי הטרור היו יודעים שאין אחיזה פוליטית למה שהם עושים, שמגנים אותם מכל צד, יהודים וערבים כאחד, פני הדברים היו שונים.

מאחר שאני חושב שהממשלה אחראית למה שנעשה, להערכתי יש שלושה דברים שיכולים לעזור בעניין, והם נאמרו, הם אינם בגדר חידוש. הדבר הראשון: הוראות הירי לכוחות הביטחון ולאזרחים. ראינו כוחות ביטחון שנהגו כשורה וראינו כוחות ביטחון שנהגו שלא כשורה. אלה שנהגו שלא כשורה, נהגו כך מתוך פחד, הם חששו. הם אמרו לעצמם: אנחנו נשתמש בנשק כנגד רוצחים, מחר יהיה משפט, ומי יודע כמה שנים נשב בכית-הסוהר. לכן הם פחדו להשתמש בנשק בזמן שהם היו צריכים להשתמש בו ולהרוג את הרוצחים. לדעתי, תפקידה של הממשלה לשנות את המצב הזה. אם אתה רואה אדם שמתקיף אותך בסכין, תירה בו, אין ברירה, צריך לעשות את זה, עם כל הכאב, כי אנחנו לא רוצים להרוג. אבל אם ידע כל סכינאי שכאשר הוא שולף סכין, אפילו ממרחק מסוים, יהרגו אותו, זה סיפור אחר. וצריך לעשות זאת, זה לא נעשה מספיק.

דבר שני. דיברנו בשעתנו על גירויים. אומרים: כמה תגרשו, האם תגרשו את כולם? זה לא נכון. צריך לעקור את ראש הנחש. אם מרוצצים את ראש הנחש, זה כבר לא אותו נחש. יש מנהיגות לאינתיפאדה, היא מוכרת יותר או פחות, למעלה ולמטה. הממשלה יודעת מי היא. אילו הממשלה לא היתה יודעת זאת — אוי לנו. אבל אני חושב שהממשלה יודעת, והיא לא עושה את מה שצריך לעשות. יש מעצרי-מנוע, חצי שנה מעצר. אינני חושב שזה פותר את הבעיה. זה אמצעי-מנוע, אבל זה לא משהו שיכול לעזור באופן יסודי יותר.

אם היו לוקחים אותם 10 — 20 איש שמנהיגים את העניין ומגלים אותם, המצב היה שונה. אם השיטה או החוק לא מאפשרים זאת היום, צריך לשנות את החוק. יכול להיות שהחוק מאפשר זאת, אלא שלא עושים בו שימוש מספיק. אם החוק לא מאפשר זאת, צריך לשנות את החוק. לקחת אותם אנשים המסיתים להרג ממש ולהגלות אותם. אנחנו מסוגלים לעשות את זה, אבל אנחנו כנראה מפחדים, ואינני יודע ממי ואינני יודע ממה.

קודם כול, צריך לנסות את האמצעי הזה, ונראה. אומרים: זה לא יעזור. אינני יודע אם זה לא יעזור. כאשר יש הרג, מנסים את האמצעי הזה. זה בוודאי ובוודאי טוב יותר מאשר לירות: זה בוודאי ובוודאי מוסרי יותר מאשר לירות. צריך לקחת את ההנהגה, אותם אנשים שמנהיגים, ולהגלות אותם.

דבר אחרון, יש הצעת החלטה שהגישה הקואליציה רק לפני כשבועיים, להפסקת העבודה הלא-חוקית בישראל של

אני מזועזע, אבל אולי זה הכרח, לשמוע כמעט בכל מהדורת חדשות ראיונות עם מוכרי סכינים או עם קוני סכינים. יש פרוספריטי בענף. יש היום עשרות, מאות ואפלי אנשים הנושאים סכינים. איני מאשים אותם בכך. הם צריכים להגן על עצמם. הממשלה, המדינה, משרד המשפטים, משרד הביטחון ומשרד המשטרה צריכים להורות מתי לא להשתמש בסכין, אבל צריכים להורות גם, שכאשר משתמשים בסכין, כאשר באמת מדובר בסכנת חיים, אז חייבים להשתמש בסכין, כי אדם חייב להגן על עצמו, ואז לא צריך שיהיה לו אפילו שמץ של מחשבה שמא יעמוד לדין בגלל זה.

מגיע "ישר כוח" לנהג האוטובוס ולשוטר, שהתנהגו למופת. אבל מי יודע כמה חיי אדם היינו חוסכים אלמלא חששו אנשים להשתמש בנשק כאשר היו צריכים להשתמש בו. וזו נקודה שצריך מאוד מאוד להבהיר אותה. תודה רבה.

שבח וייס (המערך):
מי חשש להשתמש בנשק?

היו"ר נ' מסאלחה:
תודה רבה. לחבר הכנסת יצחק לוי, הצעה לסדר-היום באותו נושא לחבר הכנסת רחבעם זאבי. בבקשה.

רחבעם זאבי (מולדת):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת הנוכחים, אדוני השר, ראשית, תנחומים למשפחת הנרצח ואיחולי החלמה לפצועים. בדרך כלל אינני מתעצל לכתוב את נאומי. גם היום לא התעצלתי, אלא שמצאתי כי הדברים שברצוני לומר כבר נאמרו, ובכשרון רב, על-ידי אחרים. הם נאמרו על-ידי חברי הכנסת מנחם בגין ויצחק שמיר לאחר הרצח במעלות בחדש מאי 1974, ואני מביא מתוכם במגבלות הזמן העומד לרשותי. אולי הדברים שלהם ישכנעו את תלמידיהם בליכוד.

אמר חבר הכנסת מנחם בגין ביום כ"ח באייר התשל"ד, 20 במאי 1974, לפי "דברי הכנסת":

"אדוני היושב-ראש, מורי ורבותי חברי הכנסת, זוועה ורדפת זוועה, הונחה גוררת הונחה, המחזלים אינם חדלים, רמי נקים ושפכים, פוגרומים מברוצים — לא בנכר, במולדת; לא נגד עם חסר מגן — במדינתנו הריבונית אשר לרשותה כוח אדיר החזק בכל האזור, כמוהו לא עמד לרשותו של העם היהודי מאז ימי המכבים. אין פלא אפוא שתהיות רבות בלב אנוש בימים אלה. שמעתי את השאלות בחצור, כאשר הורדנו לקבר שתי נערות בנות שש-עשרה — הן עדיין מהדהדות באוזני — הן נשאלו בכבוד ובכאב: עד מתי? עד מתי? מה יהיה הסוף? שאלות קשות משאול. כדי לנסות להשיב עליהן עלינו לדעת, לפני הכול, לפני מה אנחנו עומדים."

ממשיך חבר הכנסת בגין ואומר: "בכל הימים וכוודאי היום חובה עלינו לומר את האמת באוזני עמנו, ולתשומת לבם של עמים אחרים: אנו עומדים בפני התקפה מתמדת על העם היהודי, התקפה של נאצים מחודש. גילה לנו המלך חסאן מברוק, כי אנשי 'פתח' אמרו לו איך יילחמו בישראל: 'אנחנו נעקור את המעיים של כל יהודי, של כל אם יהודייה בישראל, כדי להרוג גם את הילד ברחמה'. וכך עשו המרצחים הנאצים הללו במעלות. בבואם לבית משפחת כהן רצחו את האב, ילד קטן בן 4, והרגו גם את שתי הנערות לידת יחד עם הילד ברחמה. ובכית-הספר במעלות השכיבו את הילדים שלנו על הרצפה, ירו בהם וקלעו לתוך גופותיהם. מלכתחילה הם הודיעו שכונתם לילדים שלנו: על כך קיבלנו ידיעות מוסמכות עוד לפני חורשים מספר."

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):
חבר הכנסת צירלי ביטון, אני חבר של חבר הכנסת העצני וגם חבר שלך.

דווקא בגלל הקרבה אני מרשה לעצמי להעיר, ודווקא מעל דוכן זה. לדעתי, ההודעה שהוצאתם היא הודעה חמורה. קודם כול, בגלל ההכללה שלה. מה פירוש "השמאל הוציא עצמו מהמחנה הציוני"? אני רחוק מאוד מדעות השמאל, אבל האם היום אנחנו צריכים ליצור פילוגים בתוך המחנה הציוני? האם זה הזמן להגיד לחלק גדול מהיהודים היושבים בארץ-ישראל: אתם מחוץ לתחום? האם זה הזמן, כאשר בכל יום אנחנו קורבים מתים? לצערי הרב, הסכין אינה מבדילה בין ימין לשמאל, בין דתיים ללא-דתיים. האם זו הכותרת שצריכה לצאת בשעת חירום חמורה כל כך — השמאל הוציא עצמו מהמחנה הציוני?

כאשר ראיתי את ההודעה הלכתי לשאול את חבר הכנסת אורון על העניין. התפלאתי עליו, כי אני יודע שהוא איש ציוני, אני יודע שהוא עסק בנושאים ציוניים והוא עוסק בנושאים ציוניים, וגם בנושאים של החיישבות. קיבלתי ממנו הסברים.

אליקים העצני (התחיה):
האם קראת את ההודעה שלו, האם קראת אותה?

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):
חבר הכנסת העצני, לא קראתי את ההודעה, אבל קראתי את הציטוטים שציטטתם בודעתכם, והם חמורים.

אליקים העצני (התחיה):
תודה רבה.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):
שאלתי את חבר הכנסת העצני: וגם אם נאמר שהוא טעה בניסוח, האם היה מן הראוי לצאת עם כותרת כזאת, שהשמאל הוציא עצמו מהמחנה הציוני? בכל אופן, אני אינני מזדהה עם הכותרת הזאת, אינני מזדהה עם המעשה הזה, ואף שאני אומר שוב, שבדעותי אני רחוק מאוד מהדעות של חבר הכנסת חיים אורון, אני חושב שזה לא מעשה שצריך היה לעשותו.

אדוני שר המשפטים, אני רוצה לחזור על מה שאמרו קודמי. אני חושב שהנושא נדוש. אתמול דיברתי על הנושא של גירוש מסיתים וקיבלתי תשובה משר הביטחון. אני מקווה שהוא יקיים מה שהוא אמר. הוא אמר שעוד ב-1990 תנקוט הממשלה מדיניות של גירוש מסיתים. הדבר הזה מופיע ב"דברי הכנסת". אני מקווה שהדבר ייעשה.

לעצם העניין, אני רוצה להוסיף על דברי קודמי את עניין הביטחון הפנימי של החיילים, של השוטרים ושל האזרחים, מבחינת הנושא של הגנה עצמית.

אדוני שר המשפטים, ישבנו עם הפצ"ר — הפרקליט הצבאי הראשי — כאן בכנסת. באחת ההזדמנויות, וראינו את הוראות הפתיחה באש. הן לא מספקות. הן לא כרויות די הצורך, הן לא באות ואומרות לחייל: דע לך שאם אתה בסכנה ואתה יורה, אתה מוגן על-ידי המדינה. הדברים הכתובים שם כלליים מאוד. ואם לגבי חיילים ושוטרים המופקדים על הביטחון כך, על אחת כמה וכמה לגבי האזרחים. אני אומר זאת בהחלט מתוך חשש, שהיד על ההדק תהיה קלה ושהיד על הסכין תהיה קלה, ואני חושש מכך. אבל, אם הממשלה לא תיקח לידיה את הרסן, אם היא לא תיתן הוראות נכונות ולא תוריד את האנשים בשאלה מתי הם צריכים להגן על עצמם ומתי הם יהיו מוגנים, נגיע למצב הפוך.

יחליט. אבל למנוע את האפשרות הזאת מלכתחילה — בימים כאלה הדעת איננה סובלת זאת."

עד כאן מדבריו של חבר הכנסת מנחם בגין. יומיים לאחר מכן, ב־22 במאי 1974, דיבר בכנסת חבר הכנסת יצחק שמיר. להלן מדבריו, ולא אוכל להביא את כולם:

"אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, אני מביא לדיון הכנסת הצעה לחייב את הממשלה שתכטל את ההוראה שניתנה בזמנה לפרקליטות, שלא לחבוע עונש מוות במקרים שבהם החוק הקיים מאפשר הטלת עונש זה.

"עם כל הכאב, הזעם והעלבון המסעירים אותנו, ועם הרגשת הוורדות שעוד זמן רב נחיה בזווית המהלומה שניתנה עלינו ועוד ימים רבים לא ימוש מהכרתנו האתגר שהוטל לעצם יכולתנו להתקיים ולחיות במולדת, עם כל זאת יש לקבוע שהעיקר הוא ברגע זה לא הערכת העבר, ויהיה זה הקרוב מאוד והכואב מאוד, אלא מניעת הישנותם של אסונות דומים בעתיד. אני מקווה שאיש בישראל ובעולם לא ילך שולל אחרי 'דברי ההרגעה' המזויפים של מנהיג המרצחים נואף חזוֹתאמה."

הי"ר נ' מסאלחה:

לא נואף, נאף חזוֹתאמה. הוא מסתכל עלי ואומר נואף חזוֹתאמה.

חבר הכנסת שבח וייס רוצה לשאול אותך שאלה.

רחבעם זאבי (מולדת):

כשאסיים את דברי אשמח להשיב.

"עלינו לנקוט צעדי הרתעה ולקבוע את דרכי הטיפול באותם מרצחים שיפלו לידינו חיים. אין הדעת סובלת שכאשר ייפלו לידי כוחות הביטחון שלנו מרצחים מסוגו של אוקמטו או מסוג המפלצות שהרגו ורצחו בקריית־שמונה ובמעלות, נעמידם למשפט ונדון אותם למאסר, וזאת לא בגלל העדר חוק מתאים אלא בגלל הנחיה שניתנה לחביעה הכללית בשעה אחרת ובמצב אחר. שינוי הקו הזה שנקבע על־ידי הממשלה ניתן לביצוע מייד ללא פעולות חקיקה.

"יהיה זה מן הצדק הוועק מן המאורעות האחרונים וגם מן ההרתעה לגבי רוצחים בכוח ועוזריהם אם הכנסת תדון על כך ותחליט להורות לממשלה לבטל את הוראתה שלא לחבוע עונש מוות, גם כאשר החוק הקיים מאפשר זאת, ולנהוג כך לגבי רוצחים המתכלטים באכזריותם וכשפלותם. שעת־החירום שבה אנו שרויים מחייבת ומצדיקה צעד זה נגד מבקשי נפשנו."

עד כאן מדבריו חבר הכנסת יצחק שמיר בכנסת. חז"ל אמרו, שכל האומר דברים כשם אומרם מביא גאולה לעולם. ואילו אני רוצה להביא גאולה לעמי.

חברי הממשלה המתקראת "לאומית", המתחזית כלאומית, אולי תקשיבו לדברים החכמים והנכונים האלה שבאו מפיכם שלכם.

פסק־דין מוות ירחיעו רוצחים מלבצע את זממם. סגר על ערביי יהודה, שומרון ועזה ימנע מהם את הכניסה לערינו ולכפרינו כדי לרצוח אזרחים. מחסומים וחפזשים, משטרה יעילה ושכ"כ טוב יקטינו את הפיגועים. פסק־דין מוות ירחיעו רוצחים. אבל רק בדרך אחת ייפסק הטרור לחלוטין: כאשר ייפרדו העמים, כאשר יבוצע טרנספר לערביי יהודה, שומרון ועזה, כי ארץ־ישראל שייכת לעם ישראל ורק לעם ישראל, ולכן — אנחנו כאן, הם שם, ושלוֹם על ישראל.

ממשיך חבר הכנסת בגין: "לאחר כל אלה באים הנאצים הערבים הללו ככוונה תחילה להרוג את ילדינו. הם לא מאיימים. הם עושים. כך עשו בקריית־שמונה, כך בהיכנסם למעלות וכך בבית־הספר. זה חידוש הנאציזם, ואל יגידו לי היום, שההשוואה איננה מדויקת. ההשוואה הזאת יש בה דיוק מוחלט. מאחורי המרצחים האלה עומדות מדינות. בעיתונות חוץ קוראים להם לפעמים 'גריילאס'. הן זה עלבון בלתי משוער לכל הלוחמים בכל הדורות אשר שם זה ניתן להם. אין לוחמי חופש שיפגעו בכוונה בילד, באשה. לוחם חופש יסכן את נפשו כדי לא לפגוע בהם."

וממשיך חבר הכנסת בגין: "בעומדנו בפני התקפת דמים של נאציזם מחודש על תושבינו, על נשותינו וילדינו, עלינו לדעת אין להדריג אותה. הדרך היא בתקפה מתמדת. אילו פעמים אמרנו מעל הכמה הזאת, אדוני היושב־ראש, בשנים האחרונות, מול מעשי הרצח ותוכניות ההשמדה הללו נשתחרר מהפילוסופיה של התגמול. הם הורגים בנו ואנחנו מגיבים. אין עוד ללכת בדרך הזו, כי אם נלך בה, כאילו בין תגמול לבין תגמול אנחנו משלימים מראש עם שפיכת דמי נקיים. בין תגמול לתגמול הם מתארגנים מחדש, מקבלים נשק נוסף, מקימים חוליות, מחפשים דרכים, מבקשים, מודיעים ומשליחים את המרצחים לתוך בתינו כדי להרוג אשה הרה עם הילד ברחמה.

"אנחנו דורשים מאלה הממונים על ביטחוננו שלא להשתמש עוד בשום פילוסופיה של תגמול ח־רפעמי או חזור, אלא לנהל מתקפה מתמדת, בלתי פוסקת, ולהשיג את המרצחים האלה בכל מקום ובכל שעה. הם בהישג ידינו. כוח אדיר לרשותנו, רק נפעיל אותו בדרך המתאימה כדי שלא יוכלו עוד לעולמים לבצע את אשר עשו הורדים הללו בקריית־שמונה ובמעלות."

הי"ר נ' מסאלחה:

כל זאת אמר חבר הכנסת בגין?

רחבעם זאבי (מולדת):

כל זאת אמר חבר הכנסת בגין. כשאגיע לדברים שאמר חבר הכנסת שמיר, אציין זאת.

המשיך ואמר חבר הכנסת בגין: "דרושים גם אמצעי ביטחון מבית. אומנם כן, לאחר מה שקרה יש לתת נשק בידי האזרחים, בידי אזרחים המאומנים בשימוש בו. לא ייתכן, גברתי ראש הממשלה, שבארץ־ישראל יהיו פוגרומים, וצריך שבכל מקום יעמדו אזרחים על המשמר. אזרחים מאומנים בשימוש כנשק ביי שלנו הילדים שלנו, ואז בלתי־המשפט אחראיים. דרושה כמובן ביקורת, אבל אנחנו יכולים לסמוך עליהם כדי שלא תחזור עוד פרשת הרמים האיומה.

"עונש מוות למרצחים כאלה. על־פי החוק אפשר להטיל אותו. לא אחד דבר מתחת לשוני לפני הבית הזה: בכאב עמוק אני מדבר על החוק הקיים, המאפשר הטלת עונש מוות. אבל אין זולתו, ואין לנו זמן לחוקק חוק חדש. אנו מדברים בדיני נפשות ממש, בחיי הילדים שלנו. לכן צריך להשתמש בחוק הקיים. אבל כדי שיהיה אפשר להשתמש בו חייבת הממשלה, אדוני שר המשפטים — כך אמר מנחם בגין — "עליך לדאוג לכן, לבטל את ההוראה שניתנה לפני שנים מספר לתביעה שלא לדרוש עונש מוות. כבולה התביעה, ואז בית־המשפט ככול, כפי שנאמר במשפט של אותו מרצח יפני שבא להרוג איש, אשה וילד בישראל. הממשלה נדרשת לבטל הוראתה זו, וצריך לאפשר לתביעה לדרוש עונש מוות למרצחים המבצעים ח זממם באכזריות כזאת במקרים מיוחדים כאלה, ובית־הדין

שנכוננו לנו עוד דיונים רבים כאלה אם לא נגיע סוף-סוף למסקנה, שאנו נמצאים עתה בעיצומה של מלחמה לחיים ולמוות. בזמן מלחמה — לא נותנים לאויב להסתובב חופשי בתוך האוכלוסייה האזרחית, חרף כל ההפסדים הכלכליים הכרוכים בכך.

בעקבות הרצח בשכונת בקעה הוטל סגר של השטחים, שהביא לצמצום, זמני אומנם, של תופעת הסכינות. ויש השואלים, מדוע לא הוטל גם עכשיו סגר מידי, שימנע הישנות מעשים דומים. האם משום שאז נהרגו שלושה בני-אדם וכאן רק אחד? הרי רק כחוט השערה היה בין חוצאות המקרה הנוכחי ובין עריכת טבח המוני. היו אלה רק תושביו של נהג האוטובוס והעובדה שהוא היה מצויד בנשק שמנעו משלושת הרוצחים לערוך טבח, שהיה נכנס להיסטוריה הדמים של הטרור הפלשתיני. כסך הכול, האירוע הנוכחי היה חמור הרבה יותר, משום ששוב לא היה מדובר במטורף בודד, אלא בשלישייה מאורגת שיצאה למסע מתוכנן היטב.

כדאי להזכיר, שבעקבות האירוע הקודם היו שטענו שזה בא בשל אירועי הרי-הבית, בבחינת "רצח כרם חס". הפעם הזאת מדובר בהתארגנות מתוכננת ושקולה של רצח לשם רצח, ועלינו לצפות ולהיערך לקראת ניסיונות דומים בכל רחבי הארץ.

גם הפעם הזאת, כמו במקרים הקודמים, אנו שומעים שמערכת הביטחון נערכת לקראת הגברת אמצעי הבטיחות והשמירה. צעדים אלו הם כמובן מבורכים, אך הדבר אינו פותר אותנו מלשאל מה יום מיומנים. האם לאחר כל האירועים שעברו לא ניתן היה להגיע למסקנה, שיש להפעיל את כל האמצעים האפשריים כדי לגדור את ידי המרצחים?

ואני רוצה לומר כאן בצער רב, שמאז מלחמת-העולם השנייה, אדוני השר, אין מדינה בעולם שנשפך בה דם יהודי כפי שנשפך כאן בארצנו, במדינה ריבונית יהודית תחת שלטון יהודי ישראלי וציוני עם צבא מזוהר ומשטרה למופת.

היום שמענו שבמערכת הביטחון החלו לשקול צעדים לקיצור הליכי הגירוש של ראשי המסיתים והפרועים. אני שמח על סוף-סוף הגיעו שם למסקנה הנכונה, אך אני חושש מאוד שעד שייגבשו את כל ההליכים המתאימים ועד שיחלפו מעל המשוכות המשפטיות יעבור זמן רב ומיותר. ובכלל, הכעיה המרכזית שמנטרלת את האפקט של הגירוש — שממנו יראים הטרוריסטים הפלשתינים יותר מכל גורם אחר — היא מתן האפשרות לפנות לבג"ץ ולמשיך את ההליכים במשך תקופה ארוכה.

הפתרון היחיד לבעיה האמורה נמצא כאן בכנסת, ולא במערכת הביטחון. בשעת-החירום שבה אנו נמצאים לא יהיה זה בלתי מתקבל על הדעת לבצע שינויים בחקיקה באופן שיאפשר לגרש כל מסית ומחבל לאלתר ולאפשר לו לערער על כך באמצעות עורך-דין כאשר הוא עצמו נמצא הרוחק הרחק מכאן. אם יימצא זכאי בדינו — יחזור. אם לא — יישאר בחוץ. ובינתיים יימנע ממנו להמשיך להסית ולחכן פיגועים נוספים.

ארגון "הג'יהאד האסלאמי", בכרוזים שהוא מחלק הוא קורא להרוג יהודים בכל מקום שבו הם נמצאים. זהותם של ראשי הארגון ידועה לנו היטב, אבל ידינו כבולות מלשלוח אותם הרחק מכאן. למה? — בשל חוקים ותקנות שנוכחם יפה לכל שעה פרט לשעה שבה אנו נמצאים כעת. לכן אני חוזר ומדגיש: הפתרון נמצא כאן בידינו, ויפה שעה אחת קודם.

אחד הלקחים החשובים שעלינו ללמוד מהפיגוע הנוכחי

היו"ר נ' מסאלחה:

החזרתי לחבר הכנסת רחבעם זאבי חוב של שלוש דקות. חבר הכנסת שבח וייס, אתה תשאל את שאלתך. אני רוצה להעיר לחבר הכנסת רחבעם זאבי, שהייתי מקצץ את שלוש הדקות האחרונות כי בכל הגאון הוא לא הזכיר את המלה טרנספר ובשלוש הדקות האחרונות הזכיר אותה.

רחבעם זאבי (מולדת):

ידעתי שתקצץ את דברי אם המלה טרנספר תופיע בהתחלה.

היו"ר נ' מסאלחה:

רשות השאלה לחבר הכנסת שבח וייס, בבקשה.

שבח וייס (המערך):

אתה ציטטת כאן את חבר הכנסת מנחם בגין. אתה בוודאי יודע, שחבר הכנסת מנחם בגין היה שנים אחדות ראש ממשלה, תקופה חשובה מאוד מבחינה היסטורית, ללא ספק, גם מתנגדים מודים בכך. הוא לא יום באותה תקופה, בשום מקרה, את שינוי המגמה. האם אינך סובר שמתוך כך שהוא קיבל לידיו את רסן האחזיות למדינה הוא הבין שהפעלת עונש מוות טומנת בחובה נקמנות, נאמר אפילו במדינות ערב, ושזה לא ריאלי, כל הרעיון הזה? ואתה הרי יודע — — —

רחבעם זאבי (מולדת):

אתה שואל או נואם?

שבח וייס (המערך):

אני שואל.

רחבעם זאבי (מולדת):

השאלה ברורה. אני אשיב לך.

שבח וייס (המערך):

הוא היה שבע שנים ראש ממשלה.

רחבעם זאבי (מולדת):

אני סבור שמר בגין, כשהתמנה לראש ממשלה, לא היה נאמן עוד לתורתו והוא הוכיח זאת במעשה החמור של ויתור על חצי-האי סיני תמורת נזיר ניירות. אחרי כן הוא הוכיח במעשים נוספים שרעתי לא היה זה לתורתו, לתורת ז'בוטינסקי, לתורת שתי גדות לירדן, לתורת ארץ-ישראל השלמה. לכן אני רוצה ללמוד מבגין הצעיר, לא מזאב בנימין בגין הצעיר, מנחם בגין הצעיר, ממנו כשהוא אמר את הדברים הנכונים והנכוחים שארץ-ישראל היא שלנו, וכולה שלנו ורק שלנו. וכאשר הוא המליץ והציע לממשלה להטיל פסק-דין מוות, הוא צדק. ויצחק שמיר צדק אז. יצחק שמיר של אז. לא יצחק שמיר של היום. יצחק שמיר שהתנגד להסכמי קמפ-דייוויד צדק. לא יצחק שמיר שכותב היום בקווי היסוד "הסכמי קמפ-דייוויד".

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה. הצעה לסדר-היום באותו נושא לחבר הכנסת שלמה דיין. בבקשה.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לפני שהגשתי את ההצעה לסדר-היום בנושא הכאוב שלפנינו, עברתי על פרוטוקול הכנסת מתחילת המושב ומצאתי שם לא פחות משישה דיונים דחופים בעקבות אירועים ביטחוניים חמורים, ששלושה מהם על רקע דקירות סכינים. נאמרו בדינים דברים חשובים רבים: המלצות, הצעות ורעיונות. בפועל — רק חלק אפסי מהם בא לידי מימוש, והלוואי שאתכבדה, אך דומה

לכישלון של ההנהגה. היא יכולה לשמש דוגמה: איך להרוס ואיך לשבת באפס מעשה.

ההיסטוריה תשפוט את הממשלה הזאת, ובסופו של דבר גם העם הזה יתעורר כשהוא על עברי פי-פחת, כשהיה כבר מאוחר מכדי להגיב או לעשות משהו.

הגיע הזמן לעצור את התבערה הגדולה הזו, ולא לצפות בה באדישות ובחוסר מעש. האדישות של הממשלה היא כטיפול בשורש העניין, ושורש העניין הוא פתרון מדיני לסכסוך הישראלי-הפלשתיני. חוסר פתרון כזה ואדישות כזאת הם מקור הייאוש, וחייבים לשים להם קץ. רבותי, אי-אפשר לברוח מן הכורח ההיסטורי לנהל משא-ומתן עם מנהיגות העם הפלשתיני כדי לשים קץ לסכסוך וכדי לשים קץ להרג, ולשוחח, לדבר, כדי שכל עם יוכל לחיות בשטחיו, במולדתו ובמדינתו.

אדוני היושב-ראש, הימים ימים קשים. יש אנשים שחוגגים אולי ברוב זעקותיהם על הקורבן, כדי להסית לפורענות ולגזענות. 23 שנות כיבוש אינן פוטרות את הממשלה הסרבנית הזאת מאחריות לכל הקורבנות, אם הם נהרגים בסכין ואם בירי. הקריאה לענישה קולקטיבית ולדיכוי נוסף, ואף האיום בטרנספר, כפי ששמענו אתמול מפי חבר הכנסת יצחק לוי, בדבר רשימות של מגורשים פוטנציאליים — כל אלה, אדוני היושב-ראש, הם המרשם והמתכון לאסונות טרגיים נוספים.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אנחנו מגנים את הרצח שהיה בבני-ברק. מעשי נקמה אינם פתרון, אלא הם חוליה נוספת בשרשרת הדמים. שמענו שהמטרה נערכת בגוש-דן ובירושלים ובכל הארץ. אך הכעיה איננה מספר השוטרים בנקודה זו או אחרת. המוצא הוא משא-ומתן בחסות האו"ם ויתר הצדדים הנוגעים לסכסוך. בהשתתפות ממשלת ישראל נציגת העם בישראל, ואש"ף, נציגו של העם הפלשתיני.

הדרך היחידה למנוע קורבנות איבה, יהודים וערבים, היא משא-ומתן לשלום. אין מנוס, בסופו של דבר שני הצדדים ישבו אל שולחן הדיונים. והשאלה הנשאלת היא: אם כך, למה צריך עוד קורבנות?

הכיבוש משחית את הכוכב. הכיבוש זוחל אל תוך ישראל. האלימות עוברת את "הקו הירוק". ואנחנו כולנו חייבים להפך את קשר השתיקה ולקרוא לשלום עם העם הפלשתיני. צריך טיפול שורש, ולא אספירין. בכל פעם שקורה כאן רצח טרגי של אנשים חפים מפשע, והממשלה היא שיכולה להוציא את שני העמים הזוכים דם והמוכים בטרדניות מהגהינום שבו הם שרויים. השלום הוא הערובה לכך שיושם קץ לאלימות ההולכת וגוברת. בכך נסוֹך את דמם של אחרים, שעודם חיים, גם יהודים וגם ערבים, כדי שיוכלו לחיות, הם, בניהם ונכדיהם, כלי שנאה, דם, טינה ואש.

היור"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה לחבר הכנסת האשם מחאמיד. הצעה לסדר-היום באותו נושא לחבר הכנסת צירלי ביטון. בבקשה.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני אומר שצריך לחסל את האינתיפאדה. נכון, צריך לחסל אותה. על זה אין כאן כנראה אדם שיתלוק. כמובן, מתווכחים על הדרך, מתווכחים על הסיבות, על האמצעים. אבל אם האינתיפאדה היא מאבק, או מלחמה, או מהפכה, והתוצאות שלה — ואני מדבר על התוצאות היומיומיות — הן נאשנים, נשים וילדים נהרגים ונפצעים בכל יום, בכל מקום, בכל רחבי ארץ-ישראל, הרי ודאי

הוא החשיבות של החזקת נשק בידי אזרחים רבים. בעבר היו מקרים דומים, שבהם נמנעו אסונות גדולים רק משום שבזמן האירוע היו אזרחים עם נשק במקום. על משרד הפנים להגמיש את הקריטריונים לקבלת רשיון לנשק, באופן שכל אזרח ישראלי שעברו נקי מרצח יהיה רשאי לשאת נשק. החשש שהדבר יביא לכך שהנשק עלול להגיע לבסוף לאנשי העולם התחתון הוא לא גדול כל כך, והניסיון מוכיח, שבסופו של דבר העבריינים יודעים ממילא להשיג את הנשק הדרוש להם.

לנשיאת נשק בידי אזרחים יש אפקט חשוב נוסף, אפקט של הרתעה. אם ידע כל מחבל היוצא לפיגוע רצחני שכבירו סכין, שמרבית הסיכויים שהוא לא יגיע לכלא וימתין שם לעסקת שחרור, אלא יסיים את חייו בעקבות ירי של אזרח מתגונן — סביר להניח שהוא יחשוב על כך פעמיים. לא כולם מתאבדים.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בימים של סערות פוליטיות וויכוחים נוקבים בין חלקי האוכלוסייה השונים, הבה נזכור שחבר המדצחים אינה מבדילה בין איש לרעהו, בין דתיים לחילונים, בין שמאלנים לימניים. מבחינתם של אותם מרצחים אין הבדל בין מי שדוגל בשלמות הארץ לבין מי שהווה על מדינה פלשתינית מהים ועד הירדן. הגדיר זאת מפורשות מנהיג "הג'יהאד האסלאמי" סאעד חמימי, שללא כחל וסרק קבע, שדין כל היהודים, לפי מסורת האסלאם, ליהרג.

אם רצוננו למנוע את התפשטות הרעיון הנפשע הזה, ואני מאמין שלא כל המוסלמים מאמינים בכך, עלינו להתאחד כדי לעמוד כאיש אחד נגד ארגוני הטרור והמדינות הערכיות המסייעות להם.

היור"ר נ' מסאלחה:

תודה לחבר הכנסת שלמה דיין. הצעה לסדר-היום באותו נושא לחבר הכנסת משה זאב פלדמן. הוא איננו. הצעה לסדר-היום של חבר הכנסת האשם מחאמיד באותו נושא. בבקשה.

האשם מחאמיד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אנחנו עומדים כאן בכל פעם מחדש, מתאבלים, מכבים את המחטים ומגנים את הרוצחים. ומה עוד? הממשלה אוטמת את אזונה ואת לכה לזעקתם של שני העמים. כולם סובלים. מצב האלימות הגיע לשפל המדרגה. פה נרצחים אנשים חפים מפשע, שם נהרגים. ומה שמדאיג עוד יותר הוא שנוקטים עונש קולקטיבי, איומים בסגר, כענישה של אוכלוסייה שלמה. הכול כבר נאמר; ובכל פעם שזה קורה, מתברר שהכול כבר נאמר.

אולם קירות האולם הזה סופגים ושותקים, כמו השותפים לממשלה זו. ואני שואל אתכם, רבותי: האם אינכם עומדים להתפוצץ בכל פעם שנהרג מישוה ונרצח מישוה, או שפשוט לא אכפת לאיש? האם מישוה מכס חשב — — —

היור"ר נ' מסאלחה:

כשאחראי אומר "מכס", אתה מתכוון לממשלה.

האשם מחאמיד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

לממשלה, כמובן. האם מישוה מכס, חברי הממשלה — כדי שזה יהיה ברור — חשב על ישראל בעוד חמש או עשר שנים, איוז רמות תהיה לה, ומה רמות תהיה לפלשתינים הכלואים בשטחים, הסובלים מאלימות ומהשפלות יום-יום, עוד ועוד? האם למישוה מכס יש תשובה? הקואליציה הזאת מצטיינת בשמירה על עצמה כקואליציה, כמוזיאון, כעדות

הממשלה. הוא דרש אתמול להחליף את הקצינים בצה"ל, את הקצינים במשטרה ובשב"כ, ואני מצטט: "צריך להחליף את הגנרלים", הוא אמר אתמול. והפעם הזאת, חברי הכנסת, שלא כמו לפני שנה, כשהחוק הספיק אבל לא ממצים אותו, כפי שטען אז, אתמול הוא דרש לשנות את החוקים, ליתר דיוק — את הוראות הפתיחה באש.

חברי הכנסת, מה יגיד חבר הכנסת לנדאו בשנה הרביעית לאינתיפאדה, בשנה הבאה? האם יבקש להחליף את מפקדי המחלקות ומפקדי הפלוגות, את מפקדי תחנות המשטרה? ואולי יגיע עד לטוראים ולמ"כים? האם לא יבקש להחליף את כל הצבא, את כל המשטרה, את כל השב"כ? אילו אמצעים חדשים יבקשו להפעיל, הוא וחבריו? ואני מדבר על חבר הכנסת לנדאו, שהוא השקול, הזהיר והשקט שבחברי הכנסת של הליכוד. אני לא מזכיר דוברים קיצוניים יותר ומתלהמים יותר כמו חבר הכנסת הגנבי, שמשם השחולל נגד השר והממשלה הקודמים.

לכן, חברי הכנסת, אני חושב שצריך לחסל את האינתיפאדה, כמו שאמרתי בתחילת דברי, אבל אולי הגיע הזמן לנסות דרך אחרת, אמצעים חכמים יותר? אחס אוהבים לדבר בשם הרחוב, בשם המוני העם. אם כן, תשאלו את המוני העם, בבקשה, באוטובוסים, ברחובות, במקומות העבודה, אם הם בעד או נגד סגירת "הקו הירוק". ואם יש לכם אומץ לשמוע לקול ההמון הפעם, בבקשה — תלכו אליו. תודה.

הי"ר נ' מסאלחה:

תודה לחבר הכנסת צירלי ביטון. ישיב על כל ההצעות לסדר-היום השר דן מרידור. בבקשה, אדוני.

שר המשפטים ד' מרידור:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה — — —

הי"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, כלי לנקוב בשמות, השר ישב כשקט, שמע, ואפילו קריאת ביניים לא קרא. אנא מכס.

שר המשפטים ד' מרידור:

תודה רבה.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אנחנו מתחייבים לשמוע, אבל לא מתחייבים שלא לקרוא קריאות ביניים.

הי"ר נ' מסאלחה:

תקרא, היושב-ראש יחליט.

שר המשפטים ד' מרידור:

בראשית דברי אני מבקש לשגר מכנסת ישראל את תנחומי, את תנחומי הממשלה, ואני בטוח — את תנחומי הבית הזה, למשפחת הייזלר השכולה, שבנה נרצח בדם קר על-ידי מחבל ערבי ברמת-גן. מי יתן ולא יוסיפו לדאבה עוד.

אני מאחל החלמה מהירה לשלושת הפצועים מתקרית דמים זו — בטי מלכה, אבישג כהן ושי כהן.

כיום 2 בדצמבר, בשעה 09:30, נסע אוטובוס של חברת "דן" בקו 66 מפתח-תקוה לתל-אביב. בדרך ז'וביטנסקי, בתחנה הקרובה לבני-ברק, עלו שלושה ערבים תושבי השומרון, שילמו תמורת כרטיס ונכנסו כיתר הנוסעים לאוטובוס. כשהאוטובוס חלף על פני צומת הרחובות רבי עקיבא וז'וביטנסקי, תוך צעקות "אללה אכבר" החלו השלושה תוקפים בסכינים את נוסעי האוטובוס שישבו בחלקו האחורי.

שצריך לחסל את התופעות האלה, כיוון שאיש איננו תומך בדברים כאלה.

חברי הכנסת, כבר שלוש שנים נמשך הוויכוח. השמאל אומר: צריך פתרון מדיני, ואז תחוסל גם הבעיה של האינתיפאדה. הימין אומר: צריך לחסל, למגר, למוטט, לרכא את האינתיפאדה. והמשפט הזה, חברי הכנסת, הוא ציטוט מדברים שאמרה כנסת לפני תשעה חודשים בלבד, כ"ז 21 בפברואר 1990, חברת הכנסת גאולה כהן, לפני שהתמנתה לסגן שר בממשלה הנוכחית. הדברים הללו, חברי הכנסת, משקפים פחות-אז-יותר את הדעה בימין הפוליטי, והוויכוח הזה נשאר באותה מתכונת, אבל היום יש שינוי. בזמן כהונתה של הממשלה הקודמת, בזמן כהונתו של שר הביטחון לשעבר יצחק רבין, נהגו אנשי הימין להאשים את הממשלה על שאיננה רוצה למגר את האינתיפאדה. גם שרים בליכוד, ולא רק חברי הכנסת, טענו כל שבוע שהפתרון הוא בהישג יד, וצריך רק לרצות להפעיל את האמצעים הנכונים. ומה לא אמרו? אמרו שאפשר לחסל את האינתיפאדה בתוך שבוע, בתוך שבועיים, בתוך 40 יום. והיה גם מי שאמר — בתוך 48 שעות.

חברי הכנסת, הדובר המובהק של הימין ושל הליכוד כנסת ובתקשורת בעניין הזה הוא חבר הכנסת עוזי לנדאו. אתמול, בדיון בכנסת בהצעה לסדר-היום על הנושא "שנה שלישית לאינתיפאדה", אמר חבר הכנסת לנדאו דברים מאוד משמעותיים. אבל לפני שאזכיר כמה משפטים שנאמרו בדיון אתמול, שהשקבתי לו כמעט כולו, אני מבקש להזכיר לחבר הכנסת לנדאו — חבל שהוא לא פה — כמה דברים שאמר לפני שנה אחת, ב"6 בדצמבר 1989, בדיוק לפני שנה, תחת הכותרת "שנתיים לאינתיפאדה".

חברי הכנסת, אני קורא מ"דברי הכנסת": "את המאבק באינתיפאדה התחלנו עם חוזה נפוח, עם אלה ביד — — — היום יש תירוצן תפל של העדר תהליך מדיני. כלי תהליך מדיני אי-אפשר להתגבר על האינתיפאדה. אני אעיר לכבוד השר, שבגלל התהליך המדיני הזה האינתיפאדה מתגברת". "מערכת הביטחון לא ממצה את מה שהחוק מצמיד לרשותה". וכאן מנה חבר הכנסת לנדאו שורה של צעדים שצריך לנקוט כדי לחסל את האינתיפאדה. אחר כך אמר חבר הכנסת לנדאו: "אם אומרים לנו שאת האינתיפאדה אי-אפשר להפסיק בכוח אלא רק במשאומתן — — — מדיני. אני אומר: יש סיכוי למשאומתן רק אם יפסיקו את האינתיפאדה בכוח תחילה — — — כל התוכניות המדיניות, כל נסיעות חברי הכנסת מן השמאל לחוץ-לארץ, לדיאלוגים, לפגישות עם אנשי אש"ף, אלה גובים מחיר כבד מן המדינה והאינתיפאדה נמשכת".

חברי הכנסת, היום, אחרי שנה אחת, אין תהליך מדיני, ברון השם, חבר הכנסת לנדאו, אין גם נסיעות של חברי כנסת מן השמאל לחוץ-לארץ. אין דיאלוגים, אין פגישות עם אנשי אש"ף, חוץ מפגישות לא מתוכננות באוטובוס בקו 66 ברמת-גן, שנגמרות בלי דיאלוג בדרך כלל. כמורכב, חברי הכנסת, אין שר ביטחון שהמעריך, יש ממשלה לאומית, אפילו לאומית, וכל זה במשך שישה-שבעה חודשים. המנהיגים שהזכיר חבר הכנסת לנדאו בנאומו לפני שנה ודרש לעצור אותם כבר עצורים: רדואן אברעיזש ואחרים. אבל בכל זאת יש הבדל. מאז הקמת הממשלה הלאומית יש שינוי משמעותי: לא זורקים אבנים ובקבוקי תבערה בשטחים, אלא עברו עכשיו לסכינים ולרימונים בלב תל-אביב ובלב רמת-גן.

אבל מעניין מה אמר חבר הכנסת לנדאו אתמול. הוא לא תקף את שר הביטחון, גם לא את ראש הממשלה ולא את

מה מציעים לנו? לסגת מפני הטרור מפני שקשה להתגבר עליו? עד לאן לסגת מפני הטרור? איפה אפשר יהיה להתגבר עליו? יש טרור גם בירושלים. בכל בוקר אני נוסע למשרד המשפטים ברחוב צלאח-אדין בירושלים, אזור שהיה בעבר תחת כיבוש ירדני, מה שקוראים מזרח העיר אף שזה צפון העיר. גם משם נכרח מפני שיש טרור? אין גבול לנסיגה הזאת?

חיים רמון (המערך):

אין גבול לאי-נסיגה? גם מג'באליה לא תצא? תמיד תעלו את הנושא של ירושלים?

שר המשפטים ד' מרידור:

חבר הכנסת חיים רמון, אני רוצה להזכיר לך הצעה לסדר-היום שאתה הגשתי והשיב לך שר ביטחון אחר, מכוחותיך, הצעה בנושא עזה.

חיים רמון (המערך):

אני חושב ששר הביטחון הוא טעה. אני רוצה לדעת מה היא עמדתך ומה היא עמדת הממשלה הזאת, ולא מה היא עמדתו של שר הביטחון לשעבר. האם אתה מסכים אתו? אני חושב שאם אתה מסכים אתו, שניכם טועים, חודשיים לפני האינתיפאדה אתה הזהרתי, שבעזה עומד להיות פיצוץ. הוא אמר לי אז שאני טועה, וגם אתה אמרת לי אז שאני טועה.

צחי הנגבי (הליכוד):

אולי תשכנע קודם את רבין?

שר המשפטים ד' מרידור:

חבר הכנסת רבין הזהיר לפני כמה ימים מפני המציעים לסגת ולוותר בלי הסדר מדיני. מה תעשה, חבר הכנסת רמון, אם חבר הכנסת רבין הוא הצודק? מה תעשה אם אין מי שיעשה אתך הסדר מדיני שאתה מוכן לחיות אתו?

חיים רמון (המערך):

מלבנון יצאנו בלי הסדר מדיני. נכון שראש הממשלה הצביע נגד ואמר שזה יהיה גיהנום, אבל יצאנו בלי הסדר מדיני, כי לא היה עם מי לדבר. לו זה היה תלוי בכם, היינו שם עד היום — — —

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת חיים רמון, אתה לא יכול לנאום פעמיים. אתה לא יושב-ראש עכשיו בסיעת המערך.

שר המשפטים ד' מרידור:

אני רציתי כמעט לשאול את היושב-ראש אם אני רשאי לקרוא לחבר הכנסת רמון קריאת ביניים, אבל מאחר שהוא הפסיק את דבריו לא אעשה זאת.

שבח וייס (המערך):

זה היה נאום ביניים.

חיים רמון (המערך):

אני מבטיח לא — — —

שר המשפטים ד' מרידור:

אינני מחדש או מוסיף דבר אם אני אומר שאנו עוברים ימים קשים. לא אחדש כלום אם אחזור ואזכיר כאן את הרגשות, התחושות העמוקות בלב אנשים בירושלם. אלה אינם ימים קלים. יש חילוקי דעות בינינו, זה ידוע, זה לא חדש. אבל כאשר יש התקפות רצח כאלה, כאשר הרוצחים האלה מוסתים ומסתים ואינם מסתפקים במה שאפילו המינימליסטים בבית הזה מוכנים לתת להם, מה אנחנו עושים לעצמנו? אנחנו עומדים פה ותוקפים זה את זה ומאשימים

הנהג עצר, פתח את הדלתות, וכמעט כל הנוסעים הצליחו לצאת בזמן. הנהג ריתק את המחבלים למקומם באקדחו. ארכעה יהודים נפצעו, אחד מהם קיפד את חייו. לאחר זמן קצר עלה על האוטובוס קצין משטרה, נוסע ברכב משטרה אחרי האוטובוס, ונשק בידו. אחד משלושת המחבלים צעק "אללה אכבר", זינק לעברו תוך איום לדוקרו, אך הקצין ירה בו והרגו.

אני רוצה לפתוח ולומר דברי שבח לקצין המשטרה, שנהג כפי שצריך היה לנהוג, וכאשר עמד מול מחבלים מאיימים, מול מחבל מרים סכין, ירה בו, פגע בו והרגו. אני רוצה לומר דברי שבח לשוטרי בירושלים, שבשבת עשה מעשה דומה מול אשה שניסתה, וסכין בידה, לתקוף אותו ואת חבריו. כל סכינאי צריך לדעת שהוא מסתכן בחייו כשהוא מרים סכין כדי לפגוע באדם.

עם כל הכאב על המאורעות שאנחנו עוברים והעצר על הכישלונות שמביאים אליהם, אני רוצה לשוב ולשבח את העבודה השוטפת, ביום ובלילה, של שוטרי משטרת ישראל, של לוחמי משמר-הגבול, של חיילי צה"ל, של אנשי שירות הביטחון, עובדי המודיעין והעבודה המבצעית. האנשים האלה עושים לילות כימים במאמץ עצום, ובמקרים רבים מאוד מצליחים לסכל מזימות רצח וטרור; לא תמיד.

אנחנו נמצאים בתוך מאבק. נכון, לא אוהבים לומר זאת, אבל זה מאבק קשה. מאבק ארוך. ואין לו פתרון קל.

חבר הכנסת זאבי הזכיר פה דברים שאמר חבר הכנסת מנחם בגין בשנת 1974. אני רוצה להזכיר, שבשנת 1975 וגם בשנת 1976, כאשר הוא היה יועץ למלחמה בטרור לראש ממשלה אחר, יועץ טוב, היו מקרים קשים מאוד, כמו האירוע במלון "סבוי", ומקרים אחרים. אין פתרון-קסם שפותר את כל הבעיות, גם כאשר אנשים מצוינים מחזיקים בהגה.

אנחנו נמצאים במאבק, וצריך במאבק הזה להפעיל אמצעים לא-נעמים. לא רק החוק הפלילי יכול לעזור. איש מיושבי הבית הזה, כך אני מאמין, איננו מרוצה מתקנות ההגנה הבריטיות, איננו מרוצה מאמצעים מינהליים אחרים, והלוואי שלא היינו נזקקים להם. אבל כאשר מתנהל מאבק לאומי, והרי אנשי השמאל אומרים לנו שזה מאבק לאומי, וזה מאבק לאומי בין שני העמים על הארץ הזאת, אי-אפשר להתעלם ואסור להתעלם מזה — צריכים להיות מוכנים להפעיל גם אמצעים שאינם אמצעים רגילים המופעלים נגד גנבים, סוחרים סמים ורוצחים.

לפעמים אין מנוס מהפעלת אמצעים קשים. איש לא נהנה לעצוץ בית — לא היה מנוס מכך, לפעמים אין מנוס. איש לא נהנה לשים אדם במעצר מינהלי שלא בדרך משפט — לא היה מנוס מכך, לפעמים אין מנוס מכך גם היום. איננו נהנה לגרש אדם מארצו — גם מכך לפעמים אין מנוס.

אני לא משלה את עצמי שהסכסוך היהודי-הערבי ייפתר בכוח. אני מקווה שאשליה זו תימוג יום אחד אצל הצד השני. אבל הקיום היהודי יובטח, לעצמי הרב, רק על-ידי שימוש בכוח ורק אם נהיה חזקים. נכון, את הפתרון לסכסוך הישראלי-הערבי צריך לחפש בדרכים מדיניות, אבל את האלימות ואת הפרעות ואת ההתקפות עלינו מעבר לגבול ובתוך גבולותינו אין ברירה אלא לנסות למנוע בכוח, ואם אי-אפשר למנוע — להעניש את המבצעים.

הלוואי שחינו בעולם אחר, שבו די לומר דברים יפים ולהאמין בבית-דין של צדק שמחלק את הארץ לעמיה וכל אחד מקבל את חלקו בנחת. אנחנו חיים בעולם אחר. אבוי לנו אם נאכזר את יכולת הראייה שלנו, את כושר ההאזנה שלנו, ולא נבין באיזה עולם אנחנו חיים.

לירות ולעשות כל פעולה שמתאימה לענין, שאי-אפשר בלעדיו, כדי להציל את חייו, גם אם לשם כך הוא הורג אדם אחר שמנסה לפגוע בו. אדם גם רשאי להשתמש באמצעים סבירים, לא רק בירי, כדי להגן על חייו או להגן על חיי אנשים שהוא מופקד על שמירתם. שוטרים וחיללים רשאים להשתמש בירי גם כדי לתפוס אדם שבורח ממעצר חוקי.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

— — —
שר המשפטים ד' מרידור:

תרשה לי, חבר הכנסת לוי, אם תשאל אחר-כך והיושבוֹראש ירשה, אני אשיב.

הדברים האלה נאמרו ונכתבו פעמים רבות, לא רק בארץ ולא רק בעתות שלום. הם נכתבו ונאמרו באנגליה, בארצות-הברית ובכל המדינות, בעת מלחמה ובעת שלום, ואין הוראות אחרות אפשריות. הבעיה, בכל הכבוד, איננה הפחד להשתמש בנשק, איש מן היושבים כאן, המצביעים עכשיו ושאינם מצביעים עכשיו, איננו רוצה להביא למערב פרוץ. כל אחד רוצה שאנשים לא יחססו להשתמש בנשק כשצריך או מוצדק, אבל לא יותר מזה, כי איננו רוצים להגיע למצב שכמה חברים פה יתארו, שאנחנו כאילו מגיעים אליו. אני לא חושב שאנשים היססו להשתמש בנשק בשתי הדוגמאות שהבאתי עכשיו, או בהרהיבית — ולא אנסה עכשיו לתקרת ההיא — או כאשר למעלה מ־600 אנשים, ואינני מתגאה בשום מספר, נהרגו במשך שלוש השנים האחרונות ביהודה, בשומרון ובצוה.

אני מציע שלא לחפש את המטבע במקום המואר. חפשו אותו במקום שבו הוא נפל. הבעיה איננה בהוראות פתיחה באש. יש בעיה לא-משפטית, יש בעיה רצינית של התמודדות במאבק הזה עם האינתיפאדה, מבצעת בעיקרה, ואנחנו נמשיך לעשות מאמצים בצבא, במשטרה, בכוחות הביטחון האחרים, כדי להתגבר, כדי למנוע. גם אם תהיינה טעויות, ננסה לתקן אותן, ולוואי שיפתחו הקורבנות.

המשטרה תגברה שוב את כוחותיה בעקבות האירוע הזה. היא עורכת סיוורם במקום שיש חשש לאירועים מסוג זה. הוצבו מחסומים בדרך-עורבים מהיהודה, משמרון ומעזה בדרך לעבודתם לישראל, ואני לא מתעלם מהמשמעות של הדברים האלה, ואינני שמח על מחסומים כאלה, אבל יכול להיות שאין מנוס אלא לעשות זאת מפעם לפעם מטעם ביטחוני.

נבדקים מאות כלי רכב. מצידים שוטרים נוספים בנשק אישי, גם אלה שלא צוידו דרך קבע בנשק אישי.

אמרתי שבלי כוח, בלי עוצמה, בלי שימוש בכל הכוחות הביטחוניים שיש לנו, במגבלות החוק, לא נעמוד כאן. שום הסכם לא יעזור. לכוויית היה הסכם, רק כוח לא היה לה. אבל אני מסכים — ואינני יודע אם משהו צריך ללמד אותי כאן את הדברים האלה — שצריך, רצוי וחיוני לקיים הידברות, לפתוח ולהגביר הידברות עם תושבי יהודה, שומרון ועזה הערבים.

אני מסכים שאנשי שמאל שלא רוצים לראות את הערכים האלה בתוכנו ורוצים לחזור לגבולות 1967 אינם מתלהבים, לא חשוכ להם כל כך, זה מחוץ לתחום ההתעניינות בהסדר הסופי שהם רוצים לראות אותו. אני מקווה ומאמין שלא יבוא יום כזה, מקווה ומאמין שאנחנו נמשיך לחיות בארץ-ישראל, ובתוכה יחיו ערבים רבים — למעלה ממיליון ו־600,000 ביהודה, בשומרון ובעזה, נוסף על אזרחי ישראל — אני יודע

את עצמנו בגרימת מעשי הרצח האלה? זה הוגן? זה נכון? היום צריך לרפות ידיים ולעמוד פה ולהסביר שאנו איננו רוצים לדבר?

גם על זה היו ויכוחים בתוכנו. חבר הכנסת זאבי הזכיר את חבר הכנסת מנחם בגין. כן, הוא דרש דברים תקיפים בעניין הביטחון, אבל הוא גם עשה שלום. או אל תלמדו אותנו שצריך גם לדבר.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת זאבי חושב שהשלום הוא טעות. הוא גם אמר זאת.

שר המשפטים ד' מרידור:

יש חילוקי דעות ביני לבין חבר הכנסת זאבי בעניין זה.

אליקים העצני (התחיה):

השלום הזה הוא טעות.

היו"ר נ' מסאלחה:

אני מצטט אותו, הוא יכול להגיד לי שלא אמר זאת. אבל הוא אמר זאת מעל דוכן הכנסת. אל תעזור לו. בבקשה, אדוני־שר המשפטים, סליחה על ההפרעה.

שר המשפטים ד' מרידור:

בימים אלה, כאשר יש עלינו התקפות מעבר לגבול ובתוך גבולותינו, כאשר יש עלינו איום מסדאם חוסיין ועד שיח' תמימי, דרך ערפאת, דרך אסד, בקואליציה כזאת או באופוזיציה אחרת: בימים אלה, כאשר סכינאים משחוללים — האם אין איוז חובה של אחריות, גם אם יש ביקורת על הממשלה מצד זה או מצד זה, שלא לעמוד כאן ולחזור ולדבר ולהגביר את הפחד עוד יותר, ולהסביר עד כמה מצבנו קשה? לא מפני שזה לא יפה, אלא מפני שהמאבק הזה הוא בין שני עמים, ומי שינצח הוא לא רק זה שיהיה לו צבא חזק יותר ושירותי ביטחון טובים יותר. מי שינצח במאבק הזה על ארץ-ישראל הוא אותו עם שיהיה לו נחישות רבה יותר ואורך רוח אמיתי ועמוק וחזק יותר גם כדי לעשות שלום, אבל קודם כול כדי לקיים את העם ולשמור על ביטחונו.

לכן אני קורא לחברים מכל סיעות הבית, גם מצד ימין וגם מצד שמאל — אם יש משמעות לצדדים האלה בימינו ובכנסת שלנו — לרסן את עצמם כאשר אנו עומדים במתקפה כזאת, וכאשר כוחות הביטחון מנסים ועוד ינסו להתגבר עליה באמצעים שונים.

אני יודע שאין אמצעי פלא. אני יודע שלא יהיה הוקוס-פוקוס שלמחרתו הכול ייראה יפה וחלק. אבל במצב כזה צריך קצת ריסון עצמי. אני לא בטוח שכל הרוברים פה בכית היום הפגינו ריסון כזה.

גם בתוך המלחמה הקשה הזאת אנחנו רוצים, לא בשביל אחרים, לא מפני פחדם, לא למען שכנינו ולא בגלל נורמות ההתנהגות שלהם, אלא בגללנו ובשבילנו, בגלל היותנו מי שאנחנו, לשמור על נורמות, על התנהגות וערכי מוסר גם בלחימה. קל מאוד לדבר על הדברים האלה כשאין מלחמה, קל מאוד לדבר על הדברים האלה במלחמה קלה. קשה, אבל זה המבחן, לדבר ולשמור עליהם היום, בשעות ובימים האלה.

הזכירו כאן כמה פעמים הוראות הירי. גם חבר הכנסת גרשון שפט, גם חבר הכנסת יצחק לוי, דיברו על כך. אני חוזר ואומר מה שאמרתי כמה פעמים. לדעתי, אין שום אי-בהירות בהוראות הירי. לא יכולות להיות הוראות ירי אחרות. אדם זכאי

היו"ר נ' מסאלחה:

בבקשה, הצעה אחרת לחבר הכנסת העצמי לגבי הצעתו של חבר הכנסת חיים אורון, במסגרת דקה.

שבח וייס (המערך):

יש לי הצעה אחרת לגבי הצעתו של חבר הכנסת הנגבי.

אליקים העצמי (התחיה):

חבר הכנסת אורון חצה את הקו הציוני הכחול-לבן כאשר פנה לשר הבינוי והשיכון בדרישה שלא ליישב 10,000 עולים חדשים בוואדי-עארה, וטען כי הקמת יישובים יהודיים חדשים לעולים בלב-לבו של אזור ערבי צפוף תיצור מוקד נוסף של חיכוך וליבו יצרים.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

תקרא עד הסוף, אתה לא מדבר אמת.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת אורון, תעזוב את זה. היתה לך הזדמנות.

אליקים העצמי (התחיה):

אם זה לא יהיה על חשבון הזמן שלי, אני מוכן.

היו"ר נ' מסאלחה:

תתחשבן אתי לגבי הזמן, לא אתו. תמשיך לדבר.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

תקרא עד הסוף.

אליקים העצמי (התחיה):

בדבריו כאן נוטע חבר הכנסת חיים אורון בעם ישראל תסבין אשם. אצלו הרוצח הוא קורבן, והקורבן — רוצח. הוא נותן לגיטימציה לפיזצל חוסייני, ראש המחבלים בארץ-ישראל. המחבל הערבי דוקר ורוצח למען מטרה פוליטית: הוצאתו, כשלב זה בלבד, מיש"ע. את הקציר הפוליטי של מעשי הדמים מספק לו חבר הכנסת אורון, כמוכן לא ביודעין ולא במכוון, בנצלו כל מעשה רצח להטפה לנסיגה, הלא היא מטרתו של הרוצח.

מהטעם הזה אני מבקש להסיר את הצעתו מסדר-היום.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אליקים העצמי (התחיה):

אם יורשה לי, אני מסכים לקרוא את הודעתו של חבר הכנסת אורון עד הסוף.

היו"ר נ' מסאלחה:

לא. אני מודה לך.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת שבח וייס מציע להסיר את הצעתו של חבר הכנסת הנגבי. בבקשה.

שבח וייס (המערך):

אני רוצה להסביר בקיצור. הרי יש לי התנגדות נחרצת לעמדות של גנדי, ולא הייתי מכבד את זמנה של הכנסת על כך. אני בחרתי דווקא את הצעתו של חבר הכנסת הנגבי, משום שחבר הכנסת הנגבי, כמו חברי כנסת נוספים, יוצא עם הרעיון להטיל עונש מוות על מחבלים כל אימת שקורה אסון נורא. שאלתי אותו מדוע הוא לא שם לב לכך שכאשר מר בגין היה ראש ממשלה הוא לא עשה את השינוי הזה.

שצריך להגיע להידברות אתם, ואני יודע שהיא לא תהיה קלה. אתם — כן, עם מי שרוצה להשמיד אותנו בדרך כזאת או אחרת — לא.

לכן הממשלה הזאת וקודמותיה הציעו חזור והצע, פעם אחר פעם, להיכרך, מאז הסכמי קמפ-דייוויד והאוטונומיה ועד התוכנית מ' 14 במאי 1989, שהוצעה בממשלה משותפת. בעניין זה היו ויכוחים קשים גם בתוכנו, גם בתוך מפלגתי. אני מסכים שצריך לדבר, אבל אנחנו לא רוצים לדבר? הבעיה האמיתית איננה אצלנו, עם כל חילוקי הדעות בתוכנו. הבעיה האמיתית היא הטרור והפחד המושלטים עלי-די גורמים חיצוניים ופנימיים בצד השני.

לכן אין מנוס מלהמשיך להילחם בתופעות הטרור האלה, כדי לאפשר תחילת הידברות, כדי לאפשר מגעים, כדי לאפשר יצירת חיים ביחד, כדי לאפשר חיים ביחד בכבוד בין יהודים לערבים בארץ-ישראל, בהסדר מדיני מכל סוג שהוא. אני יודע מה אני רוצה, אני יודע מה אנשי השמאל רוצים, אבל בכל דרך שהיא צריך ליצור חיים ביחד בין יהודים לערבים, חיים בכבוד, ולא להגביה עוד את חומת השנאה ואת קיר הפחד, שלצדדי גדלים בשכונות האחרונים. אבל אל נטיל את האשמה בנו, כי האשמה איננה בנו, במקום הוויכוחים שאנחנו אוהבים מאוד לנהל בתוכנו, נזכור איפה מוטלת האשמה באמת.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מבקש לסכם את דברי ולומר: אנחנו עוברים ימים שבהם יש אירועי טרור. היו לנו אירועי טרור מסוגים שונים גם בעבר. גם בעבר התגברנו, גם הפעם הזאת נתגבר, עם זה שאנחנו מבכים מתים ומאחלים החלמה לפצועים. אנחנו צריכים לזכור, שהמאבק על הארץ הזאת לא נגמר. אנחנו צריכים להמשיך לנהל אותו עד כמה שניתן ביחד, עד כמה שניתן תוך שמירת ערכי המוסר שלנו, ולדעת שאין פתרון מחר בבוקר. אבל עלינו, כולנו יחד, האחריות לנצח במאבק הזה כדי לאפשר חיים ושלום בארץ הזאת.

אני מציע, אדוני היושב-ראש, להעביר את כל ההצעות שהועלו כאן לוועדת החוץ והביטחון של הכנסת. תודה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה, אדוני השר.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש לשאול את כבוד השר.

היו"ר נ' מסאלחה:

לא, לא שואלים.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

— — — אדם צריך להגן על מי שהוא מופקד עליו ישירות.

היו"ר נ' מסאלחה:

סליחה, זו שיחה בינך לבין השר. תעזוב את זה. אתה נאמת והוא ענה לך.

אליקים העצמי (התחיה):

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת העצמי, אתה עומד על בקשתך להציע הצעה אחרת לגבי הצעתו לסדר-היום של חבר הכנסת חיים אורון?

אליקים העצמי (התחיה):

יש לי הצעה אחרת לגבי הצעתו של חבר הכנסת חיים אורון.

יש כאן סכנה ממדרגה ראשונה. אנחנו יוצרים אשליה בקרב הציבור, שהטלת עונש מוות על מחבלים תרתיע. זו אשליה מסוכנת. שום ראש ממשלה נורמלי, לרבות שני ראשי ממשלה מן הימין — כאשר הם הגיעו לתפקיד לא העלו על דעתם שאפשר לעשות שימוש בחוק הזה. זה רק יוצר אווירה נוראה, ואחר-כך יש כאלה שמפרשים את זה פירוש נוסף ויוצאים בהפגנות "מוות לערבים". זו הסתה, זה לא רציני, אי-אפשר להפעיל את זה. כל אחד יודע מרוע, וחוזרים על זה וחוזרים על זה.

על כן, כדי לשבור פעם אחת ולתמיד את המיתולוגיה הפרימיטיבית הזאת, עם העצה הפרימיטיבית הזאת, אני מבקש להסיר את ההצעה מסדר-היום.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת חיים אורון יציע להסיר את הצעתו של חבר הכנסת גרשון שפט, במסגרת דקה. אתה לא הולך לקרוא יותר מדי. בבקשה.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אני מבקש להמשיך את המסמך שממנו קרא חבר הכנסת העצני, ובו נאמר: "עדיין יש אזורים שוממים וריקים רבים ברחבי מדינת ישראל בלי לפגוע באוכלוסייה ערבית ולתקוע קרץ בכשרה, אמר חבר הכנסת אורון והוסיף, שכל תכנון של התיישבות יהודית נוספת בוואדי-עארה מחייב בראש ובראשונה — יכול להיות שלמישהו דרוש פה פרק בהבנת הנקרא — "מחייב בראש ובראשונה התמודדות עם מכלול בעיות הקרקעות, שטחי המתאר והשיפוט של יישובים ערביים קיימים באזור הזה". בראש ובראשונה. יש מוקדם ומאוחר גם בתורת ההתיישבות של יהודים ציונים בארץ-ישראל.

אני מודה ומתוודה, שכל פעם שחבר הכנסת העצני מוציא אותי מכלל הציונות ועושה הבחנה ביני לבינו, אני נעשה ציוני גא יותר, פחות מתוסכן, ומשאיר אותו בתסבוכיו.

אליקים העצני (התחיה):

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת חיים רמון, אתה מסכים להצעת השר להעביר את הצעתך לוועדת החוץ והביטחון?

חיים רמון (המערך):
אני מסכים.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת יוסי שריד איננו.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
הוא אמר לי שהוא מסכים.

היו"ר נ' מסאלחה:
יש לך יפוי כוח?

חבר הכנסת, צחי הנגבי?

צחי הנגבי (הליכוד):
אני מסתפק בתשובת השר.

היו"ר נ' מסאלחה:
אם כך, אנו לא מצביעים על ההצעה של חבר הכנסת שבח וייס.

חבר הכנסת חיים אורון?

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
אני מסתפק בהודעת השר.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת אמנון רובינשטיין אמר שהוא מסכים.

חבר הכנסת גרשון שפט, אתה מסכים?

גרשון שפט (התחיה):
כן.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת יצחק לוי?

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):
מסכים.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת זאבי עזוב, אבל הוא השאיר פתק שהוא מסכים לכל הצעה של השר.

חבר הכנסת שלמה דיין?

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
מסכים.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת האשם מחאמיד?

האשם מחאמיד (החיות הרמוקרטית לשלום ולשוויון):
מסכים.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת צירלי ביטון?

צירלי ביטון (החיות הרמוקרטית לשלום ולשוויון):
מסכים.

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, אנו מצביעים על ההצעות של חברי הכנסת רמון. שריד — — —

חיים רמון (המערך):

אני מסתפק בתשובת השר. אני לא מסתפק... רציתי תשובה אחרת, אבל לא יצא.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת יוסי שריד איננו. חברי הכנסת, אנחנו מצביעים על יתר ההצעות לסדר-היום: של חברי הכנסת יוסי שריד, אמנון רובינשטיין, יצחק לוי, שלמה דיין, האשם מחאמיד וצירלי ביטון. מי בעד העברת ההצעות לוועדת החוץ והביטחון?

קריאה:

אילו הצעות?

היו"ר נ' מסאלחה:

ההצעות שהזכרתי, חוץ משתיים שהציעו להסיר. זו הצבעה מס' 11.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לוועדה — 17

נגד — 1

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הנושא שהעלו חברי

הכנסת צ' ביטון, ש' דיין, יצ' לוי, ה' מחאמיד,

א' רובינשטיין ו' שריד לוועדת החוץ

והביטחון נתקבלה.

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, אנו מצביעים עתה על הצעתו של חבר הכנסת גרשון שפט. מי בעד ההצעה להעביר אותה לוועדה? מי שנגד, זאת אומרת, מי שרצה להסיר את ההצעה, יכול להצביע נגד. זו הצבעה מס' 12.

חברי הכנסת, אנו מצביעים עתה על הצעתו של חבר הכנסת גרשון שפט. מי בעד ההצעה להעביר אותה לוועדה? מי שנגד, זאת אומרת, מי שרצה להסיר את ההצעה, יכול להצביע נגד. זו הצבעה מס' 12.

ה צ כ ע

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לוועדה — 14

בעד ההצעה שלא לכלול

את הנושא בסדר-היום — 2

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר

הכנסת ג' שפט לוועדת החוץ והביטחון

נחקבלה.

ה צ כ ע

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לוועדה — 9

נגד — 5

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר

הכנסת ר' זאבי לוועדת החוץ והביטחון

נחקבלה.

ט. הפסקת המשא-ומתן על פיצויים לנפגעי הנאצים ממזרח-גרמניה

אחרי איחוד גרמניה *

היו"ר נ' מסאלחה:

ובחקיקתה בתחום הפיצויים החומריים. הכנסת רוצה לקבוע, עם זאת, שחלק גדול מהנדרשים אשר קיבלו את הפיצויים האלה הצליחו להתבסס באופן חלקי ולשקם את חייהם; עם זאת, עד היום לא נפתרה בעייתם של חלק גדול מהנדרשים החיים בישראל, והיא אף החרפה עקב גילם המתקדם.

חברי הכנסת, אנו עוברים לנושא הבא שעל סדר-היום. כרשותכם וגם ברשותך, אדוני שר החקלאות, היות שחבר הכנסת שבח וייס עומד להחליף אותי עוד מעט בניהול הישיבה, הוא יקרא סיכום בנושא: "הפסקת המשא-ומתן על פיצויים לנפגעי הנאצים ממזרח-גרמניה אחרי איחוד גרמניה".

היתוספות מאות אלפי עולים מארצות אירופה, שחלק מהם, כ-10%, נפגעי השואה והמלחמה — מחייבת גם היא פתרון הולם.

חבר הכנסת שבח וייס יקרא הצעת סיכום בשם סיעת המערך, הליכוד, ר"צ, מפ"ם, שינוי ואגודת ישראל.

שבח וייס (המערך):

גם התחיה.

עם נפילת חומות ברלין ואיחודה של גרמניה, אין להתעלם עוד מחלקה ומאחריותה של גרמניה המזרחית לאותו פרק אפל של ההיסטוריה, שלא בא עד כה לביטוי ולמימוש בתחום זה של פיצויים, שהוא, כמובן, תחום צר של כל הבעיה הזאת, אבל חשוב מאוד לאנשים האלה.

היו"ר נ' מסאלחה:

לא כתוב לי.

הכנסת מאוכזבת מכך שבהסכם לאיחוד גרמניה לא הוזכר עניין השואה, והיא משוכנעת שגרמניה המאוחדת חייבת לעשות הכול כדי שהעול הזה יתקן.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אני מבקש לצרף גם את סיעתי.

הכנסת תקיים למימוש מטרה זאת מגעים וקשרים עם הפרלמנט הגרמני, לרבות הבונדסטג, שזה עתה נבחר, והיא תובעת מממשלת ישראל להמשיך במגעים ובמשאיה עם ממשלת גרמניה המאוחדת, כדי להביא את העניין של הפיצויים והשילומים לידי סידור מספק.

היו"ר נ' מסאלחה:

גם ש"ס.

אני רוצה להוסיף עוד משפט אחד: אנחנו מציינים שאין ספק שהמחויבות של גרמניה כולה לנפגעי השלטון הנאצי עומדת, והכנסת לא תוותר על זכותה לייצג בעניין זה את מדינת ישראל ואת העם היהודי. תודה רבה.

שבח וייס (המערך):

כל מי שרוצה להצטרף. פשוט לא הספקתי.

שבח וייס (המערך):

הצעת סיכום לדין על מתן פיצויים מגרמניה המזרחית, הצעה שהעליתי כאן בכנסת בשבוע שעבר. כאמור, זאת הצעת סיכום בשם כל הסיעות שאדוני היושב-ראש הזכיר:

ב-14 במאי 1990 הניחה ועדת הכספים של הכנסת מסקנות-ביניים על שולחן הכנסת בנושא הפיצויים מגרמניה לנפגעי ולנכי הרדיפות והמלחמה בנאצים.

הכנסת מעריכה את מעשיה של הרפובליקה הפדרלית של גרמניה, שהכירה מאז הקמתה באחריותה כלפי נרדפי הנאצים

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה. חברי הכנסת, אנו מצביעים. מי בעד הודעת הסיכום

כפי שקרא אותה חבר הכנסת שבח וייס? זו הצבעה מס' 14.

— הפסקת המשאומתן על פיצויים הנאצים ממזרח-גרמניה אחרי איחוד גרמניה;
— הצעה לסדר-היום —

הצעת הסיכום שהביא חבר הכנסת ש' וייס
נתקבלה.

ה צ ב ע

בעד הצעת הסיכום שהביא

חבר הכנסת ש' וייס — 12

נגד — אין

נמנעים — אין

היו"ר נ' מסאלחה:

אני קובע שההודעה אושרה.

י. הצעה לסדר-היום

ירידת מחירי הפטמים — ירידה וקוץ בה

של משפחות החיות ועובדות במשקיהן. מהן רק בחקלאות
ומהן כשילוב עם פרנסות אחרות.

רבותי חברי הכנסת, אני רוצה להביא לפניכם עיוות מעגף
החלב לקראת שנת התכנון 1990 הודיעו ליצרני החלב מה
תהיה מכסתם האישית במסגרת מכסה כוללת בהיקף של 840
מיליון ליטר חלב. לשמחתנו, האוכלוסייה כארץ גדלה מדי יום
ועמה גדל גם הביקוש, והצריכה הגיעה בשנת 1990 ל-890
מיליון ליטר חלב. על סמך גידול בצריכה הודיעה מועצת החלב
ליצרנים, ורק לקטנים שבהם, שהם יכולים לייצר יותר, בהיקף
של 30 מיליון ליטר. אולם מסתבר שהאוצר הטיל וטו, וזאת
בגלל 2.5 מיליוני ש"ח.

אדוני שר החקלאות, איך אתה מישיר עיניים אל יצרני
החלב הקטנים, הפוורים בכל חלקי הארץ, שמועצת החלב
הודיעה להם, ודומני שבאישורן, שיש להם אפשרות לייצר
יותר, ואמרו להם גם כמה יותר, והם ייצרו את החלב הזה?
עכשיו אומרים להם: מה שהודענו לא הודענו, ומה שהבטחנו
לא הבטחנו.

אתה בן ההתיישבות ורוצה בטובתה ללא ספק לא פחות
ממני. אני מציע לך לפקוד עיניים. פקדי האוצר, חולמים
במשך שנים על משק חופשי והדבר אינו עולה בידם לא
בתעשייה ולא בבנייה, מצליחים ליישם את הרעיונות שלהם רק
בחקלאות. בכל מדינות העולם המערבי מעורבות המדינה
בתעשייה ובבנייה היא מזערית ובחקלאות המעורבות היא
מרבית, ואילו אצלנו הכול הפוך.

תוספת העלייה, שהיא ברכה למדינה מכל הבחינות,
מביאה אתה גם תוספת רצינית של צרכני מזון, דבר המקל
מאוד את הארגון מחדש של החקלאות. אבל צריך לעשות זאת
על-פי צורכי העתיד, ולא על-פי רעיונות מגירה מהעבר.

עדיין לא מאוחר. צריך לעצור, "לעשות חושבים",
ולהחליט על מדיניות שתיתן לשוק את מה שהוא צריך,
ובמחירים סבירים, ולחקלאי — אפשרות להתפרנס מעמלו.

אני מבקש לקיים דיון במדיניות החקלאית במדינת
ישראל. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אדוני שר החקלאות, בבקשה תשובתך.

שר החקלאות ר' איתן:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הירידה הנוכחית
במחירי הפטמים נובעת מתגובת המשווקים על עודפי היצע
צפויים, נוכח האייכולות לאכופ את התכנון, וזאת בעקבות
איתפקוד מועצת הלול ואי-חוקיות כללי המכסות שפורסמו
בתחילת הרבעון. איתפקוד זה נובע מחוסר היכולת לכנס את
מליאת מועצת הלול עקב עיכובים שונים. עיכובים אלה,

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לנושא הבא בסדר-היום,
הצעה לסדר-היום מס' 4081, של חבר הכנסת גדליה גל
בנושא: ירידת מחירי הפטמים — ירידה וקוץ בה. בבקשה.

גדליה גל (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בשבוע שעבר התבשרנו
שמחירי הפטמים צנחו והמחירים ירדו בכ-15%. לפני כמה
שבועות עלו בבת אחת מחירי הביצים עד כדי 75%. מערכות
התיווך ניצלו גם את עליית המחירים וגם את הירידה להגדלת
פער התיווך. אני שואל: מי צריך את הסחרור הזה? לאן זה
מוביל? ומה בעצם קורה כאן? האם זה נובע ממדיניות
ממשלתית חדשה של "תנו לחקלאים להתמודד עם התוצרת",
בהנחה שהשוק יתאים כבר את ההיצע לביקוש, או אולי הסיבה
נעוצה במאבק המתנהל כבר כמעט שנה בין שר החקלאות ובין
שר התעשייה והמסחר על הרכב מליאת מועצת הלול?
והתוצאה של המאבק הזה היא, שלמועצת הלול אין מליאה,
והחודשים חולפים ומבקר המדינה מתרע, ומליאה אין גם
היום, כמעט שנה. החלטות מועצת הלול אינן חוקיות, לכללים
שהיא קובעת אין ערך, ציבור הלולנים אינו מתייחס להודעות
המועצה, והאגריקה חוגגת.

וכל זה משום שיש בוודאי כמה חברים במרכז הליכוד או
מקורבים שצריך לסדר להם תפקיד או מקום, ומליאת מועצת
הלול היא כנראה מקום מכובד. המבקר מתרע ואין מאזין ואין
מקשיב — הצניעות במיטבה.

אדוני שר החקלאות, אתה חייב להסביר מהי המדיניות
החקלאית של ממשלת ישראל. ברחבי הארץ יש אלפי משפחות
שעיסוקן המלא או החלקי בחקלאות. מה הבשורה שאתה מביא
להן? עונה אחת ירוויחו הרבה כי המחירים המריאו, ואילו
בשנה שלאחריה יפסידו כי המחירים יצנחו?

בסימפוזיון שנטלתי בו חלק לפני כשנתיים ביקשתי ממר
ויינשל, נשיא ה"שופרסל", לסווג את הענפים החקלאיים לפי
עוצמת פער התיווך שבהם. ותשובתו הייתה: בחלב, בביצים
ובפטמים פער התיווך קטן; בפירות, בירקות ובבקר לבשר פער
התיווך גדול בהרבה. והפלא ופלא, ככל שהענף מתוכנן יותר,
פער התיווך קטן; ככל שהוא חשוף לכוחות השוק, פער התיווך
גדול יותר.

אדוני שר החקלאות, אתה בוודאי יודע שבענפים שבהם
יש עודפים המחירים צונחים, והחקלאי איננו מוציא אפילו את
הוצאות הייצור. ואני שואל אותך, כיצד אתה מתכוון להבטיח
את יצרני הביצים והפטמים מפני היווצרות עודפים?

אני אינני רואה בסוכסידה מטרה, אבל אני רואה כמטרה
מתן יציבות לחקלאי, שבלאו הכי חשוף לפגעי הטבע ולפגעים
נוספים. ללא יציבות לא תהיה בארץ חקלאות במובן הפשוט

— הצעה לסדר-היום: הצעת חוק הרשויות המקומיות (פטור חיילים, נפגעי מלחמה ושוטרים מארנונה) (תיקון מס' 4) —

בה. העיקר שהסכום הכולל יישאר, ואת זה אנחנו יכולים להבטיח על-ידי פיקוח על המדגרות, לרבות פיקוח מחמיר על המדגרות ביהודה ובשומרון ועל ההברחות של כל התוצרת החקלאית משם.

מסתמן סיכוי לייצוא. אני חושב שאנחנו בשלב של שיפורים וייעול בענף לקראת הורדת מחירי הייצוא, כדי שנוכל להתחרות גם בשוקי חוץ.

אם שאלת מה היא המדיניות הכוללת לגבי החקלאות במדינה, הרי המדיניות הזו, כפי שאני מגדיר אותה וכפי שהיא גם הוצגה בממשלה, היא לספק מזון במחירים סבירים, להימנע מייבוא, לתת פרנסה לחקלאים, שיהיה מחיר סביר ליצרן ומחיר מינימלי לצרכן. המדיניות היא לייצר כמה שיותר מזון עבורנו, לקנות כמה שפחות בחוץ, לייצא כמה שיותר.

אני מציע להעביר את ההצעה לדיון בוועדת הכלכלה.

היו"ר ש' וייס:

תודה. חבר הכנסת גדליה גל, אתה מסכים להצעה של השר להעביר את הנושא לוועדת הכלכלה?

גדליה גל (המערך):

אני מסכים.

היו"ר ש' וייס:

אנחנו עוברים עכשיו להצבעה על ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הכלכלה. זו הצבעה מס' 15.

ה צ ב ה

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לוועדה — 8

נגד — אין

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הכלכלה

נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

בשמונה בעד, ללא מתנגדים וללא נמנעים, החליטה הכנסת להעביר את הנושא לטיפול של ועדת הכלכלה.

יא. הצעת חוק הרשויות המקומיות (פטור חיילים, נפגעי מלחמה ושוטרים מארנונה)

(תיקון מס' 4), התשנ"א — 1990 *

(קריאה ראשונה)

כיום, סעיף 6 לחוק הרשויות המקומיות קובע גבול לפטור מארנונה הניתן לחיילים, לשוטרים ולנכים, המבוסס על מספר החדרים.

הרשויות המקומיות מבססות כיום את חישובי הארנונה לפי מבחן של חדרים. הצעת החוק באה לקבוע גם מבחן של מספר המטרים הרבועים של הדירה לגבי פטור מארנונה לחיילים, לנפגעי מלחמה ולשוטרים.

בחוק מוצע לקבוע, כי הגבול העליון של השטח שיוכה בפטור הוא 70 מ"ר, ולגבי משפחה שיש בה יותר מארבע

שמקורם בוויכוחים על הרכב המליאה, נמשכים כבר חודשים ללא הצדקה. אני מקווה שיסתיימו בתוך ימים ספורים.

שושנה ארכלי-אמולוניו (המערך):

למה לא מסיימים את מינוי החברים למועצת הלול? זה נמשך כבר שנה.

שר החקלאות ר' איתן:

יש ויכוחים, הוויכוחים האלה יסתיימו. המערכת המשפטית מעורבת בזה, ואני מקווה שבתוך ימים ספורים זה ייפתר.

היקף המלאי הקיים כיום אצל המשווקים אומנם עדיין לא הצדיק את הורדת המחיר בשיעור שירד, אך משרד החקלאות נרתם בכל זאת לפתרון הנושא על-ידי דאגה למימון ואחסון המלאי, ייצואו במידת הצורך והקטנת היקף היצע הפטמים בעתיד על-ידי רכישת ביצי רבייה לשימוש לאכילה. צעדים אלו ייצבו, לדעתנו, את השוק ויאפשרו להעלות שוב את מחירי הפטמים כדי שיתנו רווח סביר לחקלאי.

לגבי עליית מחירי הביצים, היא היתה בשיעור ממוצע של 40% לגבי כל הגדלים, וכשיעור גבוה יותר רק לגבי ביצים מס' 1. זאת כתוצאה מביטול הפיקוח ומהרפורמה בענף הביצים, והיא נבעה מביטול הסובסידיה, שהיתה בשיעור 30%, מניצול מלוא מחירי-המטרה לחקלאי השוק, לאחר שבמשך שנים הוא לא זכה לכך, ומהעלאת מתח השיווק הקמעונאי ל-8% עד 13%. בעבר היה המתח מגוון ופגע בשיווק הביצים. זו הפעם הראשונה שלחקלאים בכל הארץ משולם מחיר-מטרה מלא. במסגרת הרפורמה המוצעת יש הסדרים לייצוב הענף במידת הצורך על-ידי קליטת עורפים על-ידי הממשלה, והחשש ליירידת מחירים תלולה בעתיד אינו מוצדק.

אנחנו צופים גידול בצריכה. יש לנו חישוב לחמש שנים, לפי היקף העלייה הצפוי. הגידול הזה בצריכה בסוגים השונים של מוצרים מן החי, חלב ובשר וביצים — אני לא מדבר כרגע על ירקות ודרכים אחרים — הגידול יחושב ויחולק בצורה פרופורציונית למגדלים השונים.

אנחנו בוחנים דרכים לשמור על המכסות על-ידי פיקוח על המדגרות, ולא על-ידי ריצה ברחובות אחרי מי שמעבירים את התוצרת. הסך-הכול צריך להישמר, כלומר, צריך לשמור על כמות הביצים והבשר שצורכים במדינה, ולא אכפת לנו אם מישו מעביר את המכסה שלו לאחר ומאפשר לו להשתמש

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לנושא הבא בסדר-היום. אני מזמין את חבר הכנסת אריאל ויינשטיין להביא לקריאה ראשונה את חוק הרשויות המקומיות (פטור חיילים, נפגעי מלחמה ושוטרים מארנונה) (תיקון מס' 4), התשנ"א — 1990. בבקשה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הבית, אני מבקש להביא לקריאה ראשונה את החוק שאושר במליאה בקריאה טרומית, ואושר גם בוועדה פה-אחד.

לא עבר את המתאר, הוא לא פגע בנוף או במתאר האזורי — אנחנו יודעים שהיום אין כמעט בית שבו אין "גונב" מטר מפה וחצי חפירה משם, וסותם אותה עם קיר, ועושה שם כל מיני דברים.

אני מציע שלפחות בקטגוריה של בתים צמודי-קרקע פרטיים, שבהם אין התחשבות במכלול שלם של שכנים, נוכל להגיע למצב שבו המבחן יהיה המטר' של המתאר של הבית ולא המטר' למגורים.

היו"ר ש' וייס:
זה רעיון.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אברהם בורג (המערך):

כיוון שאתה כן הולך לשנות כאן את המבחן — — —

אברהם פרוז (תנועת המרכז — שינוי):
יש היתר בנייה.

אברהם בורג (המערך):

הסיבה היחידה שטרחתי להישאר כאן עד השעה הזאת היא בדיוק הסעיף הזה.

היו"ר ש' וייס:

תורה רבה. זהו דיון בקריאה ראשונה, וזהו גם הזדמנות להעלות רעיונות.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

ברשות היושב-ראש, רצוני לומר לחבר הכנסת בורג, שהמבחן של מטר' לא נקבע לצורך נוחות, אלא הוא פונקציה של כחנן. אנחנו לא מגדילים את הצפיפות בשכונה, משום שיש בה כך וכך בתי-ספר, גני-ילדים, מוסדות ציבור. אם נתיר זאת ללא הגבלה, נגדיל את מספר הנפשות — — — זה צריך להיעשות אגב בקרה.

היו"ר ש' וייס:

זהו הסבר אחד. וכמובן ההסבר העיקרי זה שורה.

חבר הכנסת חיים אורון — איננו באולם. חברת הכנסת שושנה ארבל-אלמזולינו, בבקשה. אחריה — חבר הכנסת יאיר צבן, ואם הוא לא יהיה באולם — חבר הכנסת רן כהן, ואם הוא לא יהיה — חבר הכנסת חגי מירום, ואם הוא לא יהיה — חבר הכנסת שבח וייס. אני מבין שגם חבר הכנסת מיכה גולדמן נרשם לדיון.

שושנה ארבל-אלמזולינו (המערך):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, ראשית ברצוני לברך את חבר הכנסת ויינשטיין על יוזמתו להביא לתיקון החוק, כדי להתאימו למעשה לשינויים בשיטה הנהוגה היום בעיריות בכל הקשור למתן פטור לשוטרים, לחיילים ולנפגעי מלחמה.

אני רוצה לציין, שאכן ראויים החיילים והשוטרים ונפגעי המלחמה לפטור הזה שניתן להם. מי כמונו יודעים להעריך את התרומה שלהם ואת המאמצים שעושים חיילינו באשר הם שם בהגנה על ביטחון המדינה ועל ביטחון אזרחיה. הם מחריפים את נפשם, ולא אחת גם מקריבים את חייהם, לצערנו הרב. והשכול הוא רב, ולא יודע מעצורים ולא גבולות.

בתקופה שבה אנחנו נתונים ביטחון הפנים מדאג, והוא התערער במקצת בחודשים האחרונים. נקווה שתהיה רגיעה בתחום הזה וייתן ביטחון לאזרחים. לכן, הם ראויים לפטור

נפשות — 90 מ"ר. המבחן החדש לפי שטח מהווה גם הטבה לגבי הקבוצות האלה. זאת משום שנהוג לומר, ששני חדרים וחדר שירות שטחם 55 — 60 מ"ר, וכאן אנחנו קובעים גבול עליון של 70 מ"ר, ואילו דירה בת שלושה חדרים שטחה 75 — 80 מ"ר, וכאן נקבע גבול עליון של 90 מ"ר. כלומר, בהצעת החוק יש גם קביעה של מבחן אחר, שהוא מקובל היום ברשויות המקומיות, וגם הטבה.

אני מבקש לומר במסגרת זו לחברי הבית, שאני חושב שמה שהראוי שמשדר הפנים ינהיג אחידות לגבי מטר' של דירה. כיום הרשויות המקומיות קובעות כמעט לפי ראות עיניהן ולפי רצונן מהו שטח של דירה. אנשים שקונים דירה אינם יודעים אם 75 מ"ר כוללים מרפסות או לא כוללים מרפסות, כוללים חדרי שירות או לא.

מיכה גולדמן (המערך):

חשוב שנתייחס לנושא לגופו. אין צורך לפנות למשרד הפנים. הרשויות המקומיות מפרסמות בצו המסים את כל הנתונים הללו, האם השטח כולל חדרי שירות או מקלט וכדומה — — —

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אני מבקש שתהיה אחידות בכל הארץ. זאת בקשתי.

מיכה גולדמן (המערך):

אתה מדבר על שטח ברוטו ונטו.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

ברוטו ונטו. אנחנו יודעים שיש בתל-אביב דירות של 90 מ"ר, ולמעשה שטחן הוא 130 מ"ר; ויש דירות של 130 מ"ר, ולמעשה השטח שלהן הוא 90 מ"ר, תלוי מתי בנו את הבית וכדומה. חוסר האחידות בנושא הזה גורם לקשיים. אם הרשויות המקומיות עברו למבחן של מטרים רבועים של דירה, חשוב לדעת מהו המטר' של דירה, מה הוא כולל. זה חשוב לקבלנים, לצרכנים, לעיריות, לכולנו. וזהו הערת אגב במסגרת הדיון בחוק.

אני מבקש לאשר את הצעת החוק בקריאה הראשונה.

היו"ר ש' וייס:

הדיון בחוק יהיה אישי. ככל שתקצרו בדברים כן ייטב. חבר הכנסת אברהם פרוז — איננו באולם. אחריו — חבר הכנסת אברהם בורג, בבקשה. אחריו — חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי.

אברהם בורג (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני כמובן תומך בחוק. אני רוצה להוסיף משהו, ואני מבקש בקשה אישית מחבר הכנסת ויינשטיין, שכאשר החוק יגיע לדיון כוועדה ידאג לכן שאני אוכל להגיע לכלל הבעת דעה בנושא הזה. יכול להיות שתצטרף לדעתי ותתמוך בתוספת לחוק שאני רוצה להציע.

אתה רוצה לשנות את המבחן של חדרים. אתה רוצה למצוא מבחן אחר. אני רוצה להוסיף עוד דבר, ואגב התיקון הזה יכול להיות שכבר נתפס טרמפ ונלך קדימה.

יש היום בנייה רבה ברחבי הארץ, בנייה שעור הולכת ומתרחבת, של בתים צמודי-קרקע, בתים פרטיים. כאשר אני רוצה לשנות משהו בדירה, אני לא צריך להיות תלוי בכל השכנים, אני או שכני שגר בבית הדרומי-מפחתי שלי. עד היום האישור לגבי אחוזי בנייה ניתן בתוך הבית לפי מטר'. אני רוצה להציע זהו אחרת. תזה זו תאמר, שאישור הבנייה יינתן על-פי ההיקף. אם בתוך הבית הצליח אדם לחפור לעומק והוא

הזאת, שהיא כהחלט סבירה ונכונה, כפי שאמרתי לו גם בעת הדיון בהצעת החוק, לאחר הקריאה הטרונית, אני בהחלט תומך בהעברת הצעת החוק לוועדה כדי שנוכל להכינה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

בהזדמנות זו אני רוצה להתייחס לבעיה בסיסית אחת. היא קשורה במידה מסוימת לדברים שאמרה חברת הכנסת שושנה ארבל-אלמזלנו. כל הנושא של ארנונה לרשויות המקומיות הוא עניין שצריך טיפול שורש מן היסוד. עוד בשנת 1968 קבעו בכנסת, שארנונה כללית של הרשות המקומית היא מס שהרשות המקומית מטילה כלי שיהיה צורך באישור שר הפנים. אני חושב שמאז כמעט לא היתה פעם אחת שלא היתה התערבות ממלכתית, בכיוון זה או אחר, ומאז חוק יסודות התקציב — העצמאות הזאת אבדה לחלוטין. אני חושב שזה לא טוב. אני חושב שהרשות המקומית צריכה להיות עצמאית הרבה יותר בקביעת הארנונה. צריך להחמיר עם הבעיה הזאת. נכון שצריך להיות איזה פיקוח כדי שלא תהיה השתוללות, אבל אינני יודע אם הדרך של אישורי שר הפנים היא הדרך הנכונה והנאותה. כתוצאה מכך קרה לא פעם אחת, שהממשלה דרשה להעלות את הארנונה של הרשות המקומית, ולא עלימנת להיטיב עם האזרחים, אלא כדי שהיא תוכל להקטין את הסכומים שהיא תיתן לרשויות המקומיות. אז מה הועילו חכמים בתקנות?

דבר נוסף, אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, עם אותה דרישה ליתר עצמאות וחופש פעולה של הרשות המקומית לקבוע את שיעור הארנונה, צריך למצוא מנגנון שהאזרח יוכל להשיג ולערער על שיעור הארנונה. על-פי המצב החוקי הקיים אין אפשרות כזאת. אומנם האזרח יכול לבוא לעירייה, לרשות המקומית, ולהגיד: קבעתם שדירתי היא בגודל של 70 מטרים רבועים, 80 מטרים רבועים או 90 מטרים רבועים, וזה לא נכון, יש פחות מטרים רבועים. זאת קביעה שהיא פחות-אין-אובייקטיבית, כי זאת קביעה טכנית. אבל הקביעה שהאזרח צריך לשלם את הסכום הזה ולא סכום אחר אינה קשורה לא בהכנסתו ולא במעמדו אלא אך ורק בגודל הדירה, לפי המטר, ובאזור המגורים, ואזור המגורים לא תמיד משקף את המעמד מבחינת העשירוים השונים הקיימים במדינת ישראל. לכן, יש כאן תשלום די שרירותי.

כך יש כאן מצב מזוה מאד. מצד אחד, חופש פעולה של הרשות המקומית לקבוע את שיעור הארנונה, וזה איננו מבוצע הלכה למעשה בגלל התערבות ממשלתית; מצד שני, יש אפשרות תיאורטית של שרירות של השלטון המקומי כלפי האזרח בלי שהוא יכול לערער על הקביעות. הדבר הזה צריך תיקון. בייחוד בימים אלה, אדוני היושב-ראש, כאשר אנחנו מתכשרים שראש רשות מקומית אחת הלווה סכומי כסף מתקציב העירייה לרשות מקומית אחרת. אנחנו שומעים שהרשויות המקומיות במצב קשה, אבל אם יש להן עודפי כסף, טוב שישקיעו אותם בדברים סולידיים, בדברים שעליהם אפשר לקבל ערבות, ולא לתת הלוואות לרשויות מקומיות אחרות, שעצם העובדה שהן זקוקות להלוואות מראה מה הוא מצבם. בתחום זה יש הפקרות. לפי התחושה שלי, ואני בודק עכשיו את העניין, הלוואות האלה אינן ניתנות מתוך אלטרואיזם או מתוך רצון לעודד את השלטון המקומי, אלא כדי להשיג יעדים פוליטיים ומפלגתיים בבחירות לשלטון המקומי, ועוד ארחיב את הדיבור על כך במסגרת אחרת.

היו"ר ש' וייס:

זה נשמע פיקנטי. אולי אפשר יהיה לקבל קצת אינפור-

מציה.

הזה וזה מגיע להם. לא אחת שואלים: מדוע נותנים לאלה ומדוע לא לאחרים?

כאשר אני קוראת שגם הנכים זכאים, אני שואלת: האם הכוונה רק לנכי מלחמה? מה עם נפגעי פעולות איבה שהם נכים, שיש להם זכויות של חיילים ושל משפחות שכולות? ומה עם נכי הביטוח הלאומי, שגם הם אומללים לא כמעט, וקצבת הנכות שהם מקבלים מהביטוח הלאומי מאפשרת להם קיום בקושי? האם הם אינם ראויים לפטור?

כאשר מדובר על חיילים, האם הכוונה רק לחייל שגר בדירה בגפו, או גם לחייל שגר עם משפחתו? והאם מדובר במשפחה של חייל במשרת כיום או גם של מי ששירת בעבר, שהשתחרר ועדיין משרת במילואים?

הדברים הללו חייבים להיות ברורים. יש לדעת מי הן הקבוצות הנהנות. אני חושבת שמשפחה שהבן שלה משרת בצבא, או שהבת שלה משרתת בצבא, אכן תהיה זכאית לפטור הזה מארנונה. השאלה היא אם לכך הכוונה. אני מפנה שאלה זו למציע.

אסור לנו להמשיך ולהפלות בין נכי מלחמה ונפגעי פעולות איבה לבין נכי הביטוח הלאומי. די בכך שהם מפלים בדברים אחרים. כאן צריך להיות דין אחד לכולם.

נושא אחרון, האם תשומת לב מיוחדת, הוא נושא הקשישים, במיוחד אותם קשישים שחיים על קצבאות הביטוח הלאומי ואין ביכולתם לשלם אותה ארנונה. אני יודעת שיש הנחות, אבל ההנחות אינן ניתנות באופן ארצי. לכל עירייה המדינית שלה ודרך ההתחשבות שלה בקשישים. אני חושבת שגם הקשישים שלנו, במיוחד אלה המתקיימים מקצבאות הביטוח הלאומי, זכאים להיכלל בקבוצה שתיהנה מפטור מארנונה.

אני מקווה שדברי יובאו בחשבון בעת שהוועדה תדון בהצעת החוק הזאת. אני מבקשת לכלול את הקבוצות הנוספות.

משפט אחרון. אדוני היושב-ראש, לא פעם אחת התווכחנו על השיטה הנהוגה בעיריות. בעבר חישוב ארנונה לפי מספר חדרים, והיום — לפי מטר. כאשר מדובר בדירה של 90 מטרים רבועים — יכולה להיות משפחה מרובת ילדים, של עשר נפשות ויותר, ואז דירה של 90 מטר רבועים אינה מספיקה לה. יכולה להיות משפחה שלה דירה ששטחה גדול מ-90 מטרים רבועים, וההכנסה של אותה משפחה איננה גבוהה, והיא תהיה חייבת לשלם את מלוא הארנונה, כי היא לא תהיה זכאית לפטור. מדוע לא לשנות את השיטה? יושבים כאן מומחים בנושא של השלטון המקומי. אפשר לגבות ארנונה לפי הכנסה, לפי הכנסת המשפחה, ולא לפי מספר החדרים ולא לפי המטר.

גם הנקודה הזאת ראוייה לתשומת לב. אולי פעם ינהיגו את השיטה הזאת, וכך אכן ייעשה צדק חברתי ממדרגה ראשונה עם המשפחות האלה.

אני תומכת בהעברת הצעת החוק לוועדה.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי, בבקשה. אחריו, אם לא יהיו נוכחים אלה הרשומים, ידבר חבר הכנסת מיכה גולדמן.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, גם אני מצטרף לכרכות לחבר הכנסת אריאל ויינשטיין שהעלה את הצעת התיקון

קודם לכן ניצלו את המצב והעלו את הארנונה כמאות אחוזים, כתוצאה מהאינפלציה שהייתה באותן שנים — כשנה הראשונה של השינוי הגיעו המסים והארנונות של הרשויות לשיעור גבוה מאוד, כאשר בשביל חלק מהתושבים זה הפך להיות כאליו תשלום בעבור שוכר דירה; מעבר לשוכר הדירה המקובל, כי לא כולם בעלי דירות. בחלק מהמקומות באמת נעשה צדק עם קביעת התקרה, אבל מצד שני, ביישובים שבהם הייתה הארנונה נמוכה והם רצו להעלות אותה מעבר למרד; לא שר האוצר ולא שר הפנים היו מוכנים לחתום על זה, פרט למקרה חריג אחד או שניים, שבהם אישרו ארנונות גבוהות יותר. אין היום אחידות בין הרשויות, כשם שאין אחידות בין אזורים שונים, בין אזור שמצבו הכלכלי טוב יותר לאזור שמצבו הכלכלי קשה יותר, כמו למשל השכונות הדרומיות של תל-אביב, שאינן משלמות ארנונה וזה לזו שמשלמים באפקה או ברמת-אביב, למשל.

בזמן הדיון בחוק הזה בוועדה אני אגיש כמה הסתייגויות משום שאני רואה שבנושא הזה צריך לעשות שינויים.

חברת הכנסת שושנה ארכלי-אלמזלינו, חשוב שנדע דבר אחד: ברשויות יש ועדות הנחה לפנסיונרים ולגמלאים. נכון שאי-אפשר לתת הנחות לכולם, אבל זה לא אומר שאותו דבר צריך לקבוע לגבי כל גמלא.

שושנה ארכלי-אלמזלינו (המערך):
אני דיכתי על אלה החיים על קצבת הביטוח הלאומי.

מיכה גולדמן (המערך):
רציתי לעדכן אותך. הוועדות ברשויות המקומיות פועלות על-פי הנתון שעליו את מדברת.

שושנה ארכלי-אלמזלינו (המערך):
השאלה היא, אם כך זה בכל הארץ.

מיכה גולדמן (המערך):
כן זה בכל הארץ, משום שזו הנחיה של משרד הפנים, וכן פועלות הרשויות. יש רשויות שאפילו מיטיבות מעבר לזה — הנחה של 100% לכל מי שעבר את גיל ה-70, ואפילו בלי התייחסות למצבו הכלכלי.

יש כאן בעיה נוספת. הפטורים שעליהם מדברים אינם מתייחסים לנפגעי תאונות דרכים. אני הייתי כולל את הנושא הזה בדיון שיהיה בוועדה. בוועדה צריך לעשות בעניין זה תיקונים כאלה או אחרים, וזה בוודאי לא צריך להיות דבר אוטומטי, משום שמחר יבוא משהו ויגיד שהנה אנחנו נמצאים עכשיו בתקופה של קליטת עלייה ולכן צריך להקפיד את הארנונה למשך שנתיים.

רבותי, חשוב שנדע כי כל שקל שאותו לא תגבה הרשות מהאזרח יהיה אחר כך חסר לרשות, והיא תפנה בעניין זה לקופת-המדינה. אני מציע שלא נרחיב את ההנחות ואת הפטורים, משום שעל-ידי כך נהפוך את הרשויות לשלוחות של המדינה, בעיקר נוכח העובדה שחבר הכנסת וירשובסקי ואחרים, וגם אני נמנה עמם, תומכים במתן יתר עצמאות לרשויות המקומיות.

היו"ר מ' וירשובסקי:
תודה. אחרון המשתתפים בוויכוח — חבר הכנסת שבח וייס.

שבח וייס (המערך):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני שירתתי שנים אחרות בעיריית חיפה, ואני זוכר את החייון של ועדות הפטור למיניהן. זה היה מוקד חשוב של עוצמה וכוה. ראשי הוועדות

מדרכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
זה מאוד פיקנט, וזה היה גם בעיתון. אני חושב שאני אעלה על הדבר הזה בדרך אחרת ובהזדמנות אחרת.

עם זאת, אני מסיים ואומר שאני תומך בחוק. אני מברך את חבר הכנסת ויינשטיין, התיקון נחוץ. אבל הוא איננו התיקון המרכזי הנחוץ לנו בנושא הארנונה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):
מוסכם.

היו"ר ש' וייס:

אני מזמין עכשיו את חבר הכנסת מיכה גולדמן, ואחריו — על אחרון המתדיינים יודיע היושב-ראש. בבקשה, חבר הכנסת גולדמן.

מיכה גולדמן (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, החוק שהוגש על-ידי חבר הכנסת אריאל ויינשטיין הוא חוק שעשה צדק עם אנשי צבא הקבע והמשטרה, אבל אני חייב לנצל פה את תפקידי הכפול, גם כחבר הכנסת וגם כראש רשות.

חברי הכנסת, זה מחמיא מאוד לאנשי צבא הקבע, שחברי כנסת אומרים מעל במת הכנסת שנעשה להם צדק וצריך לעזור להם, כי הם נמצאים מחוץ לבית וכו'. אבל, רבותי, לא כל אנשי הקבע אינם חוזרים הביתה מדי ערב, לא כולם עסוקים מחוץ לבית. אני חושב שהרעיון שהועלה בזמנו לתת לאנשי צבא הקבע את ההנחה נבע מתוך מציאות מסוימת, כאשר השכר של אנשי הקבע ושל אנשי המשטרה היה ירוד. אני לא אומר שהשכר שלהם כיום הוא גבוה, אבל עם הזמן נעשו בו שיפורים.

עוד לפני שהייתי חבר כנסת התמודדתי עם ההצעה בדבר מתן הנחה לאנשי קבע ומשטרה כאשר אמרתי שיש לקבוע תקרה, ושלא יינתן לאיש קבע פטור אוטומטי בלי להתחשב בגודל הבית. ברוב הרשויות שינו את השיטה מחישוב על-פי מספר החדרים לחישוב על-פי מספר המטרים הרבועים. אני כמעט לא מכיר רשות בארץ שהחישב כה איננו כזה. המדידה לא נעשת עוד לפי מספר החדרים, אלא נעשת היום על-פי מטרים רבועים. עיריית חיפה היתה האחרונה שעברה לשיטה הזאת, והיא ניצלה את המעבר ממדידה לפי מספר חדרים למדידה לפי מטרים רבועים והעלתה את שיעור הארנונה למגורים בחיפה והשוותה אותו לשיעור הארנונה באזורים שונים בתל-אביב.

אני רוצה שנדע שיש בעיה עם הארנונה. נכון שעד לפני כארבע שנים קבעו הרשויות את שיעור הארנונה על-פי החלטת מועצת העיר; הקואליציה הביאה הצעה, מועצת העיר אישרה. לפני כארבע שנים, כתוצאה מלחץ של תעשיינים, ובעיקר של לשכת המסחר בישראל, שהפעילו לובי ככנסת, ועדת הכספים ביקשה התערבות, והחליטו שתהיה תקרה לארנונה, ושר האוצר ושר הפנים צריכים לאשר את הארנונה, וההחלטה היתה שהארנונה לא תהיה גבוהה מהמרד. כך זה החל לפני ארבע שנים. נדמה לי, ויתכן אותי חבר הכנסת וירשובסקי אם אני טועה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

כן, כן. זה נכון. זה התחיל עם התוכנית הכלכלית הראשונה משנת 1985, לפני כארבע שנים וחצי.

מיכה גולדמן (המערך):

ואז באמת יצא מצב לא-טוב. רשויות מקומיות, ששנים

הכנסת שנשארים עד שעה מאוחרת והעירו הערות ואינם לפחות לשמוע — — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

איראפטר להגיד ש-20:30 זו שעה מאוחרת.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

למי שמתכוון ללכת כבר מהשעה 19:00 לשמחה, והוא העומד כאן, זה כבר מאוחר.

היו"ר מ' וירשובסקי:

יכול להיות. אולי אתה מאחר, אבל זה לא מאוחר.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

חבר הכנסת שבח וייס ועמיתו, זה חוק של צילום מצב, חבר הכנסת גולדמן, כדי להקל על כולם וכדי שלא יהיו סיבוכים והזכאים יקבלו. זה חוק שמצלם מצב. במקום חדרים הוא עובר למטרו. זה הכול. אני לא בא להוסיף ולא לגרוע מהאוכלוסיות, ויש טעם בדברי חברת הכנסת שושנה ארבלי-אלמוליונו, שאמרה: בואו ניתן לרבים יותר, ובדברי חבר הכנסת גולדמן, שאמר: למה לאלופים, וכן הלאה. יש טעם בדברים. ידעתי שכרגע שאכנס לכאן אני צריך להיכנס לשחיטת פרות קדושות, ואין לי מאכלת. אין לי כוח למאכלת.

לכן אני מבקש מאוד מחבר הכנסת גולדמן לראות כך את החוק. שההסתייגויות שלו לא יגרמו לכך שהחוק לא יעבור ולא נוכל לעשות צדק עם אותם אנשים הבאים לעירייה ואומרים להם: המבחן הוא אחר, לך יש חדרים; והאיש רץ ומתרוצץ — ומה לעשות, הוא גם נכה. נעשה את צילום המצב ונעביר.

שושנה ארבלי-אלמוליונו (המערך):

תעשה זאת לכל הנכים.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

את צודקת בהחלט. אני רוצה לומר משהו לחברת הכנסת ארבלי-אלמוליונו. התכונתי היום לנאום בנושא ירושלים. אולי יהיה מעניין ליושב-ראש ולכולנו לשמוע, שכירושלים, עד 1 ביולי 1990, עברו דרך ועדת המשנה לפטור מארנונה למגורים, וללא מגורים, 40,250 מקרים, שהם כ-26% מסך כל חשבוניות החיובים. מזה כ-30,000 פנו מטעמים סוציאליים. סכום הפטור שהוענק לכל פטור מ-1 ביולי עומד על 75 מיליון שקל בירושלים, והוא כ-19% מסך החיוב. כך שגם כיום המנגנון הוא כזה, שמי שחושב שהוא נפגע או ראוי להנחה או להקלה מוצא את הדרך לפנות.

כל ניסיון היום להגדיל את המערכת ייתקל בהתנגדות, ובצדק, של ראשי הערים. גם כל ניסיון לצמצם לחיילים וכן הלאה, בגלל המצב, כמו שראינו בוועדת הכספים — גם הוא יגרם לכך שהדבר ייתקל בבעיות.

לכן המסקנה היא, שאנחנו צריכים להיות צלמים ולא אמנים, לצלם מצב, ואת האמנות נשאיר לימים אחרים. תודה רבה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. חבר הכנסת ויינשטיין, אתה מבקש להעביר את הצעת החוק לוועדת הפנים ואיכות הסביבה?

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

כן.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה. מי כעד העברת החוק שהביא חבר הכנסת אריאל ויינשטיין, חוק הרשויות

היו מגיעים מדי פעם בפעם עם תיקים של מבקשים, והיו מקילים על מי שנחנך להקל עליו ומכבדים על מי שנחנך להכביר עליו, וזה יצר מרחב מחיה מניפולטיבי, ומרחב מחיה מניפולטיבי פירושו עוצמה פוליטית, שחיתות ופרוטקציה. על כן, כל הגדרה אוכייקטיבית היא טובה, כעיקרון, כמעט בכל תחום, ובוודאי בתחום המיסוי.

הארנונה קטנה מכדי להעמיס עליה את כל ההנחות שבעולם. זה מס קטן מדי. שאתה יכול לעשות בו כמעט את כל החישובים — גם חישוב סוציאלי, גם חישוב של זכויות היסטוריות, ושל זכויות היסטוריות קצרות, חישובי כבוד וחישובי סמל וכיוצא באלה. חישובים כאלה, אם בכלל, צריך לעשות לגבי מס גבוה יותר.

הערה שלישית ולפני האחרונה: אני חושב שמי שחותר לניסוי שיהיה לו ביטוי של פרוגרסיביות סוציאלית צריך להשתחרר מכמה מיתוסים. אני מצטרף להערות של חבר הכנסת מיכה גולדמן, הוא אמר זאת בזהירות ואני אומר זאת בפחות זהירות. יכול להיות אדם שהוא חייל בדרגת אלוף שמשכורחו טובה; כמובן, היא לעולם לא תגיע למשכורת של אלה החיים מעמלה ולא מעמל, אבל זאת היא אמת חיים.

היו"ר מ' וירשובסקי:

את קרתגו צריך להרוס, חבר הכנסת וייס.

שבח וייס (המערך):

לא. אני חוזר על זה מדי פעם. זה לא שלי, זה של יצחק בן-אהרן.

ויכול להיות אדם שהוא פגוע תאונת דרכים, לא גיבור מלחמה, אבל הוא מסכן, ולגביו אין. אני נגד ההכללה הזאת. יכול להיות ישיש בן 70 שעושה ספורט, משחק טניס, ושמו ארמנד האמר, שיבוא לגור בכפר-תבור כי זה מקום מקסים, ומיכה גולדמן בוודאי ידאג לכך שיהיו לו שם נוחות וחברה, והוא יהיה פטור, כי אנשים מעל גיל 70 לא משלמים. איזה מין כללים הם אלה?

מבחינת הרעיון, חבר הכנסת ויינשטיין, אני אתמוך בחוק הזה. יכול להיות גם נכה של מלחמה בלתי חשובה לחלוטין, כמו המלחמה נגד הנאצים, שבו אנחנו בכלל לא מטפלים. על האנשים האלה אנחנו אומרים, שהם מקבלים תמלוגים מהביטוח הלאומי או ממשרד האוצר, שזה שליש ממה שמקבלים אחיהם המקבלים זאת מגרמניה, ובהם אנחנו לא מטפלים. ומדוע לא?

אני אתמוך בחוק הזה בקושי רב, ואני לא בטוח שאתמוך בו בקריאה שנייה ובקריאה שלישית; לא בטוח. חבר הכנסת ויינשטיין, תחתור ליישום המלצות ועדת-ויתקון מ-1965, שהציעה לבטל את כל המסים העירוניים, להרחיב את מס ההכנסה, שהוא המס הצודק והפרוגרסיבי ביותר. אני יודע ששלטון מקומי לא אוהב את זה, כי הוא יצטרך להפסיד כמה משרות של גובי מסי ארנונה. אני אתמוך בזה, בסופו של דבר, תודה רבה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה רבה לחבר הכנסת שבח וייס. חבר הכנסת ויינשטיין, זכותך להשיב, אם כי אין לך כמעט על מה להשיב.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

תיזהר, אתה עוד תשכנע אותנו שזה חוק לא טוב.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אשיב בקצרה, אדוני היושב-ראש, השעה מאוחרת. חברי

— הצעת חוק הרשויות המקומיות (פטור חיילים, נפגעי מלחמה ושוטרים מארנונה) (תיקון מס' 4);
— הצעת חוק לתיקון פקודת העיריות (מס' 40) —

המקומיות (פטור חיילים, נפגעי מלחמה ושוטרים מארנונה)	נגד	— אין
(תיקון מס' 4), לוועדת הפנים ואיכות הסביבה לשם הכנה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית? זו הצבעה מס' 17.	נמנעים	— אין
ההצעה להעביר את הצעת חוק הרשויות המקומיות (פטור חיילים, נפגעי מלחמה ושוטרים מארנונה) (תיקון מס' 4), התשנ"א—1990, לוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.		
הצבעה		
בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה		
8 —		

יב. הצעת חוק לתיקון פקודת העיריות (מס' 40), התשנ"א—1990 * (קריאה ראשונה)

אני רוצה להציע הצעה, זה אומנם לא יכתב בחוק: על-מנת להנציח שמות של אנשים אפשר לעשות מה שמקובל לעשות בארצות-הברית, שקוראים רחוב ליום אחד על שם משהו, ומשאיירים באותו מקום שלט לתמיד, שבוים זה וזה היה הרחוב הזה קרוי על שמו של משהו. עליידי כך משיגים, מצד אחד, את הרעיון היפה של ההנצחה, ומצד שני — לא גורמים בלבול ומבוכה לתושבי אותו רחוב.

אני מבקש, אדוני היושב-ראש, לאשר את החוק בקריאה ראשונה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. אתה מבקש להעביר זאת לוועדת הפנים ואיכות הסביבה?

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
כן.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים לדין. הדין הוא אישי במסגרת חמש דקות. הרשימה סגורה. ראשון המשתתפים בוויכוח — חבר הכנסת שבח וייס.

אברהם בורג (המערך):
מה זה?

היו"ר מ' וירשובסקי:

אגיד לאדוני. בגלל חילופי הניהול של הישיבות נעשה כאן סיור כזה. מקומך לא יקופח, חבר הכנסת בורג.

אברהם בורג (המערך):

מקומי כמעט שאינו מקופח מעל הדוכן. אני משתדל להיות מהראשונים שנרשמים, אבל אני תמיד מופתע לטובה מחילופי גברי.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני שמח שחבר הכנסת בורג, שהוא כבר בשנה השנייה או השלישית לחברותו בכנסת, עדיין מופתע לטובה מדברים.

אברהם בורג (המערך):

אני באמת שוקל לפרוש בשיא.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אנחנו נודיע לאדוני מתי הוא יגיע לשיאו.

שבח וייס (המערך):

אדוני היושב-ראש, אני באמת מתנצל, אבל סדר-היום צריך היה להסתיים ב-20:00, ואנחנו שנינו ממשכים ונשארים כאן זמן רב יותר, אז לפעמים משנים קצת את התור. גם חבר

היו"ר מ' וירשובסקי:
חברי הכנסת, אנחנו ממשיכים בסדר-היום. מרשויות מקומיות באופן כללי אנחנו עוברים לתיקון פקודת העיריות (מס' 40), התשנ"א—1990. הצעת החוק היא של חבר הכנסת אברהם פורז, בבקשה. אני מבקש לציין, שאם יש לפקודת העיריות 40 תיקונים, הגיע הזמן לכתוב חוקה חדשה לרשויות המקומיות.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מטרת החוק המוצע עליידי היא להקשות מעט בכל הנוגע לתופעה של שינוי שמות רחובות, וגם להכניס לעניין הזה ממד דמוקרטי, דהיינו, ששינוי שם רחוב בעתיד ייעשה רק ברוב של שני-שלישים מחברי המועצה. הקטע הדמוקרטי הוא, שחושבי הרחוב יקבלו הודעה ויוכלו להופיע בפני הגוף המחליט, בין שזו מועצת העירייה במליאתה ובין שזו ועדה מיוחדת שתמונה לצורך זה, על-מנת שטענותיהם יישמעו.

שמות של רחובות — זה דבר שציבור מתרגל אליו, זה חלק מנוף, תבנית של נוף. כאשר משנים שם של רחוב, הדבר יוצר קושי ובלבול. אנשי משרד הפנים שהיו בוועדת הפנים אמרו, שזה מאוד מקשה עליהם בעדכון רשימות בוחרים ומרשם התושבים. זה גם מקשה לפעמים על שלטונות צה"ל כאיתור אנשים החייבים במילואים. אבל כל הדרכים האלה הם לא כל כך חשובים אם המטרה באמת חיונית.

אני רוצה לומר, שיש מקום לקרוא אתרים, רחובות וכיכרות על שם אנשים שהלכו לעולמם. אבל אפשר חמיר לחפש מקומות חדשים, רחובות חדשים, כיכרות, אפילו מבנים. אין צורך לעשות זאת עליידי שינויים של שמות קיימים.

הבעיה אצלנו היא — לפחות אני יודע זאת מניסיוני, מהעיר שאני בא ממנה — שחלק גדול משינוי שמות הרחובות לא נובע כל כך מהרצון של העירייה לשנות את שם הרחוב, אלא מלחץ של כל מיני קבוצות של איטרסנטים, הרוצות בדרך זו או אחרת להנציח אדם הקרוב ללבן. הלחץ הוא לגיטימי, אבל אפשר למצוא את הפתרון עליידי מקומות חדשים. לפעמים נכון שיש רחוב, בולבאר גדול על שם משהו, וצריך לתת לו אולי רחוב חשוב פחות, אבל אפשר להסתפק לפעמים גם בתן וגם במכונה ציבורי אחר.

מכל מקום, הצעת החוק איננה שוללת זאת. הצעת החוק מאפשרת לבצע את השינוי, היא רק קובעת, שזה ייעשה ברוב של שני-שלישים מחברי המועצה, לאחר שמיעת טענות תושבי הרחוב.

ל"הצעת חוק ארבינקא". בסרט "ארבינקא" יש סצנה, שבה באים התורמים, וכל הזמן מחליפים את השילוט — על שם מי החורשה או על שם מי האולם.

מיכה גולדמן (המערך):

זה ב"סאלח שבתי".

אברהם בורג (המערך):

ב"ארבינקא" אומנם גם "סאלח שבתי" זה של אפרים קישון, אבל דומני שזה ב"ארבינקא". וזה מה שקורה. אני מכיר רחובות בכל מיני מקומות, שחדשים לבקרים, בכל "יארצייט" של איזה רב חשוב, או גדול בתורה, או איש ציבור — מיד מחליפים את שמותיהם. יש שם ברגים רב-פעמיים. זאת אומרת, שמם את השלט, מורידים את השלט, ושלוש על ישראל.

למה אני אומר את הדברים האלה? משום שהצעתו של חבר הכנסת פורו היא אכן במקומה מן הצד של האורח המסכן, שהדורו כבר לא מוצא אותו, מפני שכל יום הוא גר במקום אחר אף ש-20 שנה לא עבר דירה.

אבל, חבר הכנסת פורו, נוסף על שני הפרמטרים שאחה מציע — זכות שימוע לאורח הנפגע ושני-שלישים של המועצה — הייתי רוצה להוסיף עוד דבר: שלא ישונה שם הרחוב לפחות שנתיים, או פרק זמן אחר, מיום שנקבע שם הרחוב בפעם האחרונה. אתה יודע שכאשר יש רב חשוב במיוחד, או תורם גדול במיוחד, רוצים לשנות מהר את שם הרחוב, לפני שהוא ירד מנכסיו וישנה את דעתו וייקח את התרומה. אז אפשר להזמין מהר את המועצה ולגמור את ההליך שאתה מציע במהירות, ועדיין לגרום סבל. אני מציע להוסיף עוד פרמטר, והוא — שלא ישונה שם רחוב שנתיים מיום ששונה בפעם האחרונה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. רשות הדיבור לחברת הכנסת שרה דורון, ואחריה — לחבר הכנסת מרדכי וירשובסקי.

שרה דורון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מי אמר What's in a name? — שייקספיר, נדמה לי הנושא של שם, קריאת אתר או קריאת רחוב על שם אדם, יש בו הרכה, כי הוא בא להמחיש גם לעולים חדשים, גם לנוער, גם לזוהרים, את ההיסטוריה של ארץ-ישראל ועם ישראל. יבואו ימים שלא יזכרו מי היו מנהיגי היסוד של הציונות והמדינה. ודווקא עליידי קריאת רחובות על שמם אנחנו מחזקים את זיכרון מעשיהם של אנשים.

יש בכך אולי יותר ממקריאות, אדוני מציע החוק, חבר הכנסת פורו, שהיום בשעה 11:00 קראו לתחנת הרכבת בצפון תל-אביב על שמו של יושב-ראש הכנסת לשעבר, מר מנחם סבידור.

אברהם פורו (תנועת המרכז — שינוי):
זה בסדר גמור.

שרה דורון (הליכוד):

כן. אני חושבת שמפעל הנצחה הוא מפעל חשוב מאוד. ידידי חבר הכנסת בורג, אני לא הייתי מזלזלת בתורמים. לא דווקא תורמים זוכים לכך שיקראו רחובות על שמם. יש רחובות על שם אנשים שתרמו למדינה, מכל הזרמים. למרות המרחק האידיאולוגי הגדול, הרי הרחובות ז'בוטינסקי וארלוזורוב בתל-אביב הם רחובות סמוכים, וטוב שזה כך.

היו"ר ש' וייס:

אבל הם מקבילים.

הכנסת וירשובסקי וגם אני רשומים. אלה שינויים קלים, לא צריך להיפגע.

אני אתמוך בהצעה זו. אני חושב שהיא נכונה, היא במקום. אני רוצה להכניס לפרוטוקול שתי דוגמאות שיראו מדוע כדאי לחזק את התמיכה בהצעת חוק זו, ושתייהן מחיפה, מהתקופה שאני כיהנתי כחבר מועצת העירייה.

היה לנו רחוב חשוב מאוד, מרכזי מאוד ומפורסם מאוד, שדרות-א"ר. כאשר האומות המאוחדות החליטו להגדיר את הציונות כתנועה גזענית, החלטנו פה-אחד במועצת העירייה לגנות את האר"ם ולמחוק את שם האר"ם מרחובותיה של העיר חיפה. זו דוגמה של החלטה משותפת, העונה גם על הקריטריון של, חבר הכנסת פורו, של שלושה-רבעים. פה היה במקרה כמעט 100%. אגב, באותה ישיבה אני נמנעתי. זה היה פה-אחד, אז לא התנגדתי, כי מי יכול היה להעז להתנגד? אמרתי שלא-ר"ם היו גם כמה זכויות היסטוריות, למשל זכות "פעוטה" כמו הכ"ט בנובמבר, וכדאי להיות סובלניים ולחכות עד שיעבור זעמו של האר"ם, בתקווה שהוא ישתנה, ולהשאיר את השם. אבל לא הצבעתי נגד.

מקרה אחר היה כאשר בשכונת-דניה, שכונה של אמידים, של אנשים מבוססים, ביקשה העירייה להחליף שם של רחוב משם נייטרלי, שם של איזה פרח או צמח, לשם "שארית הפליטה". אני זוכר את ההתארגנות של כל הסנובה באותה שכונה, כל הבורגנים המנופחים האלה: מה זה, יטילו עליהם כתם של מסכנות, של שארית הפליטה? ואז אני הצעתי במועצת העירייה שלא לכפות את זה עליהם. אמרתי שזאת בושה לשארית הפליטה שטיפוסים כאלה יישאו את שמה.

אני מביא לכאן מצבים מוסכמים לעומת מצב לא מוסכם. הכי טוב זה לקבוע שם של רחוב ולהתמיד בשם הזה, ורק אם תהייה סיבות בלתי-רגילות, מוסכמות ביותר, צריך לאפשר אחת ל-70 או ל-80 שנה לשנות שמו של רחוב. על כן אני אתמוך בהצעתו של חבר הכנסת פורו.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. אני קורא לחבר הכנסת אברהם בורג, בבקשה.

שרה דורון (הליכוד):

איך זה יכול להיות? אני נרשמתי בבוקר.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):

אנחנו נרשמנו לפני שבועיים.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברת הכנסת שרה דורון, את אשה נאמנה עלי, ומה שאת אומרת הוא קושט דברי אמת. אבל ברשימה הארוכה שבידי את מופיעה במקום השלישי לפני הסוף. אני מצטער. ואת יודעת שלא אני הכנתי את הרשימה הזאת. אבל אני יכול להרגיע אותך: מכיוון שכל אלה שנרשמו לפניך, למעט אותם ותיקים, אינם נוכחים, ממילא תגיעי לרשות הדיבור בתוך דקות ספורות.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):

אני נרשמתי לפני שבועיים, כשהחוק הונח על שולחן הכנסת.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, לי יש פה רשימה ואני אנוס על-פי הרשימה. חבר הכנסת בורג, בבקשה.

אברהם בורג (המערך):

אדוני היושב-ראש, דומני שאפשר לשנות את שם החוק

שרה דורון (הליכוד):

ולא נפגשים. נכון.

המקורות, והרחוב נקרא כך משום שהוא נמצא במקום שלפי המקורות הוא על גבול נחלת דן — ולקראו לרחוב הזה על שמו של אד קוק', ראש עיריית ניו-יורק לשעבר, שעם כל מעלותיו התרומיות והעובדה שהוא ידוע כידיד ישראל, הוא, תודה לאל, חי בתוכנו, בעם היהודי, ואני מאחל לו "עד מאה ועשרים", אולם זה בניגוד להנחיות ולהוראות של מועצת עיריית תל-אביב, שלא לתת לרחובות שמות של אנשים חיים ולחכות לפחות שנתיים עד אחרי מותם.

מיכה גולדמן (המערך):

אמרו: שנתיים לאחר המוות הפוליטי.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

יש אנשים שכבר אינם אחנו שנים רבות והם עדיין חיים חיים פוליטיים מלאים.

העניין הוא, שיש כמובן אפשרות של יוצא מהכלל. אחרי מותו של דוד בן-גוריון שינו שמות של רחובות, כפי שציננה חברת הכנסת שרה דורון, אבל גם אז חיכו עד אחרי מותו ולא עשו את זה בחייו. לתת לרחוב שם של אדם חי, זה בניגוד לתקנות וזה לא טוב.

לעניין של שני-שלישים: אני חושב שקריאת שם לרחוב יכולה להיות ברוב רגיל, אבל אם כבר באים לשנות, צריכים לעשות את זה ברוב מיוחס.

אחרי שאמרתי את זה — ואני תומך בחוק הזה, ואני חושב שצריך לעשות את זה — אני חושב שיש פה, בעצם החקיקה של החוק הזה, איזה סימן, איזו תסמונת שמשוה לא בסדר עם השלטון המקומי במדינת ישראל. האם באמת צריכה הכנסת להכתיב לעירייה, שהיא, ככל זאת, מנוהלת על-ידי אנשים הנבחרים על-ידי התושבים כדי לנהל את ענייניה הפנימיים של העיר, כשראש העירייה נבחר באופן אישי יותר מכל חבר כנסת — איך מחליטים שם של רחוב? יש בזה משהו פסול, שמצד אחד אנחנו חייבים להתערב, מפני שאנחנו רואים שנעשים מעשים שלא ייעשו, ומצד שני אנחנו באמת חונקים על-ידי כך את הדבר שאנחנו רוצים לפתח — שלטון מקומי שיראג לענייניו. איך ייקרא רחוב זה או אחר בתל-אביב, זה בסופו של דבר לא עניין לאומי אלא עניין מקומי בלבד. ולכן יש בכל העסק הזה, שאנחנו עוסקים בו כאן ומפעילים אותו ומסכימים לו, מצד אחד כורח, שכולנו מבינים שטוב לעשות את הדבר, אבל מצד שני תסמונת, שמשוה בניהול של הרשות המקומית עוד לא מבוגר מספיק כדי שנוכל להשאיר נושא כזה לטיפולו הישיר של הרשות המקומית בלי שנתערב ונקבע איך היא תעשה זאת. אבל זה באמת קשור לנושא הכללי של הפיקוח על השלטון המקומי ועצמאותו, ולא הערב, בהרכב הזה, הזמן והמקום לעשות זאת.

מכל מקום, אני תומך בהצעתו של חבר הכנסת פורז ואני מבקר אותו על היוזמה שלו, שהיא חשובה כדי למנוע עיוותים ותקלות בעתיד.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אני מזמין עכשיו את חברת הכנסת שושנה ארכלי-אלמוזלינו, ואחריה — את חברת הכנסת אורה נמיר; אם היא לא תהיה — את חבר הכנסת דוד ליבאי; אם הוא לא יהיה — את חבר הכנסת חגי מירום; אם הוא לא יהיה — את חבר הכנסת רן כהן; אם הוא לא יהיה — את חבר הכנסת מיכה גולדמן.

שושנה ארכלי-אלמוזלינו (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני בדרך כלל לא

לקחו את רחוב קרן-קיימת בתל-אביב והפכו אותו לרחוב בן-גוריון. אני חושבת שטוב עשו. זה נוהג יפה מאוד, והייתי ממשיכה בו. אני לוטשת את עיני לקריאת רחוב על שם של אדם מאוד מכובד, שאם שמו לא אוזר כל זמן שדברים לא נעולים וסגורים. אבל יש רחובות כמו רחוב הירקון בתל-אביב. עם כל הכבוד לירקון — הוא מתייבש, הוא מדיף קצת ריחות — רחוב הירקון בתל-אביב לא מוכרח להיות באורך שהוא קיים, ואפשר בהחלט לכבד אחד מאישי המדינה או אחד מהוגי הדעות במדינה על-ידי קריאת הרחוב המכובד על שמו. אבל אז אני שואלת את ידידי חבר הכנסת פורז: רחוב הירקון הוא רחוב ארוך מאוד מאוד. איך יבחרו התושבים נציג? לי זה נראה כמעט כמשימה בלתי אפשרית. אני מאוד בעד דמוקרטיה, אבל יש לי הרושם שזה קצת מרחיק-לכת, שמישהו ילך כ-200 או כ-300 בתים ברחוב הירקון ויגיד מי יהיו הנציגים שלהם.

היו"ר ש' וייס:

יש שם גם חושבות שאין להן דירות ברחוב הירקון. צריך לתת גם להן נציגות.

שרה דורון (הליכוד):

כן, אולי יש להן זכות הצבעה.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

זה כמו על-פי חוק התכנון והבנייה, גם שם יש — — —

שרה דורון (הליכוד):

סליחה, רק אם תלך לפי שיטת הפריימריס, ואני לא יודעת איך. אם תדבר עם הדרומיים או הצפוניים של רחוב הירקון, הדעות תהיינה שונות מאוד. יש לי הרושם, שצריך קצת לפשט הליכים, ועם כל הכבוד לנציגות, אפשר להביא דמוקרטיה גם קצת לידי גיחון.

דבר שני ואחרון: אתה מציע כאן שהחלטה על שינוי שם תחקבל ברוב של שני-שלישים, ואני אנוק את התנגדותי לכך. שני-שלישים — זה כבר עניין של תיקון. אני אתן לך את אלוזורוב, אתה תיתן לי את זיבטינסקי, בערך כך זה יהיה, ובעיני זה לא מכובד; בעיני מכובד שמחליטים כי עכשיו הגיע הזמן לכבד את זכרו, את פועלו, את מעשיו של אדם, ולא על-ידי משא-ומתן שהוא לא תמיד מכובד.

בסך הכול, הנושא בהחלט ראוי לחקיקה, ראוי לתיקון, ראוי למתן מחשבה, לכן אני מברכת ואתמון בכך, אבל אני מבקשת שתחשבה בעזרת שהעיריות. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. רשת הדיבור לחבר הכנסת מרדכי וירשובסקי, אחריה — לחברת הכנסת שושנה ארכלי-אלמוזלינו, אחריה — לחבר הכנסת מיכה גולדמן, וזה יהיה כבר סוף הדיון ואחרי זה תהיה ההצבעה, אלא אם כן יבואו חבר הכנסת חגי מירום ואחרים.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני עומד לתמוך בהצעת החוק הזאת, כי בתור חבר מועצת עיריית תל-אביב נתקלתי כמה וכמה פעמים בהתנגדות קשה מאוד של תושבים להחלפות של שמות רחובות בתל-אביב העיר, כאשר הדבר הזה היה תמוה. ניקח, למשל, את המקרה האחרון שהיה בתל-אביב, כשראש העירייה החליט וועדת השמות העירונית החליטה לשנות את שם הרחוב בנידן — שהוא שם מן

מיותרים ומכבידים. חברת הכנסת שרה דורון הביאה כדוגמה את רחוב הירקון לכל אורכו, ואני מוסיפה את הדוגמה של רחוב מודיעין. אולי יבואו יום וישנו את שמו של רחוב מודיעין לשמו של איש דגול. האם אז ילכו לשאול את כל דיירי רחוב מודיעין? מי יבחר את הנציגות שלהם? איך ייעשה הדבר? אני הייתי מציעה להסתפק אולי ברוב מיוחס של שניים-שלישים, כפי שזה בא לידי ביטוי בסעיף קטן ב(1) ובסעיף קטן ב(3). סעיף קטן ב(2) בהחלט מכביר, וכדאי לשנותו או להסירו מהצעת החוק.

אני תומכת בהעברת הצעת החוק לוועדה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. אחרון המשתתפים בדיון זה, חבר הכנסת מיכה גולדמן — בבקשה.

מיכה גולדמן (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הצעת החוק היא טובה, אבל אני אמר מראש שאני מסתייג מסעיף ב(2). ואני יכול להביא דוגמאות לא מעטות מדוע. יש מקרים רבים של מצבים שנוצרו סביב שם של שכונה על-ידי תושבי אותה שכונה, ולא מדובר רק בשינוי שם של רחובות המשתרעים לאורך רב, כמו הדוגמאות שהוזכרו כאן בתל-אביב ובכרמל-גן. לעתים יש מצב, שמציעים קריאת שכונה על שם אישיות מסוימת שהייתה גם אישיות פוליטית. והנה בשכונה מתארגנת קבוצה השייכת לצבע פוליטי אחר, והיא מתנגדת להצעה. הם פונים לעירייה ומפעילים לחץ אפילו על-ידי אימונים להסרת כל שלט שיושם בשכונה. הם גם יוצאים בפטיציה ומחתימים את תושבי השכונה ואומרים: לשכונה זו היה שם מסוים, נוצר מוניטין לשכונה, ועכשיו מציעים לנו שם של אדם שאולי היו לו זכויות והוא הביא בכבוד למדינה, אבל שינוי השם יוריד את ערך הדרוה ואת ערך הקרקע. מישוהו מעלה גם הצעה לסדר בעירייה, ומתקיימים דיונים וויכוחים, ונכנסים לבסוף ללחץ הציבורי של אותה קבוצה.

רבותי, אני חושב שכרגע שאנחנו נעגן את זה בחוק, המצב יסתכן עוד יותר. חבר הכנסת פורז, אני מציע שבדיון בוועדה, אם אנחנו רוצים לאשר את ההצעה פה-אחד, נוריד את סעיף ב(2) וזה יקל עלינו לעשות זאת. די בכך שהעירייה תפרסם על לוחות המודעות באותה צורה שנוהגים בתוכנית בניין ערים. נכון ששם יש זכות ערעור, אבל אני חושב שכאן הלכת והתקדמת יפה מאוד לגבי הפרסומים והחלטת הלכת שניים-שלישים מחברי מועצת העיר או חברי רשות מקומית. אני חושב שהיא מביאה בכבוד גם למציע וגם לוועדת השמות של אותה עירייה. זוהי החלטת מכובדת. אני לא מציע שנהפוך כל נושא במדינת ישראל לסופר-דמוקרטיה.

לכן, אני בעד החוק אבל מציע למחוק את סעיף ב(2). תודה רבה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה לחבר הכנסת גולדמן. חבר הכנסת פורז, האם ברצונך להשיב?

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

לא, אדוני היושב-ראש.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אם כך, אנו נגישים להצבעה. מי בעד ההצעה להעביר את הצעת חוק לחיקון פקודת העיריות (מס' 40), התשנ"א — 1990, לוועדת הפנים ואיכות הסביבה להכנה לקריאה שנייה וקריאה שלישית? זו הצבעה מס' 18.

ממהרת לתמוך בהצעות של חבר הכנסת פורז, במיוחד שיש ויכוח עקרוני כינינו בנושאים רבים מאוד. אבל בהצעת החוק הזאת אני בהחלט תומכת, עם חלק מההסתייגויות שמיד אעמוד עליהן.

אני חושבת שמה שמתרחש בעיריות לגבי הנצחת שמות של אנשים, ואנשים דגולים, רבי מעשים, שתורמתם ניכרת גם למדינה, גם לציבור, בערים או לאו דווקא בערים אלא מבחינה ממלכתית, ארצית וציבורית; כשוועדת השמות ממליצה בפני מועצת העיר לקרוא רחוב על שם אחד מהם — דבר זה בהחלט צריך להיות מוכרע בשניים-שלישים של חברי המועצה, ולא ברוב רגיל.

אבל רבים האנשים, ודווקא אנשים דגולים, שאינם זוכים לכך ששמן אכן יונצח אפילו בקריאת רחוב קטן על שמם. אני לא יודעת איך הדבר הזה נעשה, מי מציע את השמות, כיצד מציעים, לפי מה, מה הם הקריטריונים שעל-פיהם קוראים שמות לרחובות. נכון אמר חבר הכנסת וירשובסקי, שזה עניינה של העירייה, מעניינה הפנימיים. אבל נשאלת השאלה: האם בשיקולים האלה לא צריכה להיות גם כן הכוונה מסוימת, שייקבעו כללים? יכול להיות שיש כללים, אני לא בקיאה בנושא הזה, אבל אני רואה עיוותים רבים מאוד כאשר קוראים לרחובות על שם אנשים שהתרומה שלהם, גם הלאומית, גם הציבורית, גם הללית, הממלכתית, היתה פחותה מזו של אנשים אחרים, שלא מצאו לנכון לקרוא על שמם ולו רחוב קטן או איהה אחר אחר — גשר או כיכר וכו' וכו'.

חבר הכנסת פורז, אני רוצה להפנות את תשומת הלב לעובדה, שכאשר כותבים שם של רחוב, הוא נשאר לשנים רבות, וכאשר נולד וגדל דור חדש, הוא אינו יודע ואינו מכיר מי האיש שעל שמו נקרא הרחוב. לכן, רצוי אולי שמתחת לשם יכתבו גם הסבר קצר שיהיה את האיש. גם אני בבורתי לא אחת, כאשר אני קוראת שם רחוב, אינני יודעת מי היה האיש שעל שמו הוא נקרא. אילו היה כתוב משהו מתחת לשם, היה הציבור יכול לדעת מי היה האיש ומה היה פועלו. כפי שזה עכשיו, זה שם אנונימי. מי שמכיר — מכיר, ומי שלא מכיר — לא מכיר. לדעתי רצוי להפנות את תשומת הלב לכך. אינני יודעת אם צריך לעשות זאת בהצעת חוק או בדרך אחרת.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברת הכנסת ארכלי-אלמולינו, יש רשויות מקומיות המוציאות חוברות עם שמות הרחובות ופרטים על זהות האנשים. אבל אני מסכים אתך, והרעיון שהצעת הוא בהחלט טוב.

שושנה ארכלי-אלמולינו (המערך):

יפה שיש חוברות, אבל מי ילך ויקרא מה כתוב בהן בכל פעם שאינו יודע את זהותו של האדם שעל שמו נקרא רחוב?

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

כשלתם החדשים בתל-אביב כבר כתוב הסבר קצר.

שושנה ארכלי-אלמולינו (המערך):

צריך באמת להיות תיאור קצר מתחת לשם.

חבר הכנסת פורז, אני מתנגדת לסעיף קטן ב(2) בהצעת החוק שלך, שבו כתוב: "מועצת העירייה תאפשר לנציגות דיירי הרחוב להופיע בפניה או בפני ועדה שתקבע ולהשמיט טענותיה; הושמעו טענות בפני ועדה כאמור, תביאן הוועדה בפני המועצה" וכו'.

זה סרבול, והרי אתה לא מחייב סרבול וכיורוקרטיה

ההצעה להעביר את הצעת חוק לתיקון פקודת
העיריות (מס' 40), התשנ"א — 1990, לוועדת
הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את

הצעת החוק לוועדה

— 5

נגד

— אין

נמנעים

— אין

היו"ר מ' וירשובסקי:
ברוב של חמישה, ללא התנגדות וללא הימנעות, הועברה
הצעת החוק של חבר הכנסת אברהם פורז לוועדת הפנים
ואיכות הסביבה.

יג. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

החלטת ועדת הכנסת בדבר שינוי בהרכבי הסיעה לקידום
הרעיון הציוני וסיעת הליכוד. תודה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

עם בשורה משמחת זו אנו מסיימים את סדר-היום. אני
עומד לנעול את הישיבה. הישיבה הבאה תתקיים מחר בשעה
11:00. ישיבה זו נעולה.

היו"ר מ' וירשובסקי:
חברי הכנסת, לפני שאני נועל את הישיבה, הודעה למזכיר
הכנסת. בבקשה.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:
ברשות היושב-ראש, הנני מתכבד להודיע, כי הונחה היום
על שולחן הכנסת —

הישיבה ננעלה בשעה 21:07.